

planinski vestnik 12¹⁹⁷¹

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXI

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

	Mladinski številki na pot	549
Meta Rotovnik	Eiger	550
Miha Marenče	Kaj nas teži, kako bomo delali prihodnje	551
Jože Malenšek	Planinstvo včeraj, danes in jutri	553
Franček Vogelnik	Planinske metamorfoze	555
Meta Rotovnik	Padec	565
Franček Mali	Moja obletnica	566
Daniilo Škerbinek	Planinsko društvo Kozjak...	568
Dr. Marijan Pavšič	Okrešeljski nokturno	575
Ing. Pavle Šegula	Slovenci v tujih gorah	578
Tine Mihelič	Leto 1970 v stenah	583
	Društvene novice	588
	Alpinistične novice	592
	Varstvo narave	593
	Iz planinske literature	594
	Razgled po svetu	595
	Naslovna stran: Annapurna III (7577 m)	
	Foto A. Kunaver	

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojnik, Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 501-8-5/1, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 50 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 68 din (4,5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

P L A N I N S K I V E S T N I K
LETO LXXI | ŠT. 12 | LJUBLJANA | DECEMBER 1971

V zbirki
DOMAČE IN TUJE GORE
so doslej izšle naslednje
knjige:

Hermann Buhl:
NANGA PARBAT
48 din

Radovan Kuchař:
DESET VELIKIH STEN
60 din

Dr. Julius Kugy:
DELO, GLASBA IN GORE
razprodano

Dr. Julius Kugy:
IZ ŽIVLJENJA GORNIKA
52 din

Dr. Julius Kugy:
JULIJSKE ALPE
V PODOBI
88 din

Mathias Rebitsch:
SREBRNI BOGOVI
44 din

James R. Ullman:
TENZING,
ZMAGOVALEC EVERESTA
44 din

V kratkem izide:

Dr. Julius Kugy:
IZ MINULIH DNI

Leta 1972 izide:

Dr. Julius Kugy:
PET STOLETIJ TRIGLAVA

Omenjene knjige
naročajte pri

ZALOŽBI OBZORJA
MARIBOR, Partizanska 5

MLADINSKI ŠTEVILKI NA POT

Nehote sem se vprašal, zakaj sem danes sredi pisanih jesenskih barv, sredi zaplat novega snega po poličkah, sredi mavričnih barv, zakaj sem sredi te redke lepote – sam? Kje so tovariši, s katerimi sem sredi poletja zabijal kline, kje so mladi fantje iz plezalnih šol in zimskih tečajev, kje so alpinisti, ki jih vidim na alpinističnih sestankih?

Pred očmi mi bliskajo prizori s sestankov, prizori iz zбора načelnikov, iz zбора alpinistov, v ušesih mi zašume besede posameznikov... Saj res, kaj neki bi delali tukaj? Saj to ni alpinističen čin, saj tu ni problema, mar se ne zavedaš, da je prvi sneg zalil oprimke – poletna sezona je končana!

Če pojmujeemo alpinizem kot udejstvovanje v gorah – v Alpah – z namenom, da spoznamo njih prirodo in sebe – svoje duševne in telesne zmožnosti, potem ti ugovori odpadejo. S takšnim nazorom je nujno povezano udejstvovanje v vseh letnih časih, ob vsakih vremenskih razmerah, kajti vsak mesec – vsak dan – celo vsaka ura je v gorah drugačna; različne razmere pa terjajo različno tehniko, različen odnos in različno udejstvovanje. Alpinizem v tem širokem – vsestranskem smislu terja primerno zimsko in letno plezalno tehniko, smisel za prirodo, za opazovanje, terja sistematično udejstvovanje vse leto... Po današnji alpinistični vzgoji dobi vsak novinec pri nas z redkimi izjemami vtis, da gre pri alpinizmu samo za to, da preplezaš čim težjo steno. S tem si napravil alpinističen čin, ki ga je vredno kot znamko shraniti v kroniko odseka. Ti čini ti pomagajo, da postaneš član, da bo s tabo hotel plezati tudi starejši in boljši plezalec, da se piše o tebi po časopisih, da zagledaš tuje gore – skratka, da si slaven alpinist. Za to bi bilo edino primerno ime – plezalstvo kot športna panoga zase. Alpinizem pa poleg tega vključuje turno smučanje in z njim zvezane zimske pristope na vrhove, v stene, vključuje opazovanje narave in sebe ter ima pri vsem tem tudi nekaj raziskovalnega, znanstvenega v sebi. Predvsem pa se mi zdi, da alpinizem ne vrednoti dejanja po težavnosti, ampak po doživetju...

(Vladko Fajgelj, Na samotnem vrhu, PV 1955/117)

* * *

To številko posvečamo mladini, svetu naše mladinske komisije, mladinskim odsekom, njihovim mentorjem in vsem drugim, ki jih vodijo, jim predavajo, jih uveljavljajo v društvih in v širši javnosti. Ko smo naprosili nekatere od mentorjev, naj bi javnosti predočili svoje vtise, spomine ali svoje delo, je pred našimi očmi vrelo življenje planinske mladine od otroških do zrelih mladeniških let: živčav naših pionirjev, njihovih izletov in pohodov, njihovih pesmi in deklamacij, njihovih kvizov in prireditev, prizadevanje mladinske komisije za enotno splošno planinsko izobrazbo in vzgojo, seminarji in tečaji od osnovnih do alpi-

nističnih, srečanja in tekmovanja, njihovi krožki in glasila, vse tisto, kar naj planinsko organizacijo oskrbi s poučenim planinskim naraščanjem, razgledanim in vnetim za društvene ideale in naloge. Marsikaj nam pri delu z mladino in za mladino še manjka in verjetno še ne bomo tako kmalu imeli. Na priliko, planinski mladinski dom, urejen za stalno planinsko šolo, za pionirske, mladinske, alpinistične, reševalske idr. tečaje in seminarje. Vemo pa, da bomo tudi to dosegli, če bomo znali uveljaviti svojo zamisel o planinskem šolanju in vzgoji. Čas, v katerem živimo, potrjuje osnutke naših učnih načrtov in naša prizadevanja. Prepričani smo, da jih utemeljujejo sedanje in bodoče potrebe. Planinstvo spričo razmer, v katerih živi človek naše dobe vsak dan, pridobiva na svojem družbenem pomenu. Tega se moramo zavedati in zato posvetiti svoje moči prav tistim, ki bodo jutri razvili svoje mlade sile v delu za oblikovanje naše družbe.

Urednik

EIGER

Meta Rotovnik

I.

*Pijane večče med cvetjem.
Svetloba je sedla na oblak,
veter jo trosi v črnino gore.
Obešena na robove globin
zdrsne v prepad.
Rana gore zagori
kot počena lobanja sredi sonca
in človek se zarije še globlje.*

II.

*Oblak s ptičjimi krili ognja.
Iz gore teče voda,
med trave sede žalost nerodovitnosti
samota se hahlja
in samotnež pohodi ljubezen.*

III.

*Noč s pticami nemira
z ognjem mesečine.
Veter odnese ptice
in pogasi ogenj.
Seme tišine rodi vihar.
Ujetnik brezen zatuli in
razbija kamnite ograde.
Bobneča smrt rodi novo seme tišine.*

KAJ NAS TEŽI, KAKO BOMO DELALI PRIHODNJE

MIHA MARENČE

Je že tako, da človek vedno tiste stvari, ki jih najlaže odloga za poznejši čas, zanemarja in pozablja. Med njimi je večkrat pisanje. Izgovarjamo se na današnji nori in brezkompromisni čas, ki nas trga na vse strani in marsikdaj postavlja pred težke naloge. Velika resnica je pač v tem, da moramo loviti trenutek, ko še v tistega pred njim nismo stopili.

Vselej, kadar primem za pero, da bi napisal nekaj vrstic iz planinskega življenja, mi je težko. Kako naj spravim vse, kar mi roji po glavi, v pametni in razumljivi obliki na papir!

Kadarkoli se pogovarjamo o našem bodočem delu, se hote ali nehote vračamo na že prehojeno pot in ugotavljamo, kaj je bilo dobro, kaj slabo. Pri tem vedno soglašamo, da je bilo opravljeno veliko delo. Naši predhodniki so vedeli, kaj hočejo, postavili so trdne temelje in začrtali razvoju pravo smer. Naša dolžnost je torej, da ta razvoj obogatimo, pospešimo in razširimo. Prepričan sem, da so prizadevanja članov sedanje mladinske komisije ter vseh tistih, ki na ta ali oni način pomagajo pri vzgoji in izobraževanju našega mladega planinskega rodu, na pravi poti.

Naše najmlajše člane spremlja danes na gorskih poteh dnevnik »Pionir-planinec«. V njem se vrste doživetja otroških src, v njem se zbirajo spomini na mladost. S tem dnevnikom si pionirji v tekmovalnem duhu pridobe bronasti, srebrni in zlati znak – pionir-planinec. Na letošnji Dan planincev smo že podelili prve zlate značke.

Vse prizadevanje organizatorjev in vodij mladih planincev v Sloveniji je danes usmerjeno v planinsko šolanje. Le to nam v prihodnosti lahko zagotovi močno planinsko organizacijo s prevladujočim mladim članstvom. Prav akcija pionir-planinec nam daje upravičeno upanje. Seveda pa ne moremo mimo drugih oblik vzgojnega in izobraževalnega dela, kot so tečajji za mladinske vodnike, za mentorje in vodje planinskih šol. Vse te oblike so samo nadaljevanje pred dvema letoma začetega načrtnega dela s pionirji. Seveda se uspehi in rezultati takega dela ne morejo pokazati preko noči. Za to je potreben čas.

Pri tako široko zastavljenem delu smo naleteli – tako je bilo videti – na nepremostljive ovire: na pomanjkanje kadra, pomanjkanje denarja in, žal, včasih tudi na premajhno razumevanje starejših planincev, zlasti v društvih. Mislim, da moramo stvar pogledati tudi s kritičnim očesom, ne samo hvaliti. Res je, da za našo organizacijo vsakdo dela iz navdušenja, iz ljubezni do gora, z idealizmom, ki je včasih že skoraj nerazumljiv. Vse to je velika resnica. Kljub temu pa še ni vse, kar je kdo storil, vedno dobro ali celo najboljšo. Resnica je seve, da se človek, zlasti če veliko dela, tudi zmoti. Take napake škodujejo razvoju, še zlasti pa so kočljive pri vzgojnem delu, pri delu z mladino.

Danes je že čas, da moramo na naše delo, čeprav je amatersko, gledati tudi kritično. Samo tako bo na naši njivi plenjalo žito in plevela skoraj ne bo. Pri tem je treba govoriti tudi o koordinaciji in povezanosti med komisijami v planinski organizaciji. Prizadevanja te vrste so še nezadostna. Prav gotovo je vzrok različnih nesporazumov prav v tem. Mladinci, markacisti, literati, alpinisti itd. pripadamo eni in isti družini. Navsezadnje so med markacisti tudi mladinci in med mladino starejši tovariši, mentorji in vzgojitelji. Nihče nima pravice očitati »navadnim« planincem šodrovstvo in nihče plezalcem noro izživljanje. Kdor hodi ali pleza po gorah z odprtmi srcem in čisto ljubeznijo, ne bo delal slabe volje s takimi očitki. Vedno bo pred njim stal le človek, ki mu gora na ta ali oni način pomeni del življenja in iskanja, včasih tudi resnice. Zato morajo biti naša skupna prizadevanja usmerjena z vso silo v skupni cilj – v vzgojo in izobraževanje pionirjev, mladinskih vodnikov do alpinistov. To mora biti v večji

meri stvar zveze in ne samo naše komisije. Prepričani smo lahko, da bodo v prihodnosti današnji pionirji naši najboljši organizatorji in nekateri tudi alpinisti. Tu ne mislim na vrhunski alpinizem, temveč na široko kvaliteto, na pravilno in zdravo gledanje celotnega planinstva. Imamo primere, da prihajajo med alpinistične pripravnike taki, ki hribov še od daleč niso videli, kaj šele, da bi premeleli pod nogami vsaj nekaj šodra. Prišel je čas, ko lahko začnemo sistematično sprejemati, voditi in vzgajati naše člane od pionirjev naprej. Takšna prizadevanja moramo vsi podpreti in se zanje zavzemati. To nam bo tudi porok za rast števila članstva v prihodnosti in za njegovo kvaliteto. Upam, da bo prišel čas, ko ne bo več tako težko organizirati alpinističnih tečajev in markirati pota, ko bodo ljudje imeli odnos do narave, do planinskega cvetja in vsega okolja, do lepe pisane besede in ne nazadnje do rodne grude in ljudi. Seveda nas čaka ogromno delo, in to ne samo člane mladinske komisije in planinske mentorje, temveč vse planinske delavce.

Seveda to ni samo stvar planinske organizacije, temveč celotne družbe. Družba se danes še premalo zaveda pomembnosti takih organizacij, kot je planinska. Dodeljuje ji odločno premalo materialnih sredstev in moralnih priznanj. Mislim, da ni potrebno ponovno poudarjati pomen planinske slovenske organizacije za poglobljanje in razvijanje naše samoupravne socialistične družbe, zdravega telesnega in duševnega razvoja naše mladine in delovnih ljudi ter ne nazadnje obrambnih sposobnosti naše domovine. Dokler ne bo več razumevanja, ne pričakujmo čudežev!

Odprtih vprašanj je še veliko. Skušal sem nakazati samo nekatera, predvsem pa vzbuditi pri planinski javnosti in pri odgovornih organih skrb, kako bi jih dobro rešili. Na koncu pa se v imenu komisije zahvaljujem vsem mentorjem in vzgojiteljem, planinskim organizatorjem in sodelavcem ter vsem tistim, ki jim je skrb za mladi rod pri srcu. Naj jim bo plačilo prijetna zavest, da opravljajo najlepše in najplemenitejše opravilo.

Načelnik MK PZS Miha Marenčič deli znake pionir-planincev na Boču 19. 9. 1971 (gl. str. 590)

Foto Fr. Vogelnik

PLANINSTVO VČERAJ, DANES IN JUTRI

JOZE MELANŠEK

16. decembra 1956 smo se zbrali na prvem posvetu načelnikov mladinskih odsekov. Takrat smo se dogovorili za nove naloge tedaj že nekaj let obstoječe MK PZS.

V 15 letih smo dosegli vidne uspehe.

Z veseljem lahko povemo vsem našim planinskim delavcem in istočasno dajemo priznanje vsem tistim načelnikom mladinske komisije, ki so do danes vodili delo po zastavljenih načrtih. Delo je napredovalo z vidnimi koraki in to zato, ker se nismo vezali samo na lastne sile, ampak smo iskali povezavo v družbi. Takratna naša družbena situacija nam je to omogočala.

Danes se nam spet odpirajo nove možnosti, da z mladinsko dejavnostjo uveljavimo planinsko organizacijo.

Če dajemo danes priznanje vsem planinskim organizatorjem širom po Sloveniji prav ob tej obletnici, delamo to zato, ker so utrjevali temelje stavbi, ki se danes razširja. Na ta način izražamo svojo privrženost klasičnim vrednotam, ki so temelj bodočnosti. Hočemo jim ostati zvesti, istočasno pa smo planinstvo vključili v splošna prizadevanja naše družbe. Prav je, da se spomnimo, kaj je bilo za družbeno afirmacijo planinstva, za njegovo vrednotenje storjenega. Stiki z Zavodom za šolstvo, Republiškim sekretariatom za prosveto in kulturo, Komitejem za telesno kulturo pri IS SRS, Republiškim centrom šolskih športnih društev, Visoko šolo za telesno kulturo in ne nazadnje z Republiškim sekretariatom za narodno obrambo SZDL, Glavnim štabom SLO SRS, Republiško konferenco ZMS idr. pomenijo nov element v družbenem vrednotenju mladinskega planinstva. Na nivoju republike smo dosegli zelo veliko, na občinskih nivojih pa smo šele na začetku razumevanja in medsebojnega sodelovanja. To ne more iti čez noč. Le s svojim delom si moramo pridobiti mesto in ugled v občinskih okvirih. Ni več daleč čas, ko bo planinstvo postalo tudi v občinah nepogrešljiv element za rekreacijo delovnih ljudi, veljavna telesno kulturna dejavnost, ki je potrebna našemu narodu in ki bo morala najti **mesto v iniciativnih odborih bodočih telesno kulturnih skupnosti.**

Dosegli smo, daje RSPK dal dec. 1969 priporočilo vsem osnovnim in srednjim šolam, naj podpirajo planinstvo kot sodobno obliko vzgoje mladine v prostem času.

Od tedaj pa do danes je šlo skozi naše tečaje in seminarje prek 300 mentorjev planinskih mladinskih skupin. V zadnjih petih letih smo vzgojili prek 400 mladinskih vodnikov in 40 inštruktorjev planinske vzgoje.

Nismo pričakovali tako silovitega skoka v povečanju števila članstva, zato smo sedaj v zadregi, kako obvladati s tem kadrom in temi organizatorji, ki jih imamo, tisoče in tisoče mladih. Zato se je MK odločila, da ustanovi svoj odbor za vzgojo in izobraževanje, ki je naletel na splošno družbeno razumevanje. UO PZS, Komite za telesno kulturo IS SRS, ZŠ in drugi so nam priskočili na pomoč s kadrom in finančnimi sredstvi, da smo naloge lahko vsaj delno začeli izpolnjevati.

Želimo, da bi bil vsak naš mladinski vodnik, mentor in inštruktor tudi tehnik v svoji stroki, ne samo organizator. Želimo imeti ljudi, ki bodo znali organizirati v dolini in delovati v gorah v vseh razmerah in v vseh letnih časih. Take cilje si postavljamo zadnje čase tudi zaradi znanih stališč o splošnem ljudskem odporu. Planinska organizacija ne more in ne sme mimo splošnih družbenih prizadevanj. S čim razpolaga planinec? Ima osnovno opremo za hojo po gorah, kondicijo, ljubezen do narave, do domače zemlje, navezan je na lastne sile, da deluje v najtežjih pogojih v naših gorah, ki jih do podrobnosti pozna. To so interesi naše organizacije, to so interesi SLO. Naš cilj je vključiti našega človeka v svobodno izrabo prostega časa, mu nuditi oddih in razvedrilo na svežem zraku, omogočiti mu prijetno bivanje na področju, ki mu je postalo življenjska potreba. V tem tiči ustvarjalnost in dinamičnost naše organizacije, ker si ni postavljala ciljev mimo interesov človeka in družbe. Vsak dan imamo več ljudi v upravnih odborih PD, ki so proizvajalci in upravljalci, ki

razpolagajo z rezultati dela, ki so ga ustvarili tudi planinci. Dobro leto je tega, ko smo pričeli razpravo o ustavnih spremembah, danes pa že žanjemo prve rezultate zavestno usmerjene politike, ki smo jo in jo bomo podpirali planinci, saj vemo, da je tu naš lastni delež, naši uspehi in dokazi naše zrelosti, predvsem pa politične usmerjenosti prek SZDL, ki podpira ustvarjalnost vseh organizacij.

Prihajamo do spoznanja, da so naši interesi toliko prej uresničljivi, kolikor hitreje napreduje vsa družba. Ta pa nas tira, da moramo želje in potrebe usklajevati z možnostmi, vendar ne na škodo organizacije, množičnosti in kvalitete. Zato je upravičena zahteva po enakovrednem vzgojno-izobraževalnem delu za izrabo prostega časa, za vključevanje v svobodne dejavnosti v okviru mladinskih odsekov po društvih in šolah. Upravičeno to zahtevamo zato, ker so dosedanja rezultati našega dela rodili bogate sadove in so jamstvo za še večjo rast. To dajemo na tehnico, razumno in s političnim premislekom.

Občinski organi, vodstva družbenih in društvenih organizacij radi gledajo na planinstvo kot na hobby, kot na zasebno dejavnost posameznikov, ki nima nič skupnega s telesno kulturo. Dokler ne bomo prišli do spoznanja, da smo drug drugemu potrebni, tako dolgo ne bo pravega uspeha. To pa je osnova bodočega dela – to je naš jutrišnji planinski dan, to je naše bodoče planinstvo. Če bomo s takšnim pogledom premotri tudi naše probleme v društvu, v občini in v republiki na občnih zborih PD, potem bomo dobili dovolj sil in sredstev za doseg budočih ciljev planinske organizacije.

Želimo gojiti planinstvo za sedanjo rabo.

Ob tem ne bomo mogli iti mimo prizadevanj Zavoda za šolstvo, ki bo z novim predmetnikom in učnimi načrti podrl magično mejo med t.i. A in B programom. Ne moremo ločevati vzgoje in izobraževanja po rednem in izvenšolskem programu. Hočemo biti v okviru šole enakovreden sobesednik.

Pohod po poslednjih poteh Đ. Đakovića, Šelejeva graba, 25. 4. 1971

Foto Fr. Vogelnik

Našim akcijam smo dali tudi političen pečat. Postali smo organizacija, ki je vidna tudi na množičnih prireditvah, občinskih praznikih in raznih obletnicah. Akcije MK bodo v bodoče morale biti usmerjene še bolj v javne manifestacije, ne samo ob Dnevu planincev, temveč tudi ob drugih javnih prireditvah, kjer se kaže moč organizacije. Vem, da s tem močno odstopamo od tradicionalnega koncepta planinske organizacije. Če pa odstopamo v planinskem gospodarstvu od načela, da naj se planinske postojanke vzdržujejo same od sebe, odstopajmo tudi od načela, da smo samo za v gore in v gorah. Imamo množično silo, 62 000 članov planinske organizacije, tvoren del slovenskega naroda.

Naš program za MV je osnova našega bodočega dela, čeprav še ne odgovarja v celoti potrebam bodočnosti. Ne moti nas pretirana snovna zahtevnost. Pričeli smo hoditi trdo in težko pot, kako vključiti v enoten vzgojno-izobraževalni sistem vse kadre, ki jih potrebujemo v okviru PZS od pionirja planinca do gorskega vodnika. Tako smo dobili s skupno komisijo za vzgojo in izobraževanje vsklajevalca za vzgojo in izobraževanje mladine in odraslih. Seveda pričakujemo pomoč in podporo vseh družbenih dejavnikov, ne samo od načelnikov KO in MO, in od vseh, ki imajo radi gore in čislajo humane cilje planinstva. Pričakujemo pomoč vseh, ki soodločajo o vrednotenju dela in delitvi družbenih sredstev za pomembne dejavnosti, med katere štejemo tudi planinstvo.

Zakaj še to?

V planinskih vrstah smo storili vse, kar se je storiti dalo ob teh materialnih možnostih. Nalogo, ki se jih lotevamo, zahtevajo večja sredstva.

PLANINSKE METAMORFOZE

FRANČEK VOGELNIK

Moj pobudnik pri hoji v naravo je bil oče; jemal me je s seboj na bližnje izletniške točke. Nekoč sva na sprehodu ob Savi naletela na skavte, ki so tam taborili. Enotna zelena obleka, šotori, ognjišče, red, tiho, odmerjeno hitenje po pomembnih opravkih sem in tja, prostost, vse to mi je zbudilo željo po bivanju v naravi. Tako rad bi jih bil vprašal, kako bi se jim pridružil.

Moj prvi planinski vodnik je bil sošolec, ki sem ga dobil po nekem poskusnem premešanju med paralelkami v višjem razredu gimnazije; ravnatelj je hotel s tem doseči večjo zrelost zrelih, nakopal pa si je zraven še hujšo nezrelost nezrelih. Sošolec je bil sin znamenitega planinca. Med nama je kmalu prišlo do izmenjave duhovnih vrednot: od mene je prejemal nujno potrebne drobce šolske učenosti, jaz pa od njega podedovano izročilo, spomine na človeka, ki je navajal ljudi, naj hodijo v planine. V njegovi družbi sem spoznal osrednje Pohorje. V tistih letih po vojni se nismo mogli postavljati s planinsko obleko, še na dober zalogaj nismo preveč mislili, tudi o udobnem ležišču nismo sanjarili. Komu daje narava več – premožnemu, razvajanemu, ki na vsakem koraku pogreša udobje, ali revnemu, ki je sprijaznjen s pomanjkanjem? Dejal bi, da prihaja v naravi do razsipne kompenzacije. Vsa odločilna doživetja koreninijo tam, v globokih, senčnih gozdnatih grapah, ob šumečih potokih, na vlažnih barjih, v izlizanih granitnih skalah, v mahovnatih in lišajstih deblih stлетних jelk, smrek in bukev, v pramenih sončnih žarkov, ki so si skozi košate krošnje utirali pot v mrak, v vsem večnem snovanju, v katero bi mlada, komaj boleče prebujena človekova duša rada preniknila in se v njem prerodila. Kako globoko mora proreti človeška misel, s kakšnimi silnimi čustvi bi lahko segel tja, kjer se začena

tisti neskončni, odrešilni svet, ki ga človek išče že vsa tisočletja, svet, v katerem je zlita v eno najgloblja bit človeka in Narave?

Nekaj let pozneje me je prva služba – bilo je po nekem naključju – prestavila v kraj, od koder se prav lepo vidijo Savinjske Alpe. Nekam dolgo sem jih gledal, kakor pač gledamo lepo pokrajino, v kateri je vertikalna razgibanost nepogrešljiva sestavina, hodil pa sem v družbi na sprehode in izlete po udobni bližnji okolici. Na lepem pa človek začuti, da ga gore gledajo, da zro vanj nekam očitajoče, kakor bi hotele reči: »Mlad si, poln sil, ves svet bi rad pretaknil, kaj boš na nas čisto pozabil?« S takim drobnim zbodljajem se navadno začne, nekje v globini se nekaj zgane, korak se za hip zmede, nato pa noge same od sebe zavijejo na novo pot. Najprej sem se odpravil nekajkrat sam. Saj so gore poleti polne planincev, kamorkoli se obrneš, povsod najdeš družbo. Tako sem spoznal visoke gore. In če človek v tem času doživi srečo, da ga sorodniki vzamejo takega začetnika s seboj na Triglav in se potem vedno bolj prevzet ustavlja pri vsakem jezeru, potem je goram zapisan. Brez njih ne bo več mogel vzdržati. Ko se bliža zima, se s težkim srcem poslovil od njih, preden se zagrnejo v belino, ki ni za vsakogar.

Neke dolge, lepe jeseni sem kar naprej odhajal na »poslovilni« obhod in dokler se tisto oktobrsko nedeljo niso začele, medtem ko sem se bližal vrhu Planjave, plaziti po vseh pobočjih umazane cunjaste megle, me je še navdajalo upanje, da sem na »predzadnji« turi. Ob prihodu na Korošico je bilo že vse zagrnjeno v gosto meglo. Zrak se ni zganil, v njem je nekaj viselo. Ker sem bil za enolončnico še prezgoden, pot na Ojstrico pa sem vedel »na pamet«, sem jo mahnil za slovo še tja gor. Megle so se zgoščale, začelo je rositi. Na vrhu sem vpisal vremenoslovsko pripombo v razcefran zvezek, za katerega je bilo malo upanja, da bo dočakal pomlad, nato pa sem zelo pazil, da sem se obrnil natančno za 180°, da ne bi pri sestopu naletel na nepričakovane težave, ker je bila vidljivost skrajno pičla. Mrzla mokrota mi je krajšala pot in utrjevala spoznanje, da bo za letošnje nepreklicno dovolj. Enolončnica je bila ravno skuhana, imenitno je teknila, nato pa se je bilo treba podvizati proti Presedljam. Po zraku so že drsele prve snežinke. In vendar je bil tisti dan nepozabno lep. V Kamniški Bistrici pa so se prav takrat zbirali gorski reševalci. Nesreča v Turski gori, dopoldne so slišali klice na pomoč. Do jutra najbrž ne bodo prišli do plezalcev, počakali bodo na vrhu in jih spodbujali, da ne klonejo. Varno reševanje je mogoče samo podnevi...

Je kaj čudnega, če človek svojih doživetij ne more obdržati zase, če si išče somišljenike in se naposled izoblikuje skupinica planincev? Nikjer ni bila uradno registrirana, društvo, pri katerem smo plačevali članarino, ni vedelo zanjo in najbrž tudi ni bilo nikogar, ki bi bil prevzel pokroviteljstvo. Bili smo prosti, prepuščeni samim sebi, spontano smo se zadnji hip odločili, kam pojdemo. Tako sem vodil svoje dijake v gore, neprisiljeno, kakor da sem enakopraven tovariš, ne vodja. Nisem se bal zanje. Smrtni strah za človeka sem bil doživel samo dvakrat, obakrat za življenje otroka, ki sem ga moral varovati na letovanju. Medtem ko paziš na tiste, ki bi utegnili priti v nevarnost, naenkrat zagledaš visoko nad seboj mlado bitje, ki je zašlo v tak položaj, kakršen se ti prikaže samo v morečih sanjah, ko ne spraviš glasu iz sebe. Biti moraš popolnoma tiho, da se otrok ne prestraši in ne strmoglavi...

No, neke jeseni me je le na tihem skrbelo, da se ne bi osmešil. V Kamniško Bistrico smo prišli pod večer, hoteli smo še naprej na Kamniško sedlo. Vse prehitro se je znočilo in še megla se je privlekla od nekod. Bom uganil, kdaj bo treba v temnem gozdu zaviti na levo, navkreber? Ko smo šli mimo podirajoče se pastirske bajte, sem se oddahnil. Hodili smo mogoče še pol ure, ko se je megla nenadoma razmaknila, nad seboj smo zagledali zvezdnato nebo, ki so ga utesnjevali črni obrisi Planjave in Brane. Razlegli so se vzkliki navdušenja, kar pognali smo se v zadnjo strmino. In naslednji dan smo v soncu hiteli z vrha na vrh. Marsikdaj zbledi spomin na planinske ture, nekateri vtisi in posamezni trenutki v gorah pa ostanejo v nas vedno enako živi.

Mladinski planinski tabor na Tojzlovem vrhu. Ekipe se pripravljajo na štart

Foto Fr. VogelNIK

Na nekatere planinske tovariše se – sam ne veš kdaj – navežeš, v njihovi družbi doživiš nekaj, kar se ne povrne več. Čeprav dolgujemo vsa doživetja naravi, ki odpira v nas dojemljivost za nepričakovane vtise, so v spominu vendarle zvezana s prijatelji. Ali mora biti to tvegana, dramatična plezalna tura? Nikakor ne! Nekega lepega zgodnjepomladanskega večera smo prihiteli v Kamniško Bistrico. Na mostu je družba mladih planincev razvijala vrv. Da bi preizkusili njeno vzdržljivost, so navezali nanjo svojo edino tovarišico, s katero so se hoteli naslednji dan povzpeti na zimski Grintovec, in jo čez ograjo spustili nad ledeno mrzlo Bistrico, ki začenja tam svojo šumečo pot. Nič ni kazalo, da bodo zaustavili drsečo vrv, preden se bo živo breme dotaknilo vodnega površja. Tedaj so se hipoma zavedeli svoje nerodnosti in jo naglo potegnili kvišku. Vendar vrv z enim samim manevrom ni mogla veljati za preizkušeno in tako se je zračno potovanje še nekajkrat ponovilo, vsakič ob najresnejšem komentarju. Naposled so bili z uporabnostjo vrvi zadovoljni in so svojo neustrašno prijateljico potegnili na trdna tla. Čutili so, da ji nekaj dolgujejo, pa so jo sredi noči zbudili s podoknico. Pred jutrom, ko je bilo treba vstati, nagajanja še ni bilo konec: začelo je deževati, in Grintovec je tisti dan sameval. V Kamnik smo pripeljali mokri kot miši.

Leta 1962 sem odšel v Maribor, daleč od Savinjskih Alp, moji mladi planinci pa so se po diplomskih izpiti razšli na vse strani. Tedaj me je nekega dne obiskal Danilo Škerbinek. Povedal mi je, da deluje pri planinskem društvu »Obrtnik«, ki ima zelo aktivno mladino, da se sestajajo redno vsak teden in da bodo v kratkem priredili svoj tradicionalni mladinski planinski tabor, meddruštveno srečanje mladih planincev, na Tojzlovem vrhu. Tisto leto sem se prvič udeležil planinskega srečanja v tej obliki. Čeprav sem Mariborčan, nisem bil še nikoli slišal za Tojzlov vrh in tudi markirana pot iz Kamnice po Jamškovem jarku, ki je šla mestoma kar po sredi struge potoka, se mi je zdelo malo nevsakdanja. Pa vendar je bil to najkrajši dostop do prejšnje leto odprtega planinskega doma Kozjak. V postojanki in okrog nje je vladal velik vrvež, zvečer je zagorel taborni ogenj, okrog njega so stali planinci in peli planinske pesmi.

Začetki dejavnosti mladih planincev pri PD Kozjak segajo v leto 1957, ko so ustanovili drugega za drugim alpinistični in mladinski odsek. Da bi se novo ustanovljeni alpinistični odsek utrdil in okrepil, so hoteli k mlademu društvu pritegniti čimveč mladine in tako so v začetku junija priredili ustanovni izlet mladinskega odseka. Jedro udeležencev so sestavljali člani mladinskega pevskega zbora KUD Obrtnik. Krenili so na Pohorje, tja do Črnega jezera in Treh kraljev in se na povratku spet ustavili pri Mariborski koči. Dva dni nato, 4. junija, je bil ustanovni občni zbor mladinskega odseka, na katerem so sklenili, da bodo v vrste mladih planincev pritegnili zlasti vajensko mladino. Ustanovili so odbor in potem so se začeli vrstiti izleti, predavanja in napotki, potrebni novincem, zametki poznejše vsakoletne planinske in alpinistične šole. Na srečanjih so se zblíževali z mladimi planinci drugih društev. Že v letu ustanovitve so poslali na republiški seminar za mladinske vodnike dva kandidata, naslednje leto so že imeli prva planinska predavanja na šolah, ustanovili prvo planinsko skupino na osemletki in prvič priredili mladinski planinski tabor na Tojzlovem vrhu. Izleti so se vrstili malone vsak teden. Leta 1959 so se v tekmovanju »Gore in mladina« uvrstili na prvo mesto. Takrat je bil načelnik mladinskega odseka Danilo Škerbinek. Pričakovali bi, da so takšni uspehi mogoči le ob številnem in delavnem odboru, udobnih društvenih prostorih, stalnem dotekanju potrebnih sredstev. Nasprotno, za mlade planince je skrbela peščica odbornikov, shajati se niso imeli kje, šele pozneje so jih trpeli v prostorih KUD Obrtnik, ki niso bili nikoli ogrevani, vsak dinar pa je bil nujno potreben za gradnjo postojanke. Vse je slonelo na volji, veselju in vztrajnosti. Redni sestanki so bili pregled opravljenega dela in priprava za izlet ali akcijo.

Konec junija 1962 je bil na Tojzlovem vrhu prvi štajerski seminar za mladinske vodnike. Trajal je pet dni. Na njem so predavali Jože Melanšek, Danilo Škerbinek, Karel Kordeš, Vid Mesarič in Mirko Šošarič. Nepogrešljivo temeljno znanje, potrebno mladinskemu vodniku, sta podajala Jože Melanšek in Danilo Škerbinek, zgodovino planinstva je skrbno razlagal Karel Kordeš, zraven tega pa je ta priljubljeni planinski delavec, okrog katerega se je zbirala vsa ruška mladina, seznanil udeležence tudi z gorskim cvetjem: PZS je tedaj razpolagala z lepo zbirko Petkovškovih diapozitivov. Občudovali smo jih večkrat in Karel nas je tako razumel, da je bil vedno pripravljen ponovno razložiti, kar je začetnikom v botaniki še posebej potrebno. Na tistem sem si že tedaj želel ustvariti lastno zbirko barvnih diapozitivov, še posebno pa sem se za fotografiranje cvetja navdušil ob predavanjih prof. Ivana Šumljaka in Toneta Wrabra. Seveda si je bilo treba sploh omisliti zrcalnorefleksno kamero, ki je že brez pribora veljala kar lepe denarce. In potem pride pri začetniku spoznanje, da narava odstopa svoje lepote neznansko počasi in po kapljicah. Trda šola potrpljenja, s katero se je treba sprijazniti. V odmorih med predavanji sem iz Karlovega izvoda Ključa A. Piskernikove izpisoval slovenska rastlinska imena v nemško Hegijevo Alpsko floro. Vid Mesarič nas je s pretehtano besedo uvajal v osnove prve pomoči. Pri praktičnih vajah sem moral obvezati teme »ponesrečenca«. Bil je presenečen nad izvršitvijo naloge, ki ni bila čisto po pravilih, pa sem mu omenil, da sem bil moral pred nekaj leti v Kamniški Bistrici nepričakovano in brez poprejšnjega pouka obvezati teme nekega dekleta, ki jo je po voznikovi neprevidnosti na ovinku vrglo z motorja, ko sem stopil na cesto iz Kamniške Bele. Vida je živo zanimalo, kdaj se je to zgodilo, in po primerjavi okoliščin se je izkazalo, da je tisti dan sedel pri planinskem domu v družbi planincev in z očmi spremljal brezglavi odhod dveh motoristov z dekletoma. Stavil je, da se bo vožnja končala na prvem ovinku – in se ni zmotil!

Ob koncu je prišel predavat o varstvu narave Mirko Šošarič. Presenečal je z veliko razgledanostjo in strokovnostjo izvajanj, čeprav se takrat še ni poklicno ukvarjal s to stroko. Ugibali smo, kdaj in kje si je nabral vse to znanje, ne samo o velikih narodnih parkih v svetu, ampak tudi o drobnih naravnih spomenikih, o drevesih v zakotnih domačih krajih, o katerih nismo še nikoli nič slišali. Vse to mi je bilo novo in hitel sem si zapisovati.

Nič ne pretiravam, če rečem, da je najpomembnejša sestavina takega seminarja, ki nikoli ne more biti dokončen, popoln, izčrpen, osebni stik s predavatelji, izkušenimi planinskimi delavci, organizatorji, ki poganjajo vse planinsko življenje in bitje. Premladi udeleženci seveda niso vselej kos vsestranski in resni pobudi, poudarjam pobudi, kajti razvoj mladinskega vodnika se po opravljenem seminarju in z vključitvijo v društveno delo šele začne. Kako daleč bo prišel v svojem razvoju, to je odvisno v prvi vrsti od razmer v društvu. Idealno planinsko društvo je tisto, ki se počasi, harmonično razvija, brez divjih sunkov, katerim sledi izčrpanost, zatišje, ki skrbi za dotok mladine z zanimivo, pestro dejavnostjo, ki ima v upravnem odboru izkušene planince. Planinsko delo ne sme stagnirati, nikoli ne smemo biti zadovoljni z nekaj izleti, ki obogatijo dnevnike z nekaj novimi žigi, treba je skrbeti za duhovno poglobitev s predavanji in vzgojno dejavnostjo. Samo tako društvo priteguje najboljše, samo v takem ozračju lahko najspodobnejše spodbujamo k samoizpopolnjevanju. Planinstvo je za večino planincev prijeten, udoben konjiček, ki ga ne marajo preveč naprezati, zlasti ne miselno; koliko več ima človek od njega, če se začne poglobljati v vse tisto, do česar čuti posebno nagnjenje.

Hoja po gorah je kljub telesnim naporom ali prav zaradi njih najlepša planinska dejavnost. Kaj je prijetnejšega kot zaslediti prikupno vabilo na izlet in se v obetajočem sončnem jutru pridružiti skupini planincev! Tiha in goreča želja vsakega dolgoletnega odbornika je postati »svoboden planinec«, ki si lahko neovirano privoščiti planinski raj. Nekaterim srečnežem se izpolni ta želja v poznih letih, večini pa sploh nikoli.

V obdobju po vodniškem seminarju sem želel obiskati naše najmikavnejše gore, hotel sem si jih malo natančneje ogledati, kajti dotlej sem bil sodil bolj med bezljajoče planince, ki gledajo predvsem na to, da v čim krajšem času oberejo čim več vrhov. Nazoren pouk o cvetani in varstvu narave ni zgrešil namena. Prvič sem občudoval cvetoče planinske trate na Kriški gori, potem v Bohinjskih gorah. Iz zavetišča na Krnu smo odšli v mokro meglo, ne da bi se bili vprašali, kakšen neki je videti zagrnjeni Krn od daleč. Nevihta nas je ujela nekje blizu Bogatina, ravno v trenutku, ko sem odkril rastišče rapontike (začetnika seve najbolj mikajo velike rastline). Vendar me je obenem imelo, da bi slikal nočni somrak v jutranjih gorah, razvezal sem nahrbtnik, kjer je dremal fotoaparati, ko so se v blisku pripravili črni oblaki in se je usula toča. S posnetkom ni bilo nič, treba jo je bilo popihati v prvo zavetje. Rapontiko bi prav rad šel vnovič obiskat na tisto pobočje nad Tolminko, če ni že izropano. Na poti proti planini Razor, po grebenu od Vogla do Črne prsti sem se nagledal gorskega cvetja. Še tisto leto je flexaret dobil sestro – praktico. Potem so nastajali prvi posnetki na Uršlji gori, Raduhi, Peci, Pohorju, obiskal sem Primorsko, Jožica Milavec je poskrbela za najprimernejši čas, ko je bilo treba prehoditi kos transverzale od Postojne do morja. V tisti odmaknjenosti od človeških bivališč skoraj nemoteno raste gorsko in mediteransko cvetje. Treba je bilo napraviti spotoma vsaj nekaj posnetkov, vsaj potoniko, vsaj zlati koren, pa še enkrat potoniko, pa spet zlati koren in tako naprej. In nekaj let nato še skok na Nanos, samo da se človek prepriča, ali je v naravi res tako, kakor stoji zapisano v knjigi, da se nagleda vsega, kar tam raste in cveti. In če ujameš še lep dan, potem res ne veš, kje bi začel fotografirati, kaj bi od vsega preobilja izbral, ves prevzet se opotekaš sem in tja, da bi se nagledal, in ne veš, ali ne bi bilo boljše, ko ljudje za vso to lepoto sploh ne bi vedeli, ko bi bila dostopna samo tistim, ki jim je nekaj nedotakljivega.

V tistih letih so se našim planincem odprle tudi tuje gore. Cilj prvega izleta, ki sem se ga udeležil, je bil Grossglockner. Prvič smo se tisto jesen srečali mladi planinci iz vse Slovenije, se seznanili in zblížali. Vendar je medtem, ko smo se peljali proti Heiligenblutu, slabo kazalo: spodaj je deževalo, gore pa so se oblačile v belino.

Noč smo smeli prebiti na neki zasebnikovi trati ob potoku. Jutro je bilo mrzlo, jasno. Na veličastnem parkirnem avtodromu, ki je bil v strupenem hladu skoraj prazen, niso bili preveč navdušeni nad prihodom našega avtobusa. Še sreča, da je bil takrat ob sončnem vzhodu pokonci en sam Parkplatzoberwachtmeister, pa še ta bi nas bil najrajši kar čez ograjo poslal na Pasterzo. Kmalu nato je nastopil še France, ki je nosil na svojih ramah vso varnost in nevarnost osvajanja najvišje avstrijske gore. Na lepem so ga zamikali naši ohlapni nahrbtniki, v katerih je imel ta ali oni za vsak primer spravljene dereze, v njih je hotel odkriti rezervno obleko, šotor in hrano najmanj za dva dneva, in to takrat, ko je avtobus z vso odvečno kramo že brzel proti dolini. Trdil je, da se pravljичno ožarjeni Grossglockner nam nasproti lahko vsak hip sprevrže v besnečo pošast, mi pa smo bili naivno prepričani, da še oblacka ne bomo videli ves dan. Tudi pred Pasterzo nas je posvaril in nam izbil iz glave prepričanje, da je ledenik zelo zabavna reč, saj je pravzaprav reka in most obenem. Nič čudnega, če si nismo upali zakoračiti na ledenik, temveč smo se na groblji ukvarjali z razvijanjem vrvi, preizkušanjem cepinov, mazanjem s kremami in natičkanjem temnih naočnikov.

Vtem je mimo nas kot posebljen posmeh korajžno primarširal samotni sprehajalec – da, sprehajalec z ukrivljeno sprehajalno palico, usnjenim sukničjem, v nizkih čevljih, brez puloverja, pumparic, naočnikov, brez nahrbtnika z vso rešilno opremo, povrhu pa še enorok. Stopil je na ledenik in se z naglimi koraki odmikal tja čez. Ko bi se bil ozrl, bi bil v naših očeh prebral nekrolog. Potem smo se drug za drugim okorajžili tudi mi. Tisti dan mi je okrog vratu bingljala praktica, ki se ji je obetal veliko dela, zato nič čudnega, če so se moji tovariši oddaljili in sva se znašla drug ob drugem z enorokim veleturistom, ki je imel v spolzkih skalnatih odstavkih težave in je zaostajal – palice vendar ni mogel predeti v drugo roko, ki je ni imel, zavreči pa še manj. Prikročil sem mu na pomoč, z njim sem se na življenje in smrt združil v navezo, kakršne Alpe še niso videle: na kočljivih mestih naju je povezovala sprehajalna palica. Kljub temu, da sem bil diplomirani vodnik brez ustrezne prakse v manevriranju z ukrivljeno palico, so se najine atrakcije končale brez pospešene izgube nadmorske višine. Škoda, da ne obstaja o tem filmska dokumentacija, pa tudi avstrijska televizija je tisti dan nekaj zamudila. V zaupnem pomenku, do katerega je prihajalo v presledkih, kadar nisva lovila sape, sem poskušal izvrtati iz njega, katera neustavljiva pobuda ga je pripravila k odločitvi za tako nevarno turo. Stava. V družbi domišljavih, nadutih izkušenih gornikov je postavil drzno trditev, da bo prišel na vrh Grossglocknerja tak, kakršen je, brez opreme in brez desetletnega prekaljevanja v gorah, v družbi in ob podpori svoje ljubljene in neločljive sprehajalne palice. Škodoželjno so sprejeli stavo. Mož bi bil v tistih nerodnih skalah nad Pasterzo gotovo obtičal, ko ne bi bila neka višja sila poslala na isto pot mene. Nazadnje sva se srečno prebila do gornjega ledenika, kjer je pred zadnjim naskokom počivala vsa slovenska mladina. Pridružil sem se tovarišem, ki so me zadržnili v navezo, da me spet ne izgube, samohodec pa je pogumno stopal po gazi navkreber proti Orlovskim višavam (Adlersruhe). Na posled sem se brezupno zavozlan v najdebelejšo vrv – tovariši se niso mogli ustavljati klicu višav, odvezali so se in pohiteli naprej, medtem pa sem se lahko brezskrbno zatopil v razgled, ki je segal od Julijcev in Dolomitov tja do Ortlerja in Venedigerja – prebil do najvišje avstrijske kočice. Vsakega, še tako melanholičnega planinca mora razvedriti opozorilo na emajlirani tablici nad vhodom: gorniki se naprošajo, naj nikar ne hodijo po koči v derezah.

Naslednje leto (1965) je PZS priredila planinsko potovanje po ČSSR. Občudovali smo fantastične peščenjakove stolpe v Češkem rajju, tudi v Nizkih in Visokih Tatrach smo bili večinoma prvič. Požrtvovalni češki planinski vodnik, ki je skrbel za naš blagor, ni imel z nami potrebnih izkušenj, menil je, da nas mora držati strogo na vrvi in da mu bomo za to še hvaležni. Vnaprej je hotel sestaviti dokončni petletni plan izletov,

ki mu je bilo vsako kasnejše spreminjanje tuje. Tako so se jutranji apeli pred kočo zaradi naše nediscipline strašansko zavlekli. Mene je to še posebno bolelo kot fotografa, vse naokoli so vabili gorski motivi, moral pa sem stati v poravnani vrsti in čakati vsaj na milostni »na mestu voljno«. S seboj sem tovoril že dva fotoaparata in pričakoval, da se bo tudi vreme primerno potrudilo; saj se je, ampak šele čez nekaj mesecev, pri drugem potovanju, ko me ni bilo zraven. Naslednje leto sem hotel za vsako ceno izpopolniti svojo zbirko diapozitivov in sem bil že spet v Tatrah. Posebno veliko sem kot fotograf pričakoval od vzpona na Rysy in sem se obilno založil s filmi, da ne bo treba tako skopariti s posnetki kakor na Grossglocknerju. Komaj smo se oddaljili od koč, je že nedolžno rosilo, nato je deževalo in ko smo grizli najhujšo strmino, nas je zabaval snežni vihar. Do kože premočeni smo se zatekli v kočo, vendar v njeni ledeni mrzli notranjščini ni kazalo misliti na kaj drugega kot na odhod. V centralno ogrevano in z vročo vodo obilno založeno izhodiščno kočo – pravi hotel – pri Popradskem plesu smo se vrnili popoldne otrpli in temeljito izplaknjeni. Mirko Fetih, naš čudoviti vodja, ni mogel verjeti svojim očem: nikjer niti sence potlačенosti. Čez noč se je vsa naša obleka in obutev posušila v vroči kotlarni, jutro pa je bilo tako čisto in jasno, kakor da ne bi hotelo nič vedeti o včerajšnjem dnevu.

Taka je bila moja praktična planinska šola: širil sem si obzorje, si nabiral nujno potrebne izkušnje pri vodenju odraslih klientov v tujih gorah, se izživljal in trpel kot fotograf, zbliževal z gorsko cvetano in prekaljeval kot vremenoslovec. Polagoma sem se zavedel, da se mora planinec naučiti v gorah tudi kljubovati, če noče, da bi ga zavrgle.

V tistih letih sem vodil precej mladinskih izletov in sodeloval pri akcijah. Vem, koliko truda terjajo priprave na razne taborne, srečanja, tekmovanja, prepričal pa sem se tudi, da se mladi planinci, zlasti pionirji, radi izkažejo, potrebujejo pa človeka, ki jih

Zasadili so spominsko lipo ob 75-letnici slovenskega planinstva
na Tojzlovem vrhu 1968

Foto Fr. Vogelnik

zna usposobiti. No, kar zadeva dobro voljo ob takih srečanjih, zadostuje drobna iskrica, potem steče vse samo od sebe. Za vse sodelovanje ne prejmejo organizatorji nobenega povračila v obliki dnevnice in kilometrin – to bi vendar ogrozilo obstoj vseh delovnih društev. Vse je plačano, ko vidiš veselje v očeh tistih, ki so se na tekmovalnih dobro odrezali. To ima trajnejšo vrednost od še tako konvertibilne valute. Naj obudim spomin na dve poznojesenski srečanja mladinskih vodnikov v Savinjskih Alpah, 1964 in 1965. Zvečer smo se sešli v planinskem domu v Logarski dolini in se za naslednje jutro odločili, da pojdemo – ne prezgodaj – proti Klemenškovi planini in še naprej do bivaka. Želel sem videti sončni vzhod in tako sem pregovoril Karla Kordeša, da sva se odpravila že pred svitanjem. Zatopljena v pogovor sva spregledala, nič čudnega, saj je bilo še temno, da sta pred nama lovca v brakom. Ko sva jih dohitela, so vsi trije stali kot vkopani. Zanimalo naju je, nad katero divjad so namenjeni, pa sva izvedela, da nad gamse in da je eden izmed njih nad nami, da se ni umaknil po strmini, ampak lepo po poti: o tem je pričala komaj vidna sled v odpadlem listju, le nekaj privihanih listov v ravni črti. V zraku je visela nema obtožba: sva ga mar midva s Karlom prepodila ali pa je zaznal nevarnost že prej in se pravočasno umaknil? Pri Klemenškovi planini se je začelo daniti. Postavil sem se na prežo, in ko so prvi žarki obsijali vrhove od Brane do Skute, sem pritisnil na sprožilec. Nastal je en sam posnetek, sonce se je takoj skrilo in se ni več prikazalo. Medtem so prišli za nami mladi planinci, zavili v tesno kočico in prigrizovali v soju sveče. Tudi lovca sta se krepčala in odrezala od časa do časa kakšen kos salame psu kot enakopravnemu tovarišu. Eden izmed lovcev je komaj opazno šepal, navezali smo besedo in zvedeli, da se je ponesrečil na lovu na gamse v prvem snegu: zdrsnil je na skriti spolzki veji, vrglo ga je čez rob v globino in medtem ko je padal, se je pred njegovimi očmi bliskovito zvrstilo vse njegovo življenje. Zadnja misel je bila: »Pa ravno zdaj, ko sem si postavil hišo!« Nato mrak. Njegov padeč je prestregel macesen, hudo polomljenega so ga našli tovariši, dolge mesece je ležal v mavcu.

Po zajtrku smo krenili naprej po pobočju Grofičke. Morali smo prečiti plaz. Danilo se je jezil sam nase, da smo pustili vso opremo v dolini. Pa saj smo vendar odšli samo na kratek sprehod! V spominu mu je vstal podoben dan, ko je s Cicem hodil prav tod in mu je v podobnih razmerah – bil je navezan – zdrsnilo in že je letel po strmini. Cic ga je zadržal in ko sta bila spet skupaj, ga je trdo prijel, po kaj je šel v Logarsko dolino. Više ko smo bili, debelejša je bila bela odeja, trda ko beton, prekrita z ivjem. Prav ta vrhnja plast nam je omogočala napredovanje. Hoja navkreber je bila podobna zabavi na toboganu. Nekaj desetih korakov, nato nezadržan zdrs do prve naravne ovire. Dostop do bivaka so omogočile stopinje, ki so ostale za neznanimi prednamci, verjetno plezalci, ki jih je zatel vremenski preobrat in so sestopili še v južnem snegu. Pri bivaku smo počakali, dokler nismo bili vsi skupaj, od tam smo videli gamsa samotarja, ki se je držal v varni razdalji, vendar brez potrebe, lovca sta ostala precej nižje. Preden smo se vrnili do Klemenškove planine, je začelo snežiti, metež nas je spremljal prav v dolino.

Naslednje leto smo bili spet tam, pri bivaku pod Ojstrico, po načrtu bi bili morali čez Škarje na Korošico, pa se zaradi vremena nismo mogli odločiti za to. Sklenili smo, da pojdemo pod severno steno Ojstrice proti Škrbini nad Robanovim kotom. Medtem ko smo prečili zasneženi grušč, se je nebo prevedrilo. Doživeli smo čudovit poznojesenski dan. Takrat sem lahko dopolnil manjkajoče posnetke brez bojazni, da se bo sonce skrilo.

Omenim naj še zanimiv vodniški izlet na Menino. Mladinski odsek PD Kozjak – tedaj se je društvo že preimenovalo – je v nekaj letih vzgojil zavidljivo število mladinskih vodnikov in njim na čast priredil vsako leto posebno izbran izlet. Tisto leto smo s posebnim namenom izbrali razvpito Menino, ki nas je spravila na slab glas. Nekaj let pred tem so namreč naši vodniki krenili na Menino in pri tem imeli smolo: v noči so zablodili, se zapletli v razne dogodivščine, pa še pralo jih je povrhu. Naposled so zagledali rešitev v obliki medlo razsvetljenega okna neke planšarije, premagati so morali še zadnjo oviro, psa, ki jim je hotel pomeriti hlače. Da se nam kaj takega ne bi primerilo, smo naročili vodnika iz Ljubljane, izvedenca za zahrbtno Menino, in se

domenili, da nas bo čakal na Vranskem. Moja naloga je bila samo rezervirati prenočišča v koči in pripeljati udeležence z avtobusom do Vranskega. V avtobusu je vladala fantastično dobra volja, o kateri nepoučeni nikakor niso mogli dognati, odkod izvira. S seboj smo namreč imeli polno pletenko pristne štajerske krvne plazme, dolga gumijasta cevka, sterilizirana in izposojena v neki zdravstveni ustanovi, pa je segala do vsakega udeleženca. Niti kapljica te dragocene tekočine ni šla v izgubo. Vsak je lahko po potrebi dopolnil zalogo v usahljivih žilah, in nič čudnega, če smo sprevodnika že pred ciljem spravili tako iz tira, da je hotel pustiti vse in se pridružiti nam, da bi v svojem ubogem življenju doživel še vsaj en srečen dan. Na Vranskem iztreznjenje: našega nepogrešljivega vodnika, specialista za naš izlet, ni bilo nikjer. Pretaknili smo vse kote, zaman, na pot smo morali sami. Sonce je že lezlo navzdol, na obzorju, tri ure hoda daleč, se je risal gozdnat hrbet, planota, ki je skrivala planinsko kočo. Fortes fortuna... Spotoma smo pri tistih nekaj kmetijah vprašali za pot naprej in ko smo se vzpenjali po zadnji strmini nad kmetijo Slapmi, je bila že trda noč, ki jo je medlo razsvetljeval lunin krajec, pa ne od vzhoda ali z nadglavja, temveč ravno od nasprotnega konca, pripravljen, da bo zdaj zdaj poniknil v smrekove gozdove. Nekako smo le ubirali pravo smer proti Bibi in od tam naprej proti Smrekovcu in na posled prišli v polnočni uri vsi, brez izgub, v zakajeno planinsko kočo, kjer so nas že odpisali in hoteli ravno odstopiti naše težko prigarane rezervirane postelje drugim.

Kaj pa mladi planinci v zamejstvu? Letos sem se kot gost udeležil taborjenja avstrijskih planincev v Fragantu, kjer ima mladina svoje zavetišče. Avstrijske gore so prečno za tisoč metrov višje od naših in mladina mora biti primerno utrjena za daljše in zahtevnejše ture. Množičnih pohodov ne poznajo, razdeljeni so v manjše skupine po svoji zmogljivosti. Odgovornost nosijo na svojih ramah izkušeni odrasli planinci, dragocena pomoč pa so številni mladinski vodniki, na vsakih pet, šest mladih po eden. Nekega dne sem se jim pridružil pri izletu na Ankogel (3246 m), bilo je enajst mladih, od dvanajst do sedemnajst let, in trije odrasli. Vodja izleta je bil dr. Helmut Hartl. Ne glede na turo je vstajanje okrog sedmih: vzrok je vremenoslovski, ker se vreme tam skuja v jutranjih urah. Tako smo zajtrkovali ob osmih, pol ure pozneje je vodja pregledal opremo, nato smo se zapodili 700 metrov navzdol do ceste, kjer smo se vkrcali v avtomobile. Sledi izguba še nadaljnjih 400 višinskih metrov, vožnja do Mallnitztza in naprej do vzpenjače, ki te v četrto ure prestavi na višino 2630 m. Približno dve uri je treba hoditi po grušču, drnastem svetu, prečiti majhna snežišča in majhen ledenik, preden pridemo po skalnatem grebenu, odtem v ledene čipke, na ramo pod vršnim grebenom. Pogled nanj in na belo praznino obakraj njega pove, da bo treba zdaj misliti na previdnost. Mladinski vodniki navežejo najmlajše, Helmut ukaže zbranost pri vsakem gibu, nato krenemo. Čez tri četrto ure smo na vrhu. Planinski pozdrav in prijateljski stisk roke. Počitek. Pred sestopom poudari Helmut, da jih je med potjo navzdol odletelo veliko več kot med vzponom – torej počasi in previdno! Varujoči imajo zdaj varovance za seboj, medtem ko so jih med vzponom imeli pred seboj. Ko pridemo na varno ramo, roma vsa oprema v nahrbtnike. Nad ledenikom posedemo po skalah in pomalicamo, preden nam visoka gora privoščič še zadnjo radost: tek in dričanje po razmeščani belini do skalnatega gruščca.

Tisto leto, ko sem se pridružil PD Obrtnik, sem prevzel še neko delo: urejanje ciklostiranega glasila »Gozdovi in stene«. Ker je to glasilo, katerega sodelavci so bili člani mladinskega in alpinističnega odseka, planinski javnosti najbrž neznano, nai mi bo dovoljeno omeniti sodelavce in nakazati vsebino. Leta 1958 je izšlo prvič na pičlih 18 straneh, članke so prispevali Lojze Petelinšek (Mladim planincem na pot,

kronika prvega leta dejavnosti A0), Vanč Potrč (V Debeljakovi), Teo Pajnik (Najina pot v Julijce) in urednik Srečko Klemenc (o jetiju, Velika doživetja malih ljudi). V prvi številki očitno prevladuje alpinistična tematika. Druga številka je nekoliko obširnejša in precej bolje opremljena. Na uvodnem mestu je kronika PD Obrtnik ob petletnici ustanovitve (L. Petelinšek), sledijo opis pohoda po partizanskih poteh (Danilo Škerbinek), prispevka alpinistov Janka Legata (V Koglu) in Tea Pajnika (V severni steni Triglava) ter zapisek o ustanovitvi pionirske skupine na osemletki v Kamnici (Marica Krumpak), ob koncu pa še članka Veliki možje v našem alpinizmu in Planinsko cvetje (L. Petelinšek). Tudi drugo številko bi lahko imenovali alpinistično. Tretja številka je spet nekoliko obširnejša, izšla je maja 1960, vanjo so prispevali inž. Joža Marn (Nepozabni doživljaji, Na Peco), D. Škerbinek (Prijetno doživetje, Alpinist, ki je dvakrat stal na osemtisočaku, Rana pomlad, Brez naslova), M. Krumpak (Iz Vrat na Pogačnikov dom in Razor), V. Potrč (pesem Snežni kristali) in urednik Srečko Klemenc (Žalostno, toda resnično – z domačega zelnika). Očiten vsebinski premik v korist mladinskega odseka; najmarljivejši sodelavec: Danilo Škerbinek! Četrta številka »Gozdov in sten« je izšla leta 1961 ob otvoritvi planinskega doma Kozjak na Tojzlovem vrhu. Predsednik PD Obrtnik Alojz de Corti je napisal uvodni članek o gradnji te planinske postojanke, inž. Joža Marn opisuje življenje v mladinskem odseku in ture po Savinjskih Alpah, Vanč Potrč vtise z alpinjade v Bolgariji, sledi Škerbinekov prispevek o alpinističnem odseku in članek Po poteh Štirinajste.

Tudi v naslednjih štirih številkah, ki so izšle do leta 1967, se zrcali dejavnost mladinskega in alpinističnega odseka. V peti številki – izšla je konec leta 1962 in je posvečena 70-letnici planinstva – sta avtorja alpinističnih prispevkov Edi Dvoršak (Alpinistični tabor na Okrešlju) in Slavko Kojc (Mejaši), dejavnost mladinskega odseka pa opisujejo Danilo Škerbinek (Pet let mladinskega odseka), Vili Peršak (Utrinki z vodniškega seminarja na Peci), Marička Štancer (Prvi vodniški seminar na Štajerskem), Milena Kerle in Filip Matko. Šesta številka glasila je posvečena petletnici AO, njegovo dejavnost opisujejo Janko Legat, Milena Kerle, Emil Weller, Robert Wagner, Štefan Robič, Danilo Škerbinek, jamarsko dejavnost Srečko Klemenc in Emil Weller, dejavnost MO pa Edi Dvoršak, Marjana Wagner, Filip Matko, Danilo Škerbinek in drugi. Leta 1963 se je PD Obrtnik preimenovalo v PD Kozjak. Najobširnejša sedma številka »Gozdov in sten« je izšla leta 1964 ob društveni 10-letnici. Jubilejni uvodnik je napisal Danilo Škerbinek, zraven pa je prispeval še alpinistični članek; dejavnost AO se zrcali še iz članka Slavka Kojca, dejavnost MO pa opisujejo Robert Wagner, Jelka Dvoršak, Duška Jakac, Milica Kavčič, Danica Lisja, Marjan Fekonja, Metka Berglez, Jana Kovič, Milena Kerle, Vili Lorbek, Filip Matko in drugi mladi planinci. Lično osmo številko, ki je izšla leta 1967, je opremil in ilustriral Filip Matko, našim planincem bolj znan pod imenom Filutek. Uvodni alpinistični članek je napisala Inge Rojs, sledijo Filutkovi zapiski iz Sutjeske, nadaljnje članke pa so prispevali Slavko Kojc, Milica Kavčič, Vili Lorbek, Franci Špur in drugi mladi sodelavci. S to številko je glasilo zamrlo.

Mogoče še nekaj besed o tem, kako je bilo mogoče izdajati glasilo v društvu, ki ni imelo svojih prostorov in pravzaprav tudi nobenih sredstev za kaj takega. Edino pribežališče za literarno dejavnost je bila rajnka mariborska gospodarska zbornica, tam je uredništvo prišlo do pisalnih strojev, članke in matrice pa je bilo treba prnesti s seboj. Urednik je narekoval stilistično prečiščeno besedilo, pregledal natičkano matrico zastran manjkajočih vejic in podobnega in tako je delo kar hitro napredovalo. Za razmnoževanje je poskrbel sodelavec zbornice, nato so prostovoljci zložili razmnožene strani. Za ovitek in vezavo so priskočili na pomoč mladi planinci v tiskarni; tako je tudi najdražja faza minila brez hudih finančnih pretresov. Honorarjev ni bilo nobenih. Zares idealistično glasilo, dandanes edini dokument nekoč zelo delavnega mladinskega odseka. Tako usodo doživljajo in bodo doživljali vsi odseki, pri katerih sloni vse breme na ramah posameznikov ali celo enega samega človeka. Taka osebnost v PD Obrtnik je bil vsa leta od ustanovitve AO in MO do svojega odhoda na študij v Ljubljano Danilo Škerbinek.

Medtem sem kot urednik »Planin ob meji«, za katere sem prevzel skrb leta 1962, nave-

zoval stike tudi s sodelavci tega letopisa, ki ga izdaja od leta 1951 PD Maribor matica. Ti stiki so mi bili v marsikaterem oziru zelo koristni; uredniki namreč niso brezdušni knjižni molji, ki ob določenem času terjajo od svojih sodelavcev naročene ali obljubljene rokopise. Nanje se čutijo zelo navezane. Naj omenim samo enega: Mirka Šošariča. Prvič sem se mu pridružil leta 1962 po končanem seminarju za mladinske vodnike, skupaj sva šla s Tojzlovega vrha proti Kamnici; spotoma je popisal nekaj velikih lip, zadnja znamenitost, ki sva si jo ogledala tisti dan, pa so bile Hudičeve skale, glede katerih sem dvomil, da bi bile tonalitne. Res sva se na kraju samem prepričala, da gre za zanimivo erodiran konglomerat. Ko sem ga obiskal na domu, me je presenetila njegova knjižnica, v kateri so zbrana vsa temeljna znanstvena dela o Sloveniji, s posebno ljubeznijo pa dopolnjuje literaturo, ki se kakorkoli ukvarja s Štajersko, posebej s Pohorjem. Prava študijska knjižnica, iz katere dan in noč neutrudno zajema svoje neizčrpno znanje. Bil je edini, ki mi je s svojimi zvezami lahko pomagal, da sem v nekaj letih prišel do neogibno potrebnih knjig, ki jih v knjigarnah ni bilo moč več dobiti, pripomogel pa je še do nečesa pomembnejšega: ustvaril je živi stik s knjigo ter med knjigo in pokrajino. Tudi »na teren« sva šla večkrat skupaj, in planinski svet je bil tiste dni predmet natančnega proučevanja. Mirko ne hodi nikoli v naravo nepripravljen, vedno ima pri sebi izpiske, ki se nanašajo na tisto območje: tako prihaja do popolnega stika med tistim, kar so odkrili znanstveni raziskovalci pred njim, in med razmerami, ki jih prinaša nov čas. Njegova odkritja, ki si jih sproti skrbno zapisuje, niso plod navdiha, temveč trdega garanja. Večinoma ga vodi pot po takih krajih, kjer ni markiranih poti. Kdor ima tako odprte oči za pokrajino, kdor toliko ve o njej kakor on, mu ni noben, še tako odročen, samotni svet tuj, nikjer ga ne popade občutek kakor kakšnega boječega planinca, da se bo zdaj zdaj dokončno izgubil. Narava ni poznavalcu nikjer tuja, sovražna. Človek zamudi nekaj bistvenega, lahko bi rekli, in to ni nič pretirano, da zamudi življenje, če hodi v naravo brez fotoaparata. Pri Mirku se tega ni bati. Kjer je narava sam svoj gospodar – in to pri nas ponekod vendarle še je – tam bo užival še tako razvijen estet, tam je vse en sam veliki motiv. Drugače je tam, kjer bolj ali manj brezobzirno posega vanjo človek. Kadar poslušas Mirkova predavanja, imaš občutek, da je vse, o čemer govori, naj bo to pokrajina, arhitektura, človek, zgodovina, urbanizem, žival ali rastlina in še marsikaj, podrejeno njegovemu vse obvladajočemu in vse povezujočemu znanju, da je njegov duh v nenehnem živem, včasih zelo rezkem stiku z vso resničnostjo. Kot pravi mož se ne ustraši resnice, ne boji se je iskati in odkrivati, ne boji se je povedati.

Spoznal sem precej gora; ne bi jih mogel pogrešati, del mojega življenja so. Spoznal sem veliko planincev; sam ne vem, kdaj so se zrasli z mojim življenjem. Hvaležen sem vsem, ki so me napotili v gore; hvaležen sem goram, ki so me pripeljale k človeku.

PADEC

Meta Rotovnik

*Bolečina,
kup mesa na kamnitem oltarju...
Bolečina...
okostje vihnika
Upor...
Bolečina je pokleknila pred upor,
poljubila je črne rane...
Bo ta poljub dovolj za življenje?*

MOJA OBLETNICA

FRANČEK MALI

Letošnje praznovanje desetletnice Mladinske komisije pri PZS mi veliko pomeni. Pred skoraj desetimi leti sem namreč tudi sam postal planinec, član organizacije, v kateri delam z veseljem in porabim zanjo velik del svojega prostega časa.

Naključje je hotelo, da sem sploh zvedel za planinsko organizacijo. Obiskoval sem šesti razred osnovne šole v Poljčanah, ko smo se nekega dne med glavnim odmorom trije prijatelji drug drugemu hvalili, kdo ima v žepu več izkaznic. Nisem imel mnogo pokazati, zdi se mi celo, da sem takrat premogel samo pionirsko izkaznico. Zato sta me v tej borbi »izkazničarjev«[»] prijatelja Peter in Lojze seveda zanesljivo premagala. Peter je edini imel zeleno izkaznico Planinske zveze Slovenije. Ko sva mu jo z Lojzom kar malo zavidala, se je izkazal za pravega sošolca. Zaupal nama je, da je njegova mama tajnica Planinskega društva Poljčane in da bova planinski izkaznici dobila tudi midva. Odkrito priznam, takrat me je samo želja po novi izkaznici premagala, da sem se odpovedal za takratni otroški žep veliki količini denarja (dvesto starih din) in plačal članarino za eno leto in izkaznico.

Tako sem 9. januarja 1962 postal planinec. Bil sem sicer član PD Poljčane, vendar sem o planinah in planincih prav malo vedel. Verjetno bi pri tem tudi ostalo. Plačeval bi članarino, če bi me kdo terjal zanjo, žep pa bi mi težila planinska izkaznica, če ne bi takrat pri nas živela mladinka, ki je želela združiti vse mlade planince v Poljčanah. Takrat še študentka, Dragica Onič, se je odločila, da bo po vzoru nekaterih drugih planinskih društev skušala ustanoviti na Osnovni šoli Poljčane planinsko skupino. Že 11. julija 1961 je bil na njeno pobudo ustanovljen mladinski odsek PD Poljčane. 27. marca 1962 je obiskala ravnateljja poljčanske šole in ta dan štejem lahko za rojstvo pionirske planinske skupine na šoli.

Vredno je bilo biti član te skupine. Dragičina odkrita, navdušena beseda je našla pot do naših src. Kmalu po ustanovitvi smo se nekateri že vneli za delo v skupini in že smo ljubili gore. Zato ni čudno, če je pod Dragičinim vodstvom MO PD Poljčane zrasel po številu članstva in po svojem delu.

Verjetno ne bi nikoli vedel, kaj je planinstvo, če ne bi v Poljčanah živela Dragica Onič. Vse, kar sem kot planinec dosegel, dolgujem njej. Vsa leta sem bil njen bolj ali manj poslušen učenec. Zнала me je vzpodbuditi, kadar sem bil razočaran nad svojim delom, znala je vedno najti primerno delo, ki sem ga lahko uspešno opravil in se tako navdušil za naprej. Če je bilo potrebno, je znala tudi pograjati, vendar se je pri tem videlo, da je graja dobronamerna. Taka graja me ni nikoli dalj časa bolela.

Po naravi sem vase zaprt človek, rad sem sam. Pa tudi v družbi poštenih, odkritih ljudi. Take ljudi sem spoznal med planinci, zato sem med njimi srečen, srečen pa sem tudi v okrilju gora, ki sem jih vzljubil. Skoraj ne morem več brez njih. Vedno bom hvaležen Dragici Onič, pa čeprav ne bom znal tega nikoli prav pokazati. V MO PD Poljčane nisem postal samo ljubitelj gora, postal sem tudi mladinski aktivist. Kot ljubitelju gora so mi zadoščali številni planinski izleti, ki smo jih v Poljčanah prirejali. Zelo rad sem zahajal v Zasavje na nizke, a prelepe hribe ob Savi. Številni izleti, ki sem jih opravil v tisto smer, mi bodo vedno ostali v spominu. Očarale so me Kamniške Alpe, pa tudi Pohorje, Karavanke. In primorskih hribov ne bom nikoli pozabil. Triglav bo verjetno vsako leto moj cilj, tako mi je pri srcu. Lepe dni sem preživel tudi ob Triglavskih jezerih pa na Vršiču, Prisojniku, Jalovcu in mnogih drugih gorah. Vsak mesec gotovo zaidem kam v gore, po njih čutim pravo domotožje. Najraje pa še vedno zahajam na Boč, kjer sem v družbi starejših poljčanskih planincev rasel tudi v planinca-udarniškega delavca. Boč mi je že precej znan, pa ga vendar vedno znova odkrivam in se ga ne bom nikoli naveličal. V teh desetih letih svojega planinskega delovanja sem bil gotovo na že več kot sto različnih izletih in drugih

planinskih akcijah. Nobena se mi ne zdi odveč, saj je vsaka zase lepo doživetje, spomin na mlada leta in prijatelje.

Kot planinski aktivist sem rasel hkrati s svojo planinsko rastjo. Leta 1964 sem bil na vodniškem tečaju na Tojzlovem vrhu na Kozjaku in tako dobil prvo osnovo za planinsko delo. Znanje, ki sem ga na tečaju pridobil, sem pridno izkoristil na planinskih uricah, ki smo jih v Poljčanah prirejali za pionirje-planince. Govorili smo jim o vseh planinskih spretnostih, pa o zgodovini planinstva, organizaciji planinstva... Omenim naj, da smo planinske urice, ki so pravzaprav zametek lani ustanovljenih planinskih šol, v Poljčanah prvič organizirali že leta 1964. Nedelje smo izkoriščali za izlete in delovne akcije. Na Boču smo popravljali pota, markirali, urejali okolico planinskega doma in podobno. Več let sem delal in še delam kot član odbora MO PD Poljčane in UO PD Poljčane. Bil sem tudi tajnik PD Poljčane in se tako seznanil tudi z društveno problematiko. Pomembno delo smo v MO PD Poljčane opravili tudi na področju varstva narave in orientacije, ki bom o njej spregovoril nekoliko več.

Na prvem orientacijskem tekmovanju smo Poljčančani sodelovali že leta 1962. Udeležili smo se tekmovanja za Milovanovičev memorial na Pesku na Pohorju. Leta 1964 smo se udeležili dveh tekmovanj in na obeh presenetljivo zmagali. Uspeha na teh tekmovanjih sta bila povsem nepričakovana, saj se na tekmovanje sploh nismo resno pripravljali. To nas je vzpodbudilo in navdušilo za orientacijo. Sklenili smo, da bomo orientacijo redno vadili in še vnaprej dosegali uspehe. Na sestanku odbora so priprave na orientacijska tekmovanja naložili meni. Tako sem v letih od 1965 do 1970 vodil večino priprav na orientacijska tekmovanja. Priznati moram, da smo se pridno učili. Dva ali tri mesece pred prvim orientacijskim tekmovanjem smo vsako leto pričeli s treningi. Tik pred prvim tekmovanjem smo vedno imeli na Boču društveno orientacijsko tekmovanje, ki je odločilo o sestavi ekip. Uspehi niso smeli izostati. In res smo v teh letih na najrazličnejših orientacijskih tekmovanjih zelo pogosto zmagovali. Vzgojili smo 60 ljudi, ki zelo dobro obvladajo osnove orientacije s kompasom in karto. To je največja vrednost dela teh šestih let. 60 ljudi bo lahko nekoč še zelo koristilo s svojim znanjem orientacije, če bo potrebno braniti domovino.

Leta 1970 sem bil na instruktorskem tečaju v Vratih in po uspešni seminarški nalogi postal instruktor planinske vzgoje za zgodovino in kulturni pomen planinstva. Skušal bom opravičiti zaupanje MK pri PZS in po svojih močeh delati kot instruktor. Želel bi še naslov instruktora iz orientacije, predvsem zato, ker me okoliška planinska društva prosijo za predavanja iz orientacije, pa bi bilo bolj upravičeno imeti ta predavanja, če bi zato imel dovoljenje in potrdilo o usposobljenosti od MK PZS.

Takšno je bilo moje delo do sredine leta 1970. Srečal sem se z najrazličnejšimi opravili. Vse sem bil. Markiral sem pota, pomagal pri obnavljanju planinskega doma, čuval rastišče velikonočnic na Boču, vodil planinske izlete, urejal planinsko reklamno omarico, tekmoval v orientaciji, bil tajnik planinskega društva...

Leta 1970 je zame prineslo veliko spremembo. Zaposlil sem se kot učitelj in se iz Poljčan preselil v 7 km oddaljene Loče. Kraj nima planinskega društva, zato sem videl samo en način, da se rešim osamljenosti. Na osnovni šoli v Ločah, kjer poučujem, sem ustanovil pionirsko planinsko skupino, ki šteje danes že nad šestdeset članov.

Tako sem iz planinca-aktivista postal planinec-mentor. Vse delovne metode, ki jih uporabljam, sem srečal v svoji planinski in učiteljski rasti. Skupina deluje v okviru MO PD Poljčane in ima svoje odbornike v njegovem odboru. Dela skupine ne vodim sam temveč odbor, ki je kar priden. Sam delo usmerjam, predvsem pa skušam doseči to, da bi nas šola čimbolj upoštevala in nas podpirala. Mislim, da sem v tem uspel, saj dobimo od šole pomoč v najrazličnejših oblikah. Za delo skupine skušam pridobiti še druge učitelje. Do neke mere uspevam. Nekaj učiteljev se je že udeležilo naših izletov in nas bodo gotovo podprli, ko bomo prosili pomoči. Tekmujemo tudi v orientaciji in že dosegamo prve uspehe. O delu redno vodimo svojo kroniko, ki jo vestno piše učenka.

No nekaj stvari bi opozoril pri nastajanju takšnih skupin v novih krajih ali na novih šolah. Planinstvo je tu treba razvijati postopno, kajti starši v hvalevredni skrbi za svoje otroke vidijo pod okriljem besede planinec vedno najprej nesreče v planinah

in otrok ne puščajo radi v planinsko skupino. V začetku predlagam izlete v okolico, s kolesi ali peš, tu in tam kakšen izlet v sredogorje, ki je že bolj oddaljeno, in šele potem, ko bodo starši že zaupali vodji izletov, zahtevnejše izlete. Osebnost zelo pazim na to, da se z izleta vrnemo ob vnaprej določenem času. Tako raste zaupanje staršev do planinstva. Lažje jih prepričamo, da je zdravo, če njihov otrok redno hodi v planine. Prikazati jim moramo veliko vzgojno vrednost takih planinskih akcij, posebej pa še poudariti telesno-vzgojni pomen planinstva. To skušam doseči na roditeljskih sestankih, na katerih starši sami ali pa jaz izzovem pogovor o planinskem krožku. Starše lahko prepričamo o vrednosti neke stvari, treba je imeti le dobre argumente. Zato moramo mentorji te argumente zbirati in jih čimbolj prepričljivo »servirati« staršem. Mislim, da razvoju planinstva v nekem kraju lahko izredno škoduje kakršnakoli nesreča na izletu. Zato se mora vodja izleta v vsakem trenutku zavedati velike odgovornosti in paziti na otroke, ki mu jih starši zaupajo. Mentorji pa se bomo počasi morali začeti tudi bolj vztrajno boriti za enakovredno vrednotenje na šolah. Velikokrat mentorjem planinskih krožkov prepuščajo zgolj navdušenje, ostalim pa plačujejo vsako malenkost ali pa jim za delo s krožkom priznajo celo večji osnovni zaslužek. Enakopravnosti pa ne bo mogel doseči en sam mentor. Mislim, da je to pomembna naloga odbora za vzgojo in izobraževanje pri MK PZS, ki bo lažje dosegel pri republiških organih, da bodo vse šole v naši republici vrednotile planinsko dejavnost vsaj enakovredno dejavnosti ostalih krožkov. Mentorji pa se moramo truditi, da bomo pri delu res dali vse od sebe in opravičili ta prizadevanja.

In kaj nameravam v bodoče? Dokler bom sposoben delati tako, da bo moje delo navduševalo mlade za planinsko organizacijo, bom vsekakor ostal med mentorji. Če bom ostal v Ločah, kjer živim sedaj, bom skušal privedi skupino, ki jo vodim, tako daleč, da bo iz nje nastalo samostojno planinsko društvo. Vedno pa mislim zahajati v gore, predvsem v slovenske, ki sem jih kot otrok vzljubil in mi mnogo pomenijo. Na stara leta bom verjetno moral obesiti planinstvo kot družbeno aktivnost na klin ali pa bom obsedel v kakšnem planinskem društvu z zadnjo funkcijo, ki jo navadno obesijo odhajajočemu planincu, s funkcijo člana nadzornega odbora. Toda v gore bom zahajal tako dolgo, dokler bom le mogel, kajti ko se bom poslovil od hoje v gore, bo to konec enega izmed smislov mojega življenja.

PLANINSKO DRUŠTVO KOZJAK

IN PLANIŠKA MLADINA NA ŠTAJERSKEM

DANILO ŠKERBINEK

Čeprav poldrugo desetletje ni kdo ve kako dolgo obdobje, pomeni minulih 15 let v mladinskem planinstvu pomembno dobo. Nastali in kalili so se mladinski odseki, organizacijske celice mladih planincev. Položena pa je bila osnova za načrtnejše vzgojno delo.

Ogromno mladih, pa tudi starejših je šlo skozi MO. Lahko bi MO imenovali »osnovna šola življenja«, saj smo se v njih navajali in prilagajali skupnim ciljem, podrejali svoje interese, premagovali fizične in psihične napore, kovali tovarišstvo, se medsebojno spoznavali, spoznavali koncepte o vodstvu in vzgoji mladine in še mnogo drugega.

Večinoma so bili udeleženci akcij, manj je bilo organizatorjev. Organizatorji smo za to potratili mnogo časa. Verjetno ni nikomur žal.

Pohode, tabore, planinska srečanja, tekmovanja, tečaje, vse smo organizirali. Edina zahvala nam je bilo zadovoljstvo mladine, ki smo jo popeljali v gore.

Ostali so nam bogati, prijetni spomini.

Poizkušal bom izbrati in zapisati jih ob tej obletnici, povedati nekaj o tej aktivnosti na Štajerskem in Koroškem in o vzgoji v planinski organizaciji danes in jutri.

Moj matični mladinski odsek pri PD Kozjansko (takrat Obrtnik) v Mariboru, je bil ustanovljen 20. junija 1957. leta. Kmalu po ustanovitvi smo navezali prve vezi s KO MO PD Koroške na njihovem taboru na Uršlji. Težko bi si našli boljše vzornike. Koroška je zibelka organiziranega mladinskega planinstva. Vodili so ga Ernest Vauh, Drago Škoflek, Pavel Stropnik, Franc Gornik, Lizika Gorišek in drugi. Po Koroškem zgledu je AO Kozjak prevzel skrb nad delom odbora MO. V Lojzetu Petelinšku, ing. Janku Legatu, Tonetu Šternu, Teu Pajniku, Srečku Klemencu, Milanu Kovaču in nekoliko kasneje v ing. Jožici Marn, smo našli dobre tovariše in mentorje.

Prekaljeni v stenah in z ljubeznijo do dela z mladimi so ustvarili odnose, ki smo jih kasneje, ko je MO Kozjak prevzel vodilno mesto v KO MO PD, uvedli še v druge MO PD na Štajerskem.

Dobro organizirani smo začeli z delom po osemletkah, srednjih, še posebej pa po strokovnih šolah.

Osnova mladinskega odseka je bil mladinski pevski zbor KUD Obrtnik. Verjetno ni potrebno posebej poudarjati, da smo na pohodih, izletih in srečanjih mnogo prepevali. Kaj bolj odpira srca kot lepa ubrana pesem v gorah? Pridobivali smo vedno nove sodelavce in prijatelje. Skoraj vse akcije smo izpeljali s pomočjo našega AO. Skupaj smo hodili do vzhodja sten, potem pa so se eni podali v steno, drugi po poti na vrh, kjer smo se spet srečali. Ti izleti so imeli še posebno vrednost. Mogoče so bili odnosi v MO prav zaradi tesnega sodelovanja z AO tako kleni.

Nismo pa se kalili le na izletih, imeli smo tudi skupno delo pri gradnji doma na Tojzlu, delo, izleti in zabava so nas povezovali. Zato smo radi hodili na sestanke. Po koroškem vzorcu je MK začela v letu 1958 organizirati po Sloveniji koordinacijske odbore mladinskih odsekov pri PD.

Sredi decembra 1957 smo imeli na Mariborski koči na Pohorju ustanovni sestanek mariborskega koordinacijskega odbora MO PD. Bilo nas je čez 60 iz Štajerske in Prekmurja. Med udeleženci sestanka sta bila tudi agilna sodelavca v Štajerskem MO Ivan Lah iz PD Maribor in Karli Kordež iz PD Ruše.

Izmenjavali smo si delovne programe MO, posredovali in izmenjavali izkušnje pri delu, sodelovali pri zbiranju materiala za mladinska planinska glasila in jih razširjali, se dogovarjali za enoten skupni nastop pred družbeno-političnimi organizacijami, organizirali skupne pohode, prirejali tečaje za MV in GS, prirejali orientacijska, planinsko-literarna in kulturna tekmovanja in še mnogo drugega.

Sodelovanje med odseki našega KO je bilo zelo živahno.

Kmalu smo ga razširili na koroško-štajersko sodelovanje. V sodelovanju s KO Koroške so postali izletniški cilji še bolj pestri, vse več poznanstev in tovarištev je bilo sklenjenih.

Sestanke KO MO PD je sklicevalo vedno drugo PD na našem področju. Dostikrat smo poverili sestanke planinskemu društvu, ki je bilo še brez MO. Nemalokrat smo dali s tem pobudo za ustanovitev MO. Število MO je rastle in s tem se je krepila moč KO.

Za Dan mladosti, maja 1958, smo (MO Kozjak) priredili pri Mariborski koči svoj prvi mladinski planinski tabor. Poleg številnih mladih planincev iz Maribora smo imeli v gosteh tudi Korošce in predstavnike PD Celje.

Prof. T. Orel, takrat gimnazijski ravnatelj v Celju in kulturni delavec tudi v širšem celjskem okolišju, je odlično aktiviral svoje pedagoške kolege in z njimi njihove učence. Z dobrimi organizacijskimi sodelavci v PD, predvsem pa z vodjo MO Pavlom Goričanom in Zofko Petek so dosegali zelo lepe rezultate.

Celjani so s Korošci že sodelovali. No, sedaj smo stike navezali še s Čeljani, in »veliko sodelovanje« se je pričelo.

Poleg MO oz. PD iz omenjenih področij oz. krajev (Črna, Žerjav, Mežica, Prevalje, Ravne, Slovenj Gradec, Celje, Maribor-matica in Kozjak-Maribor) so sodelovale še Ruše, Šentjur, Radlje, Poljčane, Hrastnik, malo kasneje pa še iz PD PTT in PD MTT

Maribor, Oplotnica, Slovenska Bistrica, Polzela, Ptuj, PD TAM Maribor, Mozirje, Laško in še od drugod.

Vsi trije KO smo si naredili skupen program, po katerem smo se izmenoma trikrat na leto dobivali na taborih, poleg tega pa smo se še vabili na pohode, smuke itd. Lahko trdim, da v letih, ki so bila najplodnejša v minulih 15 letih, nikoli ne bi bili naredili, kar smo, če bi ne bili ena sama velika planinska bratovščina, ki je povezovala koroško, celjsko in mariborsko planinsko mladino in njene starejše mentorje v homogeno celoto.

Ko se lotevam opisovanja podatkov o vzgojni dejavnosti na omenjenem področju, moram poseči nazaj.

Leta 1957 je MK PZS začela prirejati republiške tečaje za mladinske vodnike. MK pod vodstvom Mare Švent je že tedaj verjetno slutila velik razmah, ki ga mladinska planinska dejavnost utegne doseči. S tečaji je hotela dobiti ambasadorje za mladinsko planinsko dejavnost in delavce za mladino, ki jih je že takrat zelo primanjkovalo. Tečaji za MV so bili takrat poleg alpinističnih in reševalnih tečajev edini tečaji planinske vzgoje na Slovenskem. Ker je mladinsko planinsko gibanje in vzgoja MV takoj v začetku vzbudila mnogo zanimanja in simpatij, za vpis na tečaj tudi ni bilo treba nobenih kvalifikacij, je bila udeležba masovna – bilo nas je 56. Ko so se tečajniki vračali na domove, registriramo še en vzgojni pojav. Do takrat je bila širša vzgoja nekaka tiha domena alpinističnih odsekov – ti so prirejali šole in tečaje. V tem času pa so se pojavljala po PD oz. MO občasna vzgojna predavanja in prve planinske šole. Predavatelji so bili člani AO, starejši planinci in prvi absolventi tečajev za MV.

Ta vzgoja je bila namenjena vsem, ki so se odzvali javno razpisanim vabilom.

Spomnim se, da smo pri PD Kozjak kmalu izkoristili posrečeno in zanimivo možnost, ki so jo dajale takšne vzgojne akcije. Alpinistični odsek je prirejal alpinistično šolo, ki je trajala do tri mesece. Dajala je lepe rezultate, vendar je bila udeležba omejena le na pripravnike in člane AO. Dejavnost MO in AO smo na področju vzgoje tesno povezali in razširili.

Planinska šola je pomenila osnovno planinsko vzgojo, nanjo smo usmerili člane MO, AO in vabili še druge z javnimi raspisi. Absolventi planinske šole, ki je pomenila osnovno planinsko vzgojo, so lahko nadaljevali šolanje v alpinistični šoli. Programe obeh vzgojnih dejavnosti smo zelo natančno pripravili. Obe sta trajali skupno 6 mesecev, sestajali smo se enkrat tedensko za 2 uri v prostorih PD, ob sobotah in nedeljah pa smo imeli praktični del šole nekje v gorah.

Morda zveni neskromno, toda redko katero PD je imelo tako izdelan učni program. Naključje je hotelo, da sva s tov. Pajnikom sodelovala na koordinacijskem sestanku komisije za alpinizem PSJ v Vratih I. 1964. Omenila sva tudi naš vzgojni program – posledica je bila, da sva ga še dopolnila in posredovala vsem AO po Jugoslaviji kot vodilo za alpinistično šolo.

Ob tako živahni vzgojni dejavnosti v PD se je število članstva zelo povečalo. Izletom nismo posvečali nič manj skrbi. Letno smo imeli 40 do 50 izletov, številka pa se je kmalu še zelo povečala, saj so mladinske planinske skupine, ki jih je bilo l. 1961 kar 14, samostojno prirejale izlete in tudi sicer lepo delovale.

Dejavnost MO je že kmalu po začetku obstoja prodrla čez mestne meje. Nemalo je k temu pripomoglo leto dni trajajoče tekmovanje »Gore in mladina«, ki ga je MK organizirala več let zapovrstjo.

Že maja 1958 je MO, leto dni po ustanovitvi, že osvojil 4. mesto. V letu, ki je sledilo, in vseh nadaljnjih letih smo seveda stalno naskakovali najvišji naslov in ga tudi dvakrat osvojili, sicer pa zasedali zelo dobra mesta na vrhu.

Tesno sodelovanje med MO in AO je povečalo število članstva v alpinističnem odseku.

Skoraj vsi takratni člani AO Kozjak so v začetku svoje alpinistične dejavnosti opravili tudi tečaj za MV. Ob taki rasti ni prihajalo do nasprotij med MO in AO, ki se danes po PD večkrat pojavljajo.

Nekdanji MV so kot člani AO dosegali zelo lepe uspehe v ekstremnih smereh naših

Seminar za mentorje v Vratih Julija 1971
Prvi z desne avtor članka D. Škerbinek

Foto Fr. Vogelnik

in tujih Alp in Kavkaza, MV so bili tudi v drugi in tretji jugoslovanski navezi, ki je preplezala severno steno Eigerja. Vzgojna dejavnost po Sloveniji se je zelo razmahnila.

Ker se iz raznih vzrokov vsi interesenti niso mogli udeležiti republiških tečajev za MV, so se pričeli pojavljati tečajji za MV po PD in KO.

Prvi tečaj za MV na Štajerskem je leta 1959 organiziralo PD Ruše na Šumiku. Organizatorja sta bila K. Kordež in B. Straus.

Že leto dni poprej so pričela MO PD Koroške prirejati svoje tečaje za MV na Peci, Smrekovcu in Uršlji gori. Kandidate za MV smo odslej pošiljali v Vrata, sicer pa na koroške tečaje. Na te tečaje so svoje kandidate usmerjali tudi Celjani in druga PD iz našega konca.

V letih od 1958 do 1965 so vzgojili Korošci na Peci približno 180 mladinskih vodnikov. Poleg že omenjenih planinskih delavcev s Koroške so kot predavatelji na tečajih sodelovali še L. Vidali, dr. H. Završnik, J. Melanšek, L. Kraiger, D. Šlerbinek in drugi. Rast novih vodnikov na Koroškem je sodelovanje le še poglobilo. Težko si je bilo zamisliti večje akcije brez gostov iz drugih dveh KO.

Vzgojnemu programu smo dodali tudi zборе MV, ki so bili predhodnica današnjih. Že takrat pa smo z njimi spodbujali mladinske vodnike.

V javnosti so imele velik odmev tudi skupne štafete. Najdaljša je bila s Pece prek Raduhe, Smrekovca, Plešivca in Pohorja do Maribora, ca. 150 km dolga pot. Pri predaji in priključku na zvezno štafeto je sodelovalo 50 planincev z vseh treh področij.

Sodelovanje med vsemi tremi KO je prišlo najbolj do izraza na taborih.

Korošci so jih prirejali izmenoma na Peci in Smrekovcu, Celjani na Celjski in Mozirski koči, na Šmohorju in Paškem Kozjaku. Kasneje pa smo se udeleževali tudi njihovih etapnih pohodov po poti XIV. divizije, pohoda po poti I. celjske čete, orientacijskega tekmovanja na Korošici. Delo KO MO PD Štajerske je od ustanovitve do leta 1969 vodil in usmerjal MO Kozjak. Tako so naši tabori, ki so se po dveh letih gostovanja na Mariborski koči preselili na Kozjak (takrat je bil dokončan Dom Kozjak na Tojzlovem vrhu), postali tretje – mariborsko zbirališče koroško-štajerske planinske

družčine. Tabori so postali masovni. Koroški in ta na Kozjaku sta imela v sklopu tabora še orientacijsko tekmovanje. Po 30, 40 in več tročlanskih tekmovalnih ekip v vseh treh konkurencah je sodelovalo na teh tekmovanjih, tabori so imeli po več sto obiskovalcev. Ljudi smo nase opozorili, da smo tisti del naše mladine, ki se je odločila za zdravo in aktivno športno udejstvovanje.

Vedno nove akcije so terjale tudi vse več planinskih organizatorjev. Vzorni tovariški odnosi pri delu in hoji v gore so storili, da jih ni manjkalo. Dolg bi bil spisek vseh, ki so s svojim nesebičnim delom pripomogli k današnjemu stanju v mladinskem planinstvu. Prepričan sem, da se jih bodo MO, KO in MK ob letošnjih akcijah spomnili. Leta 1960 so PD in MK spoznale, da 30–40 MV, kolikor jih je izšolala MK na republiškem tečaju za MV v Vratih, ne zadošča več potrebam po MV. Ob prirejanju tečajev je MK imela tudi organizacijske težave. Republiški tečaji za MV v Vratih so prenehali. Tečaji so se decentralizirali po KO MO PD. V tem trenutku so tečaji za MV postali glavno poslanstvo KO. Od materialnih, finančnih, predavateljskih in drugih možnosti je bilo odvisno, kako so KO to nalogo opravljali,

Leta 1961 smo pričeli prirejati tečaje za MV tudi na Štajerskem. V letih od 1961 do 1966 sem vodil in predaval na sedmih štajerskih mladinskih vodniških tečajih na Tojzlu in Celjski koči.

Če se omejim pri MO Kozjak le na najaktivnejše, ki so postali v tem obdobju MV in mnogo pripomogli k delu PD, ne morem mimo imen, kot so Slavko Kojc, Kurt Drekster, Vili Peršak, prof. Franček Vogelcnik, Pavla in Emil Weller, Matko Filip, Marička Štancer.

Zadnji tečaj l. 1966 je bil na Boču, izpiti pa na Šmohorju, namenjen je bil za vse 3 KO.

Te tečaje je opravilo nad 200 kandidatov za MV. Na tečajih so kot predavatelji sodelovali še K. Kordež, J. Melanšek, V. Mesarič, M. Šošarič, prof. F. Vogelcnik in dr. J. Četina.

Vodniški tečaji so pomenili tudi za Štajersko nov impulz. Ob novih močeh se je delo še razširilo. Želeli smo, da bi vsako PD na mariborskem področju imelo svoj MO. Povedati moram, da smo marsikje pomagali – in uspeli smo.

Odseki še danes delajo. Povsod pa seveda ni šlo.

V okviru KO smo želeli doseči tudi sodelovanje vseh MO, enako tistemu v prvih letih. Žal nam pri najboljši volji to ni povsem uspelo.

Za posebne akcije širšega značaja (za akcije, ki jih je ZMS pripravila za vso mariborsko mladino), kot npr. za izlete na bojišče Pohorskega bataljona, smo združili vse vodniške moči. To je bila organizacijska moč, ki ji tudi zahtevne naloge niso pomenile večjih težav.

Svoje izkušnje pri delu smo ponudili tudi Pomurju in Prekmurju. Združili smo se v enoten KO MO PD. Sicer smo postali s tem precej večji, morda malo okorni, toda marsikateremu MO oz. PD v teh predelih smo mnogo lažje pomagali.

Kako je bilo s tečaji za MV v tem času drugod po Sloveniji? Organizatorji tečajev so s podatki o svojih akcijah zelo štedili. V podatkih, ki sem jih zbral, je podoba naslednja:

MO PD Kranj je ob sodelovanju in velikem razumevanju svojega AO izvedel interne tečaje l. 1960, 1963 in 1964 na Krvavcu in v Krnici, ljubljanski KO je imel tečaje v Ljubljani (predavanja ob koncu tedna) in na Veliki planini v letih 1962, 1964 in 1966. Zasavski KO je imel interni tečaj na Lisci v letih 1963 in 1964, primorska PD so v letu 1964 imela tečaj na Nanosu in na planini Razor, PD Škofja Loka 1963. leta na Lubniku, istega leta je svoj tečaj imelo tudi PD Kamnik.

Če navedem še zvezna tečaja za vodnike zimskih pohodov, ki ju je MK organizirala l. 1962 in 1964 na Planini na Kraju, pa se ju je udeležilo tudi nekaj slovenskih tečajnikov, sem evidentiral vse vzgojne akcije za MV do leta 1966.

Razgibano šolanje mladinskih vodnikov in njih vključevanje v delo MO je dalo na Slovenskem vse več planinskih šol.

Tudi iniciativo za pripravo in izvedbo planinske šole so prevzemali MV. Absolventi

tečajev za MV so pričeli znanje, ki so ga pridobili na tečajih, predavati v planinskih šolah.

Profil udeležencev PŠ je bil zelo pester: od pionirjev do starejših članov društva. Vse udeležence pa je družila želja po pridobitvi znanja, potrebnega za varno hojo v gore. Večina PŠ je program že kmalu v začetku izenačila s programom za vzgojo mladinskih vodnikov. To pa je bil prvi znak, da je treba program za MV razširiti in poglobiti.

Drugo opozorilo pa so nam bile primerjave našega programa za MV s podobnimi v inozemstvu.

Vse več ljudi je želelo v gore tudi pozimi. Zavedali smo se, da gore spoznaš le na pol, če jih pozimi ne obiskuješ. Leta 1963 so priredili Celjani pod vodstvom Cirila Debeljaka svoj prvi zimski tečaj na Korošici. Mnogim mladim je dal prve napotke za zimsko obiskovanje gora. Še danes so mnogi udeleženci tega prvega tečaja aktivni planinci in plezalci. Leta 1964 smo tudi Štajerci pripravili zimski republiški tečaj na Korošici, ki pa nam ga je preprečilo slabo vreme.

Med tem pa je marsikatera seja MK potekla v ocenjevanju teh področnih tečajev. Postalo nam je jasno, da obstaja neenotnost tako v podajanju snovi kot v zahtevnosti, s tem pa je prihajalo tudi do razlik v kvaliteti MV. Evidentirali smo že več kot 400 MV.

Rešitev situacije je MK videla v izdelavi enotnega učnega programa za MV. Tega dela sva se ob pomoči nekaterih članov MK lotila leta 1964 z Jožetom Melanškom. Decembra leta 1966 smo dobili prvi enotni republiški program za vzgojo MV, ki ga je MK PSJ na pomlad 1967 sprejela kot obvezen program za vzgojo MV v Jugoslaviji. To je bil za MK velik delovni uspeh, pa tudi moralno priznanje in podpora.

Izdani program pa smo že kmalu začeli dopolnjevati, saj smo želeli, da se stališča o namenu, snovi in navodilih za izvajanje programa izkristalizirajo. Tako je izšel izpopolnjeni program leta 1969.

Številni dogovori so nam pomagali, da smo program prilagodili času in potrebam. Istočasno z vzgojo MV pa se je pokazala tudi potreba pa vzgoji inštruktorskega kadra za delo na tečajih MV.

Leta 1966 je MK spet pričela z republiški tečaji za MV, sprva v Trenti, nato pa v Vratih, kjer jih imamo še danes.

Dopolnili pa smo jih še z zimskim tečajem, v katerem so si tečajniki pridobili znanja o zimski hoji v gore. Prvi tečaj je bil pozimi leta 1968 na Vršiču kot nadaljevanje letnega. V tem času smo vključili v program vzgojnih akcij MK tudi letne in zimske zборе MV, ki so namenjeni izpopolnjevanju MV in so istočasno tudi spodbuda.

Vse številnejše vzgojne akcije in njihova širina so zahtevale več koordiniranega dela med MK in terenom. Jeseni leta 1969 je plenum MK na Lubniku imenoval odbor za vzgojo in izobraževanje – organizacijsko enoto svoje komisije. Vanjo smo pritegnili številne vzgojne delavce iz MK in s terena. Tako obsežen program, kot ga je MK v tem obdobju že imela, smo lahko izpeljali le teamsko. Odbor je deloval v delovnih skupinicah z majhnim številom članov po naslednjih področjih: delo s pionirji, planinska šola, mladinski vodniki, zbori MV, seminarji z mentorji, vzgoja inštruktorjev. Delo po teh skupinah je mnogokrat potekalo vzporedno, saj smo le tako lahko v tem kratkem časovnem razdobju dosegli to, kar je bilo narejenega. Med najprizadenejšimi sodelavci odbora, ki so prevzeli nase velike naloge in jih tudi uspešno izpeljali, so bili: Jože Melanšek, prof. Tine Orel, prof. Franček Vogelnik, Dragica Onič, Rudi Zupan, Janez Pretnar, Ciril Magajne, Andreja Mlinar, Milan Mahovne, Vojko Čeligoj in steber naših tečajev, Stane Koblar. Sestanki odbora so bili redki, le dva do trije letno, več pa je bilo delovnih dogovorov po skupinah. Sej odbora pa so se pogosto poleg članov udeleževali tudi mentorji PŠ in MO. Iz leta v leto prav zaradi tega lahko opazamo, da se vse več društev vključuje v celotno vzgojno shemo.

Ob koncu pa bi rad omenil še vzgojne akcije MK.

Koncept dela in učno snov, ki smo jo pripravili, smo dali v oceno tudi republiškim vzgojnim ustanovam, republiškem sekretariatu za narodno obrambo in drugim. Ocen ne nameravam ponavljati, saj so bile v PV že objavljene.

S 1. septembrom leta 1969 se je začela akcija »pionir-planinec«. Kdo si je takrat predstavljal, da bo zajela toliko slovenskih otrok in doživela tako popularnost. Število dnevnikov pionir-planinec ni absolutno merilo, nekaj pa le pove. Štiri mesece po začetku akcije je bilo po društvih 4000 dnevnikov, danes pa jih je še dosti več. Na letošnji dan planincev pa smo 18 pionirjem že podelili prve zlate značke.

Po zbranih podatkih je bilo letos organiziranih po društvih in šolah 58 planinskih šol. S ponatisom programa za MV in s tiskom snovi za planinsko šolo se je nivo šol že precej izenačil, čeprav nas čaka tu še veliko dela. Zanimiva je misel, ki sem jo slišal od nekega udeleženca planinske šole: Uravnovešen človek pazi na svoje življenje, dober član planinske organizacije pa skrbi, da se nauči vsega, kar rabi v gorah.

Šalnina, ki jo moramo plačevati goram za pouk, ne sme in ne more biti sprejemljiva. Ob rasti MV se je vse bolj oblikovala misel, da mora MV biti pojem organizacijskega delavca v gorah in v dolini. Današnja praksa to mišljenje le potrjuje.

Letošnji zbor načelnikov na Mrzlici je potrdil razširjeno vzgojno shemo. Tako smo dobili: mladinske vodnike v letnih razmerah, mladinske vodnike-mentorje oz. prosvetne delavce in mladinske vodnike za letne in zimske razmere. Ob tej razširitvi smo odprto prisluhnili vsem sugestijam in omogočili vključevanje vseh zainteresiranih v tovrstno delo. Perspektivni razvoj MO je odvisen prav od aktivnosti mladinskih vodnikov vseh profilov, in MK, ki naj jim da potrebno znanje na tečajih.

Omenil sem že, da so MO in KO pred leti prirejali svoje tečaje za MV. Tudi danes se spet pojavljajo podobne težnje. Ko smo na dveh instruktorskih tečajih dobili več kot trideset inštruktorjev planinske vzgoje, ko imamo učni načrt in predmetnik tečajev za MV, ko imamo določene pogoje, ki jih mora organizator tečajev izpolniti, lahko iniciativno terena za pomoč pri vzgoji z veseljem sprejmemo. Pogoji za izvedbo samostojnega tečaja niso birokratske zavore, zagotove naj le izenačeno vzgojo MV v republiki. Masovni razvoj mladinskega planinstva in vzgoje pa opozarja, da bomo pri pravilnem usmerjanju mladih to masovnost v določenem času čutili tudi v AO, GV, GRS.

Skupščina PZS je letos imenovala posebno komisijo za vzgojo in izobraževanje z nalogo, da se vzgojna prizadevanja PZS poenotijo in vskladijo.

Program dela komisije za vzgojo je v obrisih jasen. Vsaka vzgojna stopnja v okviru PZS mora imeti program svoje vzgoje, imeti mora vodilo za izvedbo in točno določene odnose, ki ob vzgoji nastajajo.

Najširša vzgoja pa je še vedno ostala društvom. Če bodo uspešna v svojih prizadevanjih, bomo gotovo napredovali. Organizatorji vzgoje tako v PD kot pri PZS, bodo morali skrbeti za izpopolnjevanje vodstvenega kadra, za strokovno literaturo in s tem za kvaliteto.

Korak naprej?

Gotovo je prav, če že danes mislimo na profesionalno planinsko šolo, v kateri bo potekla vsa planinska vzgojna dejavnost. Nekateri jo vidijo kot široko zasnovano jugoslovansko planinsko šolo, drugi kot eno od smeri pri šolanju na VŠTK v Ljubljani...

Nujno je, da čas do takrat porabimo za oblikovanje in urejanje vsebine in obsega planinske vzgoje in da imamo jasno predstavo o tem, kaj naj daje delovnemu človeku planinstvo jutrišnjega dne.

OKREŠELJSKI NOKTURNO

DR. MARIJAN PAVŠIČ

Konec septembra nas je pretresla novica o prerani smrti dr. Marijana Pavšiča, rednega profesorja na veterinarskem oddelku naše biotehniške fakultete. Pri ganljivem slovesu ob njegovem poslednjem počivališču je vrsta njegovih sodelavcev in prijateljev sporočila slovenski javnosti, da smo z njim izgubili delavnega, velikega moža, organizatorja naše moderne veterinarske službe, ki nam je pregnala mnoge, nekoč vsakdanje skrbi zaradi kužnih bolezni, sijajnega akademskega pedagoga, znanstvenika raziskovalca in nenavadno plodnega avtorja znanstvenih publikacij in učbenikov. S svojim obsežnim znanstvenim, pedagoškim in organizacijskim delom se je uvrstil med utemeljitelje slovenske veterinarske znanosti in naše univerze.

Dr. Marijanu Pavšiču moramo zapisati v opombo, da je bil od svojih mladih let ves prevzet od lepote, ki jo je tako rad iskal v gorskem svetu. Kadarkoli sva se srečala, je obrnil besedo na gore, na planinstvo in tudi na naše glasilo. Kako globoko je bila v njegovo srce vsajena ljubezen do rodne rude in posebej do »okamenele muzike«, ki nam jo vsak hip čara naša zemlja, je s pesniško besedo in z zrelo modrostjo spregovoril pred petnajstimi leti. Povedal je, kako misli o življenju, o mladosti, o družini, o žrtvi za velike cilje in o sanjah, ki jim verjame in jih razume samo mladina, ki jim mora verjeti in jih mora razumeti mladost.

T. Orel

Sedaj je to že tako daleč. Godilo se je v desetletju po prvi svetovni vojni, napisano pa je sedaj iz zgoščenih spominov, ki so izgubili davna mladostna občutja; in vendar v vsaki tih minuti vejejo iz ostarelih možgan.

Okrešelj je lep v jutranji zarji, ki najprej ožari ostenje od Grofičke, Ojstrice in Planjave, pa prek celega dne, ko se sonce pase po njegovem dnu in ko ga v visokem poletju natanko ob štirih popoldne zagrnejo sence. Potem se zadnja svetloba prelije v Rinke in Mrzlo goro. Dan polagoma dogoreva v noč.

Okrešelj je lep po dnevu, v bajko pa se spremeni šele ob večerih in ponoči.

To je sedaj že tako daleč. In vendar sta se nekoč dan in noč lovila tako kot danes. Nič se skoraj ni spremenilo na strmih stenah in celo dosti ne na poteh. Zaspani hrib, Kamenita zelenica, Pasje, Zabrložno sedlo in Drni – vse je ohranilo svojo višino in širjavo.

Kje je sedaj tisti, ki je nekoč obiskoval prečuden kraj s tako ljubeznijo? Človek, bi dejal, ne admira samo v smrti; v določenih časovnih presledkih se spremeni, da ni prav nič podoben onemu izpred mnogih let.

Morda mi je oni brat ali sorodnik; dobro se pozna in mnogo si imava pripovedovati. Kdaj naju je le čas presekal na dvoje?

Takrat je bilo vse to tako neznansko lahko: v breztelesnem naporu preteči na Tursko goro v manj kot eni uri, drsati gole podplate po Brinškovem kaminu, Hudem prasku in Rdečem žlebu. Tudi takrat so bila to le za spoznanje bolj zamotana pota, ki jih je hodil vsak turist.

Sedaj tega fanta ni več? Zavriskal je, pomaknil širok klobuk na tilnik in odšel prek slemenov v dolino...

Okoli mene so potem prišli otroci. Komaj so dobro razločevali besede, ko sem jim ob njihovih majhnih telescih in drobnih ušescih želel prikazati pred oči in srce svoje nekdanje planinske čase. Njim ali sebi? Ali ste kdaj pripovedovali otrokom povesti? Tiste, ki jih pripovedujejo knjige, so pogostoma lepe. Otroci pa želijo, da ob večerih

V Planinskem Vestniku 1956 je dr. P. M. zapisal (v »Kazalu PV za desetletje 1951–1960« je sicer nad vse vestni Wester članek prisodil drugemu avtorju) svojo mehkočutno in globoko, globoko otožno planinsko izpoved, izraz svoje plemenite osebnosti. Prislunimo, kako danes zveni dr. Marijana Pavšiča »Okrešeljki nokturno«. Prislunimo – v trajni njegov spomin med nami!

ujameš prav tisti trenutek, prepreden z občutki, ki so se prav takrat ujela v našo hišo in med nas. Takrat pa mora pravljica privreti iz lastnega studenca in ubrana mora biti na razpoložnje prav tistega večera. Takrat še tako lepo napisana beseda ni za rabo...

Prav za gotovo vem, da ob tihih večerih in nočeh Mrzla gora spregovori. In kako čudno. Dobro čutiš, da po zraku valovijo glasovi in vendar jih z najbolj tenkim sluhom ne ujameš. Šumi in zvoki pa so take vrste, da jih ne slišiš kot besede, marveč kot misli, ki se lepo vežejo v stavke in pravljice. Prave pravljice pa niso brez čarobnih in vznemirljivih prikazni in celo ne brez duhov...

Mlad študent se vzpenja iz Matkovega kota na sleme Mrzle gore. Lunini žarki se love v njegovo temno obleko. Široke temne oči so razgledane v belino skalovja in v temo neosvetljenih senc. Njegove oči so vsesale vase goro; ves je predan svetlobi noči, ki ga vleče k sebi v višave. Vse telo je predano čudoviti luči in ne več strmi in nevarni poti. Noga se za hip zgubi v svetlem prostranstvu in mlado telo omahne v prepad. Široka polica ga zadnji čas prestreže in mu s svojo zeleno trato pripravi mehko posteljo.

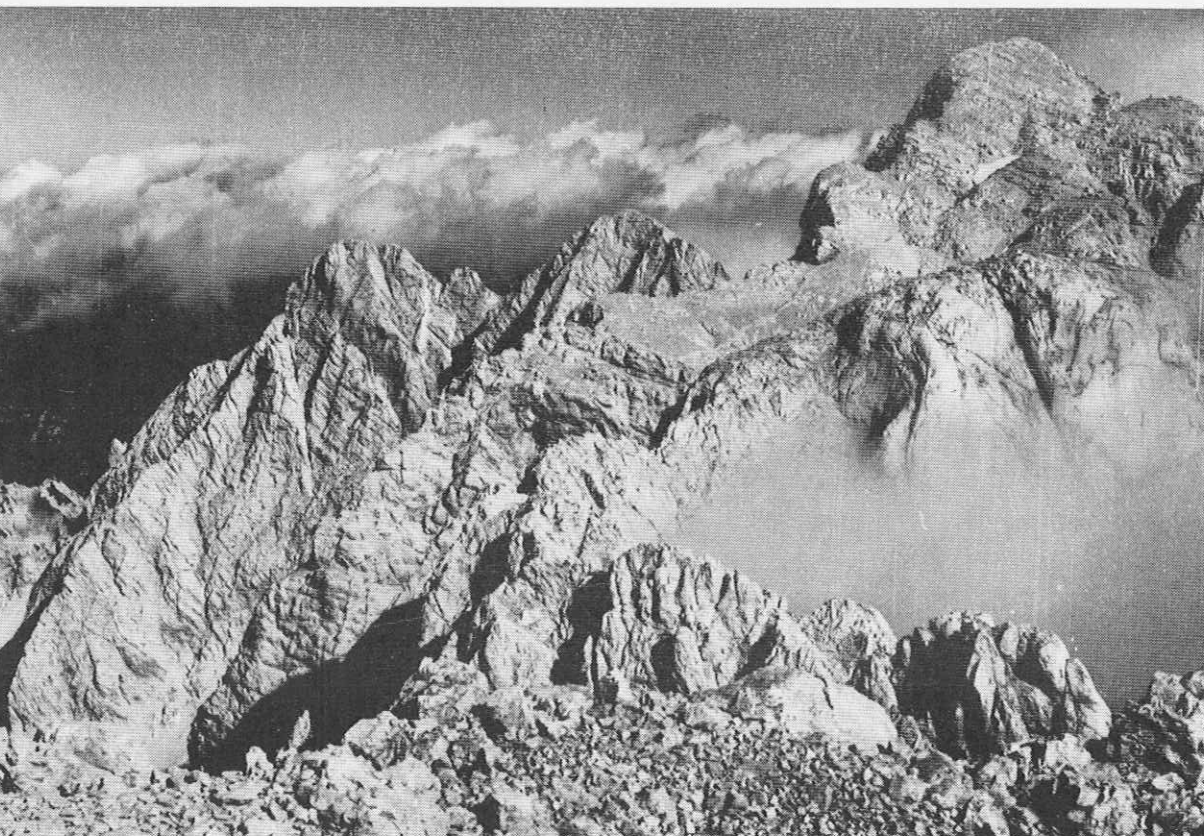
(Tudi Plesnikovega Mihe, ki ga je vzdignil iz zelene krste in ponesel v dolino, sedaj ni več...)

Potihnilo so za hip glasovi...

Tam pod zelenim vrhom je dorastel kot jelka vitek in vedno nasmejan fant. (Sedaj se nikjer več ne pravi pri Golerju, le kup razbitega kamenja kaže na nekdanji dom). Mlad in vihrev je rasel v čudoviti prirodi, kot so rastle mlade živali na domačih senožetih. Nekoč v pomladi pa ga je zagledala smrt in zahotelo si je je mladega

... iz nedrj okrašeljkih gora ... z vrha Dolgega hrbta pogled proti Skuti in Rinkam

Foto Fr. Ekar

fanta. Nekaj ga je pričelo tiščati v prsih, na licih pa mu je pričela zoreti večna rdečica. Z očetovimi ovcami je prišel na Okrešelj iskat zdravja. Tam pod veliko skalo v pastirski koči sva se srečala. Še danes vidim vsako gubo njegovega obraza. Njegovo pametno visoko čelo in mehka govorica solčavskega narečja mi štrlita iz spomina. Ob pogovorih z njim se mi je razgrnila hrapava skorja prečudno zgetene kmečke duše, ki se sicer sprosti le v pesmi. Francetu pa je bilo dano tudi v mislih in v besedi.

In potem je prišlo sporočilo o njegovi smrti...

Z maminim šopkom rdečih nageljnov sem od vlaka pešačil in tekel skozi vso dolino k njegovi krsti. Našel pa sem svežo pokrito gomilo pod šiljasto cerkveno streho v Solčavi.

Leto za tem sem prav tole povest poslušal neštetokrat v zvokih in šumih Mrzle gore... Deset let po drugi svetovni vojni sem s težko sapo zopet na Okrešlju. Moji punčki se vrtita okoli mene. Svetloba bega po konicah vrhov. Brezbrežen mir je razlit okoli nas. Nič ne moti naše zaverovanosti v Mrzlo goro.

»Ali slišiš, oče?«

Bil sem ob njih. Na obrazu jima vidim, da v resnici dojemata glasove in jih vežeta v pripovedko. Mali telesci jima trepečeta v slastnem prisluškovanju...

»Mrzla gora je spregovorila. Za gotovo veva, da so besede; pomagaj jih razvozlati.« Že je ena ujela misel, druga jo zveže s prvo in pripovedka se začne.

O ponosnem belem konju, ki ni maral belih sten, ne planinskih rož in ne živih voda, ki privro iz nedrij okrešeljskih gora. Njegov gospodar ga je pripeljal med gore iz širnih ravnin, polnih rumenega žitnega klasja in rdečih makovih cvetov. Domotožje za rodnimi poljanami ga je do kraja strlo. Njegovo hrepenenje je bilo tako vroče, da je noč za nočjo stal v najvišjem grušču in poslušal glasove iz doline. Hudemu trpljenju pa je napravila konec Mrzla gora sama. Nekoč je omahnil v visoki steni in gora ga je vzela k sebi.

Sedaj se ob luninih večerih prikazuje na najvišjih slemenih, od koder strmi v dolino. Tako je velik, da z enim samim pogledom nikoli ne objameš njegove veličine. Redko kdo ga vidi v vsej njegovi postavi. Včasih pokaže le belo glavo z grozljivo štrlečo grivo in z ušesi, ki strižejo v noč. »Ali slišiš, kako se plazi po stenah, da mu pod kopiti uhaja skalnati grušč, ki se vali v dolino.« Celu vzdihljaji za žitnimi polji in rdečim makom mu prihajajo iz nepotešenih prsi.

»Ali slišiš, oče?«

In jaz? Ne slišim in ne razumem prav nobene besede.

Razločno čutim, kako pada slap na Rinki, slišim, da veter močneje kot sicer nosi šumenje padajoče vode v okrešeljске stene in njihove odmeve. Pravljičice so se pa izgubile.

Bil sem žalosten ob zavesti, da mi je mladost odbrzela za deveto goro. Mrzlo goro pa slišijo in razumejo v resnici samo mladi ljudje.

(Gl. Dr. P. M. »Okrešeljski nokturmo«, PV 1956, št. 627 in sl.)

SLOVENCİ V TUJIH GORAH

(Nadaljevanje)

ING. P. ŠEGULA

2. Pregled odprav

V Himalaji

Prva JAHO je delovala v indijski garhvalski Himalaji. Njen cilj je bil Trisul I, potem ko so ji druge cilje osmukali razni birokrati v Indiji, in pred njimi njihovi domači vrstniki. Na pot je odšla z namenom, da pride na vrh po novi smeri z juga, kar ji ni uspelo. Kljub temu je bila odprava dokaj uspešna, saj je bila kot prva na pet-tisočaku Baroltoliju ter na dveh šesttisočakah, Trisulu II in Trisulu III.

O tem podvigu so Ciril Debeljak, Marjan Keršič in Ante Mahkota napisali uspešno delo »Noči in viharji«, hkrati pa je odprava prebila led in že leto dni kasneje sta se Aleš Kunaver ter novinar Zoran Jerin ponovno podala v Nepal.

Hotela sta posneti film o Šerpah in o prazniku žetve, ki ga Šerpe praznujejo na bučen in izviren način. Zavoljo birokratov sta praznik zamudila, videla pa sta mnogo zanimivega, obiskala nekaj lam ter se vrnila z mislijo na odpravo v območje Kangčendzönge.

Na njun nasvet se je PZS že leta 1963 odločila za Kangbačen ter takoj začela z delom in pripravami. Tako lahko trdimo, da je bila tudi ta, pravzaprav zasebna, odpravica zelo koristna. Kar zadeva kulturni plen, pa je bila še celo zelo uspešna. Zoran Jerin je o njej napisal knjigo »Vzhodno od Kathmanduja«, po kateri radi posegajo bralci planinske literature.

Prišlo je leto 1965 in z njim 2. JAHO. Mnogoštevilna odprava se je v zadnjih monsumskih nalivih prebijala do ledenikov pod Kangčendzöngo ter opravila veliko in koristno delo, čeprav ji ni uspel vzpon na vrh Kangbačena.

Našla je pristop na Kangbačen, bila 250 metrov pod vrhom, kjer sta prebila samotni bivak na prostem Sazonov in Dimitrov, osvojila koto 7535 metrov in s tega našega prvega sedemtisočaka ugotovila, da je s sedla pod Kangbačenom verjetno možno priti na zahodni vrh Kangčendzönge.

Delni neuspeh odprave, bili nismo na vrhu, pač ni bil ovira za nadaljnje delo. Lahko bi trdili prav nasprotno, vendar je moralo poteči četvero let, da je bila nared nova odprava za pohod v Himalajo.

Tretja JAHO in njen vodja nista imela lahkega dela, saj komisiji kljub vsem prizadevanjem ni uspelo dobiti dovoljenja za Kangbačen pred odhodom odprave. To ni uspelo niti vodji, ki je po nekaj dneh dela na zunanem ministrstvu v Kathmanduju odpravi formalno priboril Anapurno II. Na Kangbačen orientirana odprava se je morala preko noči in kar na poti preusmeriti na novi, nič kaj lahki cilj. 3. JAHO je nedvomno odprava, katere članom so se že poznale izkušnje iz prejšnjih let. Morda je bila prvič na tej odpravi zares smotrno in s premislekom opravljena aklimatizacija. Obleganje gore in vse drugo je potekalo gladko, čeprav v hudem mrazu in vetru. Odprava ni zavzela zgolj Anapurne II, temveč tudi njeno sosedo, Anapurno IV.

Bilanca naših himalajskih odprav ni slaba, pripravlja pa se že 4. JAHO, katere pokrovitelj je maršal Tito. Če bo šlo vse po sreči, bo odprava prihodnje leto zaorala ledino v bele vesine Kangbačena, kjer je morala odnehati njena predhodnica. Morda pa bodo razmere take, da se bo dalo priti celo na visoki vrh zahodne Kangčendzönge.

V južni Ameriki

Gore Južne Amerike so nedvomno zaželen in cenjen cilj vseh velikih alpinistov in vseh narodov. Mikale so tudi nas in nam omogočile eno zelo uspešnih odprav, odpravo v Cordillero Real v Boliviji. Andi so bili leta in leta v programu APD ter se

prav tako tudi leta in leta izmikali našemu obisku. Zdaj ni bilo denarja, zdaj je manjkalo dovoljenje za dvig deviz. Vselej je bilo nekaj narobe. Šele leta 1964 je potem uspelo šestčlanski odpravi opraviti dokaj obsežno delo. Bilo je skupno 29 vrhov, od tega kar 11 dotlej deviških, od katerih so trije dobili imena, ki nosijo pečat naše navzočnosti: Pico Slovenija, Pico Jugoslavija in Pico Reya, po pokojnem alpinistu Reyi iz Celja.

Člani odprave so bili na treh šesttisočakah, od tega kot tretji na težavnem vrhu Illampu, na katerem sta bila Lojze Golob in Tine Mihelič.

Odprava je mimogrede uspela tudi kot misija dobre volje v Južni Ameriki, kjer so o njej pisali številni časopisi in zlasti tisk naših izseljencev v različnih latinsko-ameriških državah.

Andi nas seveda še mikajo, vendar je težko priti do njih. Dolga je že pot do gora, še težje pa je premostiti neprijaznost režimov nekaterih držav, ki niso pri volji, da bi nam dali vizum za vstop na državno ozemlje. Taka je predvsem Argentina, pa tudi marsikje drugje razmere niso dosti boljše, povrhu pa se še stalno spreminjajo.

V gorah Kavkaza

Čustveno sem po osmih letih dela v komisiji še vedno najbolj navezan na Kavkaz, saj je bila prva naloga komisije leta 1963 prav organizacija 1. JAOK.

V tedanji odpravarski suši je bilo ime Kavkaz pravo razodetje in njegove gore vroče zaželen cilj; da bi bila vnema še večja, nam je za začetek manjkalo denarja, nekaj sitnosti pa je bilo tudi s strani Vsesojuznega sovjeta dobrovoljnih sportivnih občestev profsojuzov v Moskvi, ki je moral izposlovati dovoljenje in organizirati zamejnavo s sovjetskimi alpinisti.

Potem se je v letih 1963 do 1968 zvrstilo kar pet kavkaških odprav. Spoznali smo rajone Elbrus, Bezengi in Cei. Vseh pet odprav je v celoti uspelo, uspelo jim je celo popraviti vtis in odpraviti slabo mnenje, ki so ga imeli o nas sovjetski alpinisti iz časov, ko so v Kavkazu šarili člani prijateljske državne planinske odprave, med katerimi so bili resnični in edini alpinisti samo naši Tone Bučer, Igor Levstek in dr. Miha Potočnik.

Kavkaške gore si je pobliže ogledalo 46 naših alpinistov, dvoje alpinistov iz Zagreba in dvoje iz Beograda. Vsi skupaj smo bili na različnih 41 vrhovih, med njimi na vseh pettisočakah, razen na Piku Puškina. Na nekaterih pomembnejših vrhovih so bili naši alpinisti celo po večkrat in po različnih smereh različne težavnostne stopnje. Kavkaške odprave so lep zgled načrtnega dela.

Prva odprava je vrnila ugled našemu alpinizmu, pokazala sovjetskim alpinistom naš odnos do življenja in dela v gorah, uspešno opravila vzpone na 15 vrhov ter odprla pot na Užbo drugi JAOK. Vrh tega nam je odkrila Bezengi, v katerem je potem delovala 3. JAOK. Slednja je obredla lepo število vrhov, opravila kratko prečenje slovite Bezengijske stene ter se vrnila z grebenskim zemljevidom območja Bezengi in s predlogoma za dve prvenstveni smeri.

Začrtano je uresničila 4. JAOK, ki je med številne celo težavne vzpone nanizala še prvenstvene smeri »slovenski steber« v Ullu Aus ter »slovensko rebro« v Gestoli. Podobno izvidniško delo kot 3. JAOK je opravila tudi 5. JAOK v območju Cei, kjer nas čakajo še zanimive naloge.

Pamir

Kar dva dni poleta z letalom in dan cincanja na kamionu je treba, da bi odprava, ki odhaja na Pik Lenina, postavila svoj bazni tabor na zelenih česnjevih livadah v Ačik Tašu.

To je, seveda, samo delček Pamira, ali bolje rečeno tisti predel, ki smo ga doslej lahko obiskali slovenski alpinisti.

Za dovoljenja je v tem delu sveta še hujše kot v Nepalju in Pakistanu. Vsa naša pri-

zadevanja, dopisovanja, vsa ustna vabila sovjetskih alpinistov so bila zaman. Šli smo samo kot povabljeni, naše prošnje niso bile nikoli uslišane.

Tak odnos nam, seveda, ni bil pri srcu, pa tudi problemov si zavoljo njega nismo delali. Ko smo dobili vabilo, smo šli, sicer pa smo si raje poiskali cilje v drugih gorstvih. Nobena dežela si ne sme domišljati, da je edina, ki ima gore. Zapiranje pred drugimi pa je v večini primerov samo znamenje, da vladajoča birokracija nima pojma o planinstvu, da ne razume njegovega bistva in da ne ve, kako zelo na ta način kaže svoj primitivizem. Tega pa je, žal, še marsikje dovolj. Pamir nam je kot gorstvo s svojimi čudovitimi Kirgizi, s širjavami Alajske doline segel globoko v srce.

Odprava predsednika Potočnika je leta 1967 dosegla Razdelno ter oba vrha Pik Lenina. Njeni člani so opravili tudi dvojne težavnih prečenj: Ante Mahkota in Franci Ekar sta z vso opremo prečila greben Razdelna-Pik Lenina-Sedlo Krylenko. Peter in Barbara Ščetinin pa sta se po vzponu z Razdelne preko vrha spustila po smeri čez »Skale Lipkina«. Prav v tej odpravi je naš jugoslovanski alpinizem dosegel tudi svoj ženski višinski rekord.

Dve leti kasneje sva bila udeleženca samo dva; dosegla pa sva vrh Razdelne in Pik Lenina kot člana skupine sovjetskih alpinistov (Riko Salberger in podpisani). Veliko doživetje ni bil le vzpon na sedemtisočak. Doživetje so bili masovni vzponi, odlično dognana aklimatizacija, svojskost visokogorskega alpinizma v velikih skupinah. Lahko trdim, da je tako doživetje zelo bogato in koristno predvsem za organizatorje velikih odprav.

Hindukuš

Danes, ko je za nami že tretja uspešna odprava na Hindukuš, se marsikdo vpraša, zakaj smo začeli z vzponi v tem gorstvu šele leta 1968.

Vzroki so različni. Sredstva, ocena in vrsta različnih kompleksov. Po svoje je morda kar prav, da smo bili nekoliko pozni, saj smo imeli že tudi nekaj izkušenj, ki so omogočile, da odprave v Hindukuš niso bile iskanje, temveč vsaka po svoje uspel podvig.

Prva JAOH je bila prva naša odprava, ki je odšla na pot z avtomobili. Delovala je nad znano Wakhansko dolino ter žela zelo lep uspeh. Prvi so bili na treh šesttisočakah, skoro sedem tisoč metrov visoko. Kot drugi so bili na Koh-i-Hevadu, toda po novi, prvenstveni smeri.

Druga JAOH je delovala v gorah okrog Kišmikan. Odprava je bila pripravljena na hitro, a kljub temu zelo uspešna. Kišmikan so dosegli po novi, prvenstveni smeri. Bili pa so tudi na Koh-e-Nadir Šahu ter na vrhu Naser-Čosrau-Čuka. Uspelo jim je tudi dolgo grebensko prečenje med sedli M2/M3-Naser Čosrau Čuko-M1/M2 in Kišmikanom ter nazaj po obratnem vrstnem redu.

Višinski podatki o teh vrhah niso jasni in dokončno dognani. Odprava navaja višine preko 7000 metrov, medtem ko naj bi bilo po novejših meritvah in trditvah poznavalca Diembergerja iz Salzburga višina kar za kakih 400 metrov nižja. Ne glede na to je uspeh odprave zelo lep, nejasnosti bi bilo morda manj, ko bi odšli na pot po daljših pripravah. Pozornost vzbuja zlasti izredna kondicija udeležencev, sicer pa bodo podrobnosti vidne iz prispevkov članov v PV.

Zadnja, 3. JAOH je odšla v Hindukuš samo zaradi naravnost nepojmljivega mečkanja in konspiriranja pakistanskih oblasti. Naše želje, da bi se podali na osemtisočak, srednji vrh Broad Peaka v Karakorumu, so ostale neuslišane, kasneje so odbili tudi dovoljenje za vzpon na Malubiting, ki nam ga je vztrajno priporočal dr. G. O. Dyhrenfurth. No, ostalo je pri Istor-o-Nalu, »Konjski podkvi«, na katerem sta bila alpinista Z. Kofler in J. Ažman iz Mojstrane.

Ta odprava je zanimiva tudi kot odprava v izvedbi PD Kranj, ki je zelo uspešno znalo združiti dobre alpiniste ter se ni oziralo na drobne lokalne interese, ko je iskalo najprimernejše člane. Druga posebnost je odlično sodelovanje občinske skupščine Kranj kot pokroviteljice odprave.

Nesrečen primer je v tej odpravi terjal tudi prvo žrtev naših odprav; v avtomobilski nesreči blizu Kabula je bil težko poškodovan Zvone Kofler, ki je dva dni kasneje podlegel poškodbam.

Spitzbergi

Odprava na Spitzberge sodi med naše prve odprave, delovala je junija 1964 pod vodstvom Toneta Sazonova.

O njej ne moremo povedati kaj posebnega, ker nimamo podrobnih podatkov, iz katerih bi mogli ugotoviti, kateri vzponi so bili prvenstveni in kateri ponovitve.

Izhodišče odprave je bil zaliv King's Bay. Odtod so bili člani v navezah po dva na 25 različnih vrhovih ter opravili nekaj daljših grebenskih prečenj.

Ararat in Taurus

Ararat sta obiskali zasebna odprava Romana Herleca iz Kranja in odprava članov APD pod vodstvom inž. Franca Jeromna. Medtem ko je dokumentacija R. Herleca pičila, je bila Jeromnova skupina zanesljivo na vrhu Ararata, na povratku pa si je ogledala še skupino Taurus. Razumljiva je ugotovitev, da Taurus kot alpinistični cilj nima tako bleščečih možnosti, da bi tja poslali posebno, službeno odpravo.

Demavend

Demavend je zanimiv, visok stožec ugaslega vulkana v Perziji, ki so ga obiskali leta 1968 člani 1. JAOH, ko so se vračali iz Hindukuša. Z njimi je bil tudi sin dr. Žige Voduška, našega prijatelja, ki je mnogo pripomogel pri organizaciji odprav kot visok diplomatski predstavnik SFRJ.

Atlas

V gore Atlasa je kot prva odšla odpravica APD, v kateri so sodelovali še alpinisti iz nekaterih drugih PD. Imela je skromne cilje in predstavlja zgolj turistično-razvedovalno odpravo, saj člani niso opravili nobenega alpinističnega podviga. Deležni smo bili le bere vrhov ter dokumentarnega gradiva, med drugim tudi magnetofonskega zapisa s folklornimi motivi.

Odpravici v hvalo velja omeniti, da si je sama priborila in z delom zaslužila velik del sredstev za pot.

Kilimandžaro

Odprav na Kilimandžaro doslej ni bilo, od Slovencev sta bila na najvišjem vrhu Afrike le Ante Mahkota preko ledenika in inž. Miro Černivec. Oba sta opravila vzpon na lastne stroške in brez sodelovanja PZS.

Lofoti 1971 (Izide v PV 1972.)

Mt. Kenia 1971 (Izide v PV 1972.)

Sklep

Ob vseh pomanjkljivostih smo lahko zadovoljni in tudi ponosni.

Za nami je 11 let odpravarskega dela z velikim številom doseženih vrhov, prvih vzponov in prvenstvenih pristopov ter ponovitev. Če izvezamemo nesrečo Zvoneta Koflerja, so vse dosedanje odprave potekle brez sleherne nesreče in žrtve, pri čemer je seveda imela svoj delež tudi sreča.

Res je tudi, da so se vodje naših odprav kalili v teoriji in praksi, tako da imamo sedaj nekaj dobrih, preudarnih mož, ki se lahko lotijo vsake odprave, če so jim na voljo le sredstva in primerni člani.

Uspeh bi bil zanesljivo le polovičen, če bi ne bilo nesebičnega dela velikega števila prominentnih javnih in planinskih delavcev.

Prijetno je ugotoviti, da je odpravam zelo naklonjena naša javnost z vsem svojim gospodarskim zaledjem. Kljub vsej revščini, gospodarskim reformam in devalvaciji so se še vedno našla sredstva, da smo mogli na pot.

Odprave same so nekajkrat povzročile tudi nejevoljo, ki ga je bilo slišati celo med nekaterimi planinci, češ: »Kaj bi, žrejo denar, za katerega bi lahko storili to in ono.« Povrh se zde rezultati nekaterih vzponov »pičili in razmeroma majhni«.

Slednji ugovor je deloma upravičen, zlasti kolikor vsebuje pripombe na račun raziskovalnega nivoja odprav.

Po drugi strani se moramo zavedati, da tudi odpravarstvo potrebuje čas, da se znajde, uredi, preboli otroštvo in najde svoj stil. Kolikor so nejasnosti glede sredstev, pa samo tole: Nobena odprava še ni pobrala tujega denarja. Dotacije so namembne, zato ne pretiram, če trdim, da zavoljo odprav ni bila prikrajšana nobena druga dejavnost PZS. Nasprotno je komisija v »dobrih časih« rada odstopila del sredstev za kulturne namene PZS, za alpiniste in tudi za mladince. Tako smo delali, dokler smo bili s sredstvi bolj bogati, kot smo danes.

Naj za konec omenim še dvoje.

Redno odpravarstvo je imelo vpliv na razvoj alpinizma pri nas. Bil je pozitiven in negativen: Slednji kaže zlasti v slabem odzivu naših alpinistov v domačih akcijah in taborih. Vsi hočejo v Centralne Alpe, da bi se tam čim prej usposobili za udeležbo v odpravah.

Druga slabost je v tem, da se je komisija za alpinizem pogosto preveč ukvarjala z odpravami, manj pa z vzgojo alpinistov na širši bazi.

Pozitivno pa je, da imajo mladi sedaj vselej pred seboj lep in mikaven dolgoročni cilj, za katerega se usposabljaajo z vso vnemo in gorečnostjo. Ob tem ni čuda, če so bili zadnja leta doseženi izredni uspehi v Centralnih Alpah. Nosilci te dejavnosti pa so danes tudi uspešni člani odprav.

Od odprav imajo lahko korist vsi forumi in vsa delovna telesa PZS. Zlasti komisija za alpinizem in mladinska komisija lahko vežeta udeležbo v odpravah na določeno dejavnost v okviru svojih programov. Tega ne smemo jemati kot trgovine ali nekakšnega »daj dam«, temveč kot vsklajen program, ki vodi k napredku in razvoju. Kot drugo pa tole:

PZS je prek komisije za odprave v tuja gorstva odprla možnost, da odhajajo z odpravami tudi strokovnjaki in znanstveniki, zlasti naravoslovci. Na to zamisel smo prišli že zgodaj in smo jo tudi kmalu uresničili. Čeprav sami reveži, smo pomagali še drugim in jim pomagali, da gredo z nami ter tako s svojim znanjem obogate naše dosežke.

Upajmo, da nam bo sreča naklonjena tudi v drugem desetletju našega odpravarstva.

Tabele z udeleženci, njihovimi uspehi in drugimi podatki bomo objavili v PV 1972.

Ob 20-letnici smrti Jožeta Pogačnika. Dne 5. oktobra l. 1951 se je na snežišču med Mlinarico in Razorjem smrtno ponesrečil Jože Pogačnik, podpredsednik PZS, star komaj 24 let. V petih letih je kot sposoben in navdušen odbornik za slovensko planinstvo res veliko naredil. Po njem se imenuje ena naših najlepših planinskih postojank pri Kriških jezerih. Na letošnji Dan mrtvih se je njegovemu spominu ob grobu poklonila Planinska zveza Slovenije, na mestu nesreče pa PD Radovljica. Pomislimo na njegovo delo vsi, ki smo ga poznali in delali z njim!

LETO 1970 V STENAH

TINE MIHELIC

1. Zimska sezona

Zimska sezona 1969/70 se je pričela obetajoče: drugi zimski vzpon prek Tschadove smeri v S steni Travnika (Košir, Krivic, 27.–28. 12. 69) je dal slutiti dobro pripravljenost in zagnanost navez. Žal pa kasneje zima ni bila več naklonjena plezalcem, ki so imeli v načrtu velike ture. V januarju je bilo nekaj poskusov (Zajeda Šit, Steber Travnika, V steber široke peči), ki pa so se vsi končali v spodnjem delu sten. Razmere so bile slabe. V tem obdobju je bil uspešen edino Krivic, ki je 21. 1. sam preplezal novo smer v vzhodni steni Vevnice (levo od smeri Kambič–Savenc).

Zimski alpinistični tabor v Tamarju (25.–30. 1. 1970, vodja Boris Krivic) je bil med najuspešnejšimi doslej. Udeležilo se ga ni nič manj kot 54 plezalcev iz vse Slovenije. 107 vzponov, od tega 11 prvenstvenih, je bilanca tega nadvse plodnega shoda slovenskih alpinistov. Ker razmere niso dovoljevale vzponov v težkih smereh severnih sten, so plezalci zlasti temeljito obdelali vzhodno ostenje verige Rateških Ponc. Seznam prvenstvenih vzponov pa je takle:

V stena Srednje Ponce (brata Košir, 24.–25. 1.), steber v isti steni (Mitja Košir–Lj. Krivic, dan kasneje), isti dan še grapa ob Torellijevi smeri v V steni Kotove špice (Cedilnik, Horvat, Košir–Jes.), Velika grapa v V steni Kotove špice (Čopič, Krivic, 28. 1.), V greben Struga (ista dva dan kasneje), smer desno ob veliki grapi v Kotovi špici (Horvat, 29. 1.), Z stena Slemena (Andrejčič, Kunstelj, Mlač, isti dan), V stena Zadnje Ponce (isti trije, dan kasneje), smer Fuchs–Gogiatti med Velikim in Malim Jalovcem (Čopič, Krivic, 30. 1.), desna varianta Jesihove smeri v Šitah (Cedilnik, Horvat, isti dan) in leva smer v Z steni Ciprnika (Gselman, Jeržabek, 31. 1.).

V tem obdobju je bilo tudi drugod opravljenih nekaj lepih vzponov. Med njimi izstopa prvi zimski vzpon prek Kovačeve smeri (VI) v Mali Raduhi 31. 1. (Prelog in Kavnik). Ker so severne stene tudi kasneje ostale nedostopne, so se nekatere naveze lotile grebenskih prečenj. Julijske Alpe še vedno čakajo na svoje veliko zimsko prečenje. Te ture po pomenu ne zaostajajo dosti za velikimi vzponi v stenah, po privlačnosti pa jih najbrž celo prekašajo. Že v januarju je Krivic po grebenih obšel Tamar. Polovico ture (od Zadnje Ponce do Jalovca) je opravil sam, nadaljevanje do Vršiča pa z J. Golobom.

20. 2. so se lotili grebenov okoli Bavščice Bergant, Rupnik in Šter. Tri dni so se mučili v globokem snegu od Svinjaka nad Bovcem do Bovškega Grintavca, nakar so se spustili na planino Zapotok.

PRI TREH ŽREBLJIH

Nekoliko severno od bojišča Pohorskega bataljona pri Osankarici je točka, ki ji pravijo »Pri treh žrebljih«. Ime je splošno znano, ni pa tako znano, kako je to ime nastalo in kaj pravzaprav pomeni.

Meje med gozdnimi parcelami so na Pohorju zaznamovali (in jih mnogokje še zdaj zaznamujejo) razen z mejniki tudi z drevesi, rastočimi na meji. Taka drevesa (navadno bukve) imenujejo mejašnice. Da mejašnico ločijo od drugih dreves, zabijejo v njo posebne, prav v ta namen skovane žreblje. Kolikor mej mejašnica označuje, toliko v njo zabijejo žrebljev: na navadni meji med dvema parcelama dva, na trojni meji tri, na točki, kjer se stikajo štiri meje, štiri. Take četverne mejašnice so redke, a ena je še v prvi polovici tega stoletja stala na vrhu, ki se vzpenja nad Zrnčevo (Repoluskovo) domačijo, na tako imenovanem Zrnčevem kogle. Starejši Rušani se je gotovo še spominjajo. Imela je štiri vrhe in bila mogočno drevo, tako da je vidno segala čez sosedno drevje. Zrušila se je nazadnje od starosti. Stikajo se na tem mestu štiri meje: Zrnčeva, Žampova, Čandrova in Glazerjeva (po domače Kovačeva – gozdna parcela Bezovec).

Podobna mejašnica je nedvomno stala nekoč na točki »Pri treh žrebljih«. Razmejevala je tri nekdanja veleposestva, zato so bili zabiti v njo trije žreblji. Po tem je kraj dobil ime. Sedaj mejašnice ni več, ime pa je ostalo.

Eden takih žrebljev, zabit nekoč v mejašnico na meji Bezovca, se je ohranil. Izdelal ga je Mihael Glaser, ki je od 1795 do 1835 imel kovačijo ob spodnjem toku Lobnice, tam, kjer je zdaj obrat Metalplast. Okrog leta 1810 je Glaser kupil Bezovec in takrat ali vsaj kmalu za tem, torej pred dobrimi 150 leti, je nastal žrebelj, ki se je našel v mejašnici Bezovca. Žrebelj je 8 palcev (okrog 23 cm) dolg, oglat, na vrhu s široko okroglo glavo, v katero je vtisnjen monogram MG. To je znak kovačije Mihaela Glaserja.

Teden dni kasneje je bilo živahno v martuljskih grebenih, kjer še čaka na rešitev vrsta velikih grebenskih problemov. Krivic in Simonič sta se lotila nemara najlepšega: grebena Kukova špica–Škrlatica. Tudi ta (menda peti) poskus ni uspel do kraja. Slabe razmere so navezo po dveh dneh na Oltarju prisilile k sestopu.

Tudi Belak, Cedilnik in Schlamberger niso imeli sreče. Njihov cilj: greben Kurji vrh–Kukova špica (greben, ki tvori panoramo Martuljka) se jih je branil z globokim snegom in slabim vremenom. Kljub temu so v treh dneh prigarali do Male Ponce in opravili čedno delo.

Zadnji prvenstveni vzpon zimske sezone pa so 5. 3. opravili Novak, Košir (Jes.) in Kunstelj. V smeri Šara–Mirnik–Meglič v S steni Travnika, ki je bila celo poleti le enkrat ponovljena, so nalezli na dobre razmere in smer preplezali v enem dnevu. Kaj bi torej rekli o tej zimi? Razmere so bile slabe, a kljub temu je bilo izvršenih toliko vzponov kot nemara še nikoli. Velike ture so žal morale odpasti, pa ne po krivdi plezalcev. Ti so pokazali toliko volje in sposobnosti, da nam je lahko žal, ker so vremenske razmere preprečile vrsto velikih podvigov, ki bi bili sicer zanesljivo uresničeni.

2. Poletna sezona

Poletna sezona se je kot navadno pričela v južnih stenah in z obiski Kleka in Paklenice. Najbolj obljudene so bile kot po navadi smeri v Koglu. V Kleku sta dve navezi zaman poskušali ponoviti železničarsko smer (VI), ki so jo jeseni 1969 preplezali zagrebški plezalci.

Paklenica je postregla s svojim standardnim repertoarjem, ki so ga plezalci seveda temeljito obdelali, toda imeli tudi priložnost spoznati dve pomembni novosti ter eno tudi sami ustvariti. Seznam pomembnih vzponov v Paklenici pa je takle: »Funkcija« v Anič Kuku (VI, A2, 1. ponovitev, Ščetinin, T. Kunaver, 19. 4.), ljubljanska smer v isti gori (V, VI, 1. pon., ista naveza dan kasneje, 2. pon. Hauser, Prelog, 30. 4.), »Klin« v Anič Kuku (1., 2. V., Kotnik, Verko), smer levo od kanjonske v Anič Kuku (prvenstvena, 150 m, V+, Bešlin, Gradišar, 2. 5.).

V alpskih stenah je zima pustila nenavadno mnogo snega in na pravi pričetek plezalne sezone je bilo treba čakati daleč v junij. Pač pa so bile v maju in juniju prav zaradi obilice snega redko ugodne razmere v strmih grapah in žlebovih. Hudičev žleb v Prisojniku je bil ponovljen dvakrat, po nekaj desetletjih pa je naposled dočakala prvo ponovitev tudi Uroševa grapa v S steni Travnika. Vzpon je zadnjo nedeljo v maju opravil Krivic. V tem času sta bila rešena tudi dva stara plezalska problema. 16. 5. sta Košir in Krivic preplezala grapo med Frdamanimi policami in Rigljico, 6. 6. pa sta Novak in Kunstelj uspela v grapi med Rogljico in Dovškim Gamzovcem (V, VI). Obe smeri sta navadno zaradi gladkih skokov nepreplezljivi.

Po tem žrebju je podjetje Jeklo Ruše dalo napraviti posnetke, da počasti tridesetletnico upora in sedemdesetletnico Planinskega društva v Rušah, hkrati pa tudi obudi spomin na že malo znan in pozabljen izdelek tukajšnjega kovaštva.

Janko Glazen

NOV CEPIN Z DODATKI

Poročali smo že o raznih tipih sodobnega cepina. V bistvu seve ni nekaj novega. Opremljen z dodatki pa morda pomeni bistveno nov pripomoček za zimske ture. Dodatek je aluminijasta nenasajena lopatka, ki se lahko hitro, priročno in trdno nasadi na cepin, ledno kladivo ali celo na plezalsko kladivo. Lopatka je 18 cm dolga in 14 cm široka. Izdelujejo jo v Fulpmesu. Preizkusili so jo v vojaških alpinističnih šolah (med drugim celo kanadska Air Force), v Himalaji tri ekspedicije, na Novi Zelandiji, v Grandes Jorasses itd. Pride prav pri vzponu in sestopu v zelo strmih ozebnikih in snežnih vesinah, pri kopenju jam za bivak, za iskanje in izkopavanje v plazovih, pri zaviranju, če zdrsneš na strmem snegu, pri ravnanju prostora za šotor, pri varovanju, če lopatko pritrdimo na ratišče – skratka vsestranska uporabnost gotovo odtehta tistih 250 gramov, ki jih bo zaradi lopatne žlice v nahrbtniku več.

KDOR HODI – VEČ VIDI

Resnica, ki spada v tematiko varstva narave. Čim manj hodimo peš, tem bolj se od narave oddaljujemo, tem manj jo poznamo, tem manj srca zanjo ostaja. Iz nekdanjega popotništva je nastal turizem, peš hoja je postala samo še medicinski pojem – predpis za boljšo prebavo. Seveda nima smisla točiti solze po starih, dobrih časih, prav pa je, da se od časa do časa zavemo, kako današnja potovanja, ki človeka

Stene v tem času še niso doživele posebno množičnega obiska, a se je kasneje izkazalo, da je bil to še najaktivnejši del cele poletne sezone v domačih stenah. Že 14. 5. sta Andrejčič in Mlač preplezala novo smer v Z steni Slemena nad Tamarjem (IV, 450 m), dva dni kasneje pa sta uspela tudi v novi direktni smeri na Tschadov steber v S steni Travnika (V, 200 m). S stena Škarij je 6. 6. dobila novo smer (IV+) desno od smeri Modec-Režek. Plezali so Gselman, Koren in Zafošnik. Novo, Koroško smer v Peci (V) sta preplezala Jurhar in Parotat, preplezana pa je bila celo SZ stena Zvoha nad Krvavcem (IV, V, Bergant, Krč).

Čopov steber je bil prvič preplezan šele 14. junija, konec junija pa je prišla na vrsto prva pomembna ponovitev. Lončar in Srečnik sta opravila brzokone najbolj velikopotezno turo v naših gorah: Peternelovo smer s Čopovim stebrom.

Ko je nastopilo pravo poletje in ko naj bi plezalska sezona dosegla vrhunec, pa je v naših stenah zavladalo mrtvilo. Le tu in tam se je katera naveza podala v kako standardno smer, važnejše ponovitve in preostali problemi pa so morali spet čakati na naslednje sezone. V tem času je bilo malo dogodkov v naših stenah, ki bi jih bilo vredno omeniti. Izstopa nova smer v stebri Vežice (smer Marjana Perčiča, VI, 200 m), ki sta jo v začetku avgusta preplezala Kosec in Pollak. Drugi dve prvenstveni smeri sta nastali v Julijcih. 2. VIII. so Novak, Praček in Trček preplezali novo smer v Grebencu (masiv Male Mojstrovke, III-IV), dan kasneje pa sta brata Mihelič po policah prečila ostenji Velikega Špičja in Plazkega Vogla (III, 4 km).

Vzroke za tako majhno aktivnost v glavni sezoni ni težko poiskati. Večina najboljših plezalcev se je v tej dobi preselila v tuje gore in tam potrošila svoj prosti čas. Zlasti se je poznala odsotnost udeležencev odprav na Hindukuš in norveške gore. Krog naših vrhunskih plezalcev je ravno tolikšen, da jih dve, tri odprave poberejo skoraj do zadnjega.

Alpinistična dejavnost v domačih stenah je nato spet nekoliko oživela na jesen. Ta je bila izredno lepa, poletne razmere so vladale skoraj do konca oktobra. V tem času je bila opravljena tudi brzokone najkvalitetnejša prvenstvena tura sezone. Jeromen, Rupar in Simonič so namreč 10. X. preplezali zajed v V steni Pelca nad Klonicami (V, VI, 400 m). Ko je Alpe že dolgo pokrival sneg, pa je bila daleč na jugu preplezana še zadnja prvenstvena smer te sezone. 29. XI. so Dornik, Gradišar in Rupnik preplezali novo – akademsko – smer v Dinari (IV, 300 m).

3. V tujih gorah

Že nekaj let dosegajo naši plezalci dosti večje uspehe v tujini kot doma. Tudi leto 1970 v tem pogledu ni bilo izjema. Velikih vzponov v Alpah je bilo tokrat manj kot leta 1969, toda temu zopet niso bili krivi plezalci, temveč kot tolikokrat – razmere. Naša »inozemski« sezona se je tokrat prvič pričela že v zimskem času. Gradišar,

odtrgajo od zemlje – odneso v višave in ga odlože več tisoč kilometrov daleč spet na trdna tla, jemljejo vso iluzijo potovanja in večinski del njegove izobraževalne vsebine. Reisen nich rasen! so ob Rousseaujevi 250-letnici pisali po vsem svetu. Potovati, ne drveti! Dobro desetletje potem, odkar so njene proslave odzvene, je ves svet preprežen s potovalno industrijo, ki se v cenenih aranžmanih žoga s potovanja željnimi ljudmi: V 14 dneh iz Evrope v Himalajo! Istanbul v enem dnevu... Švica v desetih dneh... Dolomiti v petih... in tako dalje. – Nič ne pomaga – duhove smo poklicali v ris in zdaj jih ne bomo več izgnali, čeprav vemo za čudežno križ-besedo. Zmerom manj smo na nogah, preveč se vozimo. Ali ne izgubljam s tem nekaj prvobitno človeškega, naravnega? Ali ni hoja kot osnovno gibanje tudi osnovni pogoj za razvedrilo, za osvoboditev človeka od »hektike« današnjega dne?

DR. CAMPPELL O PREHRANI V GORAH

R. Campell, popularni zdravnik iz Pontresine, častni predsednik IKAR, mednarodne zveze GRS, je v Les Alpes 1970/8 priobčil članek o pomenu vode, soli in sladkorja v prehrani alpinistov. Zdelo se mu je to potrebno, ker podobni članki večji del obravnavajo samo ogljikove hidrate, maščobo in beljakovine in njihove kalorije. Campell poudarja, da je resorpcijska sposobnost in s tem možnost za asimilacijo pri teh snoveh zelo različna. Alkohol s svojimi 7 kalorijami se najprej asimilira (maščoba jih ima na gram 9, beljakovine 5,5, ogljikovi hidrati 4), sledijo sladkor, juha, meso. Težje je prebavljiva zelenjava, ogljikovi hidrati in seveda najtežje – maščobe. Pri tem je zelo važna temperatura hrane, saj mraz ves prebavni sistem krči, poleg tega pa so v prehrani še individualne razlike. Če ima želodec premalo kisline, pride hrana prekmalu v dvanajsternik in tenko črevo, se torej slabo absorbira. Pri normalnem kemizmu traja prebava v želodcu 2 uri, če je kislin preveč, pa 3 do 4 ure. Zelo važno je, da se hrana temeljito prežveči, ker je ptialinski ferment zelo važen

Mlač in I. Šušteršič so 15. III. po dolgem čakanju na primerne razmere vstopili v Schmidovo smer v S steni Matterhorna. Toda že po 400 metrih vstopne ledene vesine so se morali sprijazniti z dejstvom, da v tej zimi Matterhorn ni trpel plezalcev v svoji steni. Poskus, ki sicer ni uspel, pa je bil vendarle dobro zamišljen in je nemara pokazal še eno od poti, po kateri bi se slovenski alpinisti lahko priključili vrhu evropskega alpinizma.

Še preden so se naskakovalci velikih alpskih vzponov pričeli seliti v Chamonix, Zermatt in drugam, je nekoliko navez zmoglo Pallavicinijev žleb v Grossglocknerju in opravilo še druge standardne ture v nam najbližjem ledu.

Glavna sezona v Centralnih Alpah pa plezalcem ni bila posebno naklonjena. Le v prvi polovici julija so v ledenih stenah vladale kolikor toliko ugodne razmere. In ravno v teh dneh se je napotila mojstranška trojka Kofler-Brojan ml.-Ažman v Grandes Jorasses. Znani Linceuil - Mrtvaški prt - smer, ki sta jo v zimi 1968 prva preplezala Desmason in Flématty, je v dneh od 6. do 8. julija 1970 spustila na vrh šele tretjo navezo. To dejanje, ki mu gora ni bila naklonjena z lepim vremenom, spada med največje dosežke slovenskih alpinistov.

Ista naveza je prelezala še vzhodno steno Grand Capucina (VI +), nato pa naskočila severno steno Eigerja. Toda Mojstrančanom ta gora očitno ni naklonjena. V vseh pogledih odlično pripravljeno navezo je Eiger znova odbil s svojim standardnim orožjem: slabim vremenom.

Ena zadnjih velikih sten v skupini Mont Blanca, ki so še čakale na obisk slovenskih plezalcev, je bila severna stena Aiguille de Triolet, ki spada med najtežje čiste ledne ture. Sredi julija je ta pomembni podvig uspel navezama Komac-Maležič in M. Groselj-Štupnik.

Dobre razmere je ujela tudi naveza Jeromen-Rupar in opravila lepe vzpone v Valiških Alpah in v skupini Presanella. Blanchetova in Welzenbachova smer v Zermattskem Breithornu, direktna smer v Lenzspitze in severni steber Presanelle, vse to so ledne ture velikega formata.

Nadvse pomemben vzpon sta 28. in 29. VII. opravila tudi Kunstelj in Mlač. Matterhorn ju je sprejel z vremenskim preobratom, zaradi katerega je prvi vzpon slovenskih alpinistov preko celotne severne stene znamenite gore pomenil veliko preizkušnjo za oba plezalca.

Po 15. juliju pa je bilo v Centralnih Alpah le malo dni, primernih za plezanje in večina navez se je morala odreči največjim ciljem. Kljub temu je bilo preplezanih mnogo lepih smeri, med njimi Whymperejev ozebnik v Aig. Verte, vzhodna stena Grépona, severna stena Tour Ronde in druge.

V Dolomitih slovenski plezalci v letu 1970 niso dosegli mnogo uspehov. Preplezanih je bilo sicer dosti smeri, toda naveze se niso spuščale v težje vzpone. Rumeni raz V Mali Cini in Comicijeva v Veliki niso smeri, ki bi pomenile kaj posebnega.

za prebavo ogljikovih hidratov v moki, krompirju, zelenjavi itd. Če hrane ne prežvečimo dobro, dodatno obremenjujemo želodec.

Če pred jedjo veliko pijemo (posebno, če je pijača mrzla), se izhod želodca skrči in se odpre šele, če dobi prežvečeno gosto hrano.

Po obilnem maščobnem in močnatem kosilu nabreknejo jetra in vranica in s tem že mehanično otežujejo trebušno dihanje, ki je pri vzponu zelo važno. Zato velja po kosilu malo počivati oz. ne zaganjati se v najtežje. Prvo uro po močnem kosilu je v krvi več holesterina, zato naj bi ljudje, ki so nagnjeni k srčnemu infarktu, pri večjem naporu raje večkrat po malem jedli in pili. Želodec lahko prav predela največ do 1 1/2 litra hrane naenkrat. Zato med jedjo ni dobro piti, posebno ne mrzlo, ker se želodec najprej napeja in nato krči.

Če pijemo vodo na ovčje, gamsje in goveje meso (stearinska maščoba), spreminjamo hrano v želodcu v trdo klobaso, ki močno obremenjuje ves prebavni trakt. Zato naj se alpinist varuje tudi mrzlih pijač in sladoleda po večerji v kočah ali hotelih.

O vodi pravi dr. Campell naslednje: Pri vročini in pri prevelikih naporih se v človeškem telesu tekočinske razmere neprestano spreminjajo. Z znojenjem, uriniranjem in dihanjem v suhem gorskem zraku izgublja telo 3 do 5 litrov vode, ki jo je treba nadomestiti, vendar tako, da ne trpi alpinistova sposobnost. Piti je treba rahlo pregreto vodo, 1 do 2 dcl, ne med jedjo, temveč po jedi. Če telo ne dobi tekočine, se kri zgosti, zaradi viskoznosti se zavira obtok in dihanje, nastopi utrujenost.

Z vodo je v zvezi sol. Z znojenjem se oddaja sol (NaCl), kar pri veliki vročini lahko privede do sončarice, ta pa zaradi acidoze in v primeru srčne slabosti lahko povzroči smrt. Vselej ne pomagata sladka voda, čaj ali razni sokovi, saj s temi pijačami telo izgublja še več svojih soli. Bolnik mora leči in nadomestiti telesu kuhinjsko sol s slanimi juhami, ki pomagajo bolj kot mineralna voda, alkohol in razni stimulant. Če je bolnik nezavesten, pomaga injekcija krvne plazme ali fiziološke raztopine kuhinjske soli (1 : 1000) v vene ali muskulaturo.

Izjema pa je bil zopet Peter Ščetinin, ki je gostoval v Dolomitih s svojim nemškim soplezalcem Georgom Haiderjem: SV raz (Strobel) Rochette Alte v skupini Bosconero in smer KCF v isti steni spadata med velike dolomitske vzpone ekstremne težavnosti. Jesensko srečanje slovenskih plezalcev v Zahodnih Julijcih je postalo že tradicionalno. V letu 1970 se ga je udeležilo 33 alpinistov, ki so opravili 81 plezalnih vzponov. Med njimi izstopata Petersova smer v Gamsovi materi (V, VI), ki so jo preplezali Ažman, Brojan ml., Kofler in Smolej, ter prvenstvena smer v Veliki Devici (IV, V, plezali Gradišar, Dornik in Mlač).

4. Odprave

O odpravah je PV že obširneje poročal, zato naj bodo na tem mestu navedeni le osnovni podatki. Torej: na pot so krenile štiri odprave, vse v organizaciji posameznih planinskih društev, vse štiri odprave so dosegle svoje cilje.

Najvišji vrh Male Azije Ararat (5165 m) slovenski alpinisti kar pridno obiskujejo. Odprava koroškega AO je bila menda tretja organizirana skupina Slovencev na tej znameniti gori. Korošci, ki so potovali s kombijem, so se povzpeli na vrh v dveh skupinah, poleg tega pa še pristopili na Nemrut (3092 m). Severni steni Ararata so se morali odpovedati zaradi prepovedi oblasti. Sploh so imeli s turškimi oblastmi velike težave, dva dneva so celo prebili v priporu.

Akademsko PD je priredilo prvo slovensko alpinistično odpravo na Visoki Atlas v Maroku. Šestčlanska odprava, ki jo je vodil Gregor Rupnik, je imela predvsem poizvedovalni značaj. Povzpela se je na najvišji vrh Visokega Atlasa Toubkal (4185 m) in še na nekaj vrhov v njegovi soseščini.

Med velike uspehe slovenskega alpinizma šteje odprava šaleškega AO v norveške gore. Devetčlanski odpravi pod vodstvom Dušana Kukovca (članom šaleškega AO so se pridružili še Celjani in Korošci) je poleg drugega uspela peta ponovitev ekstremno težke angleške smeri v severni steni Trollryggena. Predvsem pa je pomembna nova – slovenska – smer v Romsdalshornu, visoka preko tisoč metrov, ki je terjala 45 ur najtršega dela. Smer spada med najtežje ture na Norveškem.

Najvišje pa so se v tem letu povzpeli člani druge jugoslovanske odprave na Hindukuš, ki jo je organiziralo PD Ljubljana Matica, vodil pa Lojze Šteblaj. Vzpeli so se na Koh e Nadir Shah (6841 m), Naser Chosrau Čuko (6351 m) in po novi smeri (južni raz) na Kishmikhon (6745 m). Zadnja dva vrhova so tudi povezali z grebenskim prečanjem.

Opomba avtorja: zavedam se, da ta podoba plezalske sezone 1970 ni popolna. Opisal sem jo pač po podatkih, ki so mi bili na voljo. Če manjka kaj res pomembnega, prosim prizadete za razumevanje in za pisni popravek.

Sladkor telo najlažje resorbira, če ga dobi s sadnimi sokovi: sokovi, medom, sadnim, mlečnim in pesnim sladkorjem, še hitreje z alkoholom, kar pa ni priporočljivo. Sladkor imajo tudi ogljikovi hidrati, vendar pri pomanjkanju sladkorja ne pridejo v poštev. Trebušna žleza ga pri zdravem človeku uravnava in obdrži v pravi količini pri 120 mg%. Če je funkcija trebušne žleze motena, npr. pri diabetikih, lahko pri večjih naporih v višinah pride do težjih posledic. Do padca krvnega sladkorja v velikih višinah pride celo pri zdravih ljudeh; četudi imajo zelo nizko stopnjo sladkorja. Nastopi hipoglikemija ali celo hipoglikemični šok, če je prehrana napačna, napor prevelik, višina zelo velika. Alpinist se počuti skrajno slabo, lahko omedli za več ur in grozi mu celo smrt. Sadni sokovi pomagajo, če jih ogroženi vzame v začetku slabosti, sicer pa pridejo v poštev glukozne injekcije, ki bolnika obude in ga rešijo krčev. Malo počitka, sadni sokovi, in spet je na nogah. Dr. Campell poudarja, da hipoglikemija igra važno vlogo pri višinski bolezni. Na to je opozoril že l. 1933. Tovariši na turi ponavadi napačno presojujejo krče zaradi hipoglikemije, češ, da gre za epilepsijo. Ta pa je predvsem drugačnega izvora. Velika psihološka napaka je, če omedlevice in krče takoj proglasimo za božjast! Kdor »ima nizek sladkor«, naj v oprtniku vedno nosi s seboj sladkorno rezervo.

CHURCHILL – ALPINIST

Winston Churchill, slavni angleški državnik, je bil z 19 leti kar podjeten alpinist. Karl Lehner, direktor ne ravno pomembnega planinskega muzeja v Zermattu, je izbrskal vodniško knjižico, v kateri se je 23. avgusta 1893 podpisal Winston Churchill, gorski vodnik Alfred Aufdenblatten pa potrdil, da je veliki Anglež ta dan stopil na najvišji švicarski vrh Monte Rosa (4637 m). Tisto leto – bilo je leto ustanovitve SPD – se je Churchill dalj časa mudil v Zermattu. Bilo je znano, da se je povzpел na več štiritisočakov in da je bil zelo dober hodec. Knjižica govori, da to ni iz trte zvito.

DRUŠTVENE NOVICE

POZDRAV S PLANINE RAZORSKE

Na proslavi 75-letnice ustanovitve Soške podružnice SPD v Tolminu 1. 8. 1971 je z improvizirano pesniško besedo nastopil tudi Ludvik Zorzut, popularni goriško-pohorski planinec, pesnik, etnograf in publicist in še čili že skoraj osemdesetletnik, ki ga slovenska javnost pozna že pol stoletja. Ohranimo to njegovo besedo, saj je to slavnost zelo razgibala in poživila, kar se je izrazilo v vsesplošnem pritrjevanju in planinski dobri volji vseh poslušalcev. Žal mi je, da nisem bil zraven.

Op. ured.

1

Brkati vi planinci, brhke ve planinke,
za vas sem rózic pisanih nabral,
povezal vam jih v šopek za spominke
s slemen zelenih in s škrbinskih skal.

2

S slemen zelenih in s škrbinskih skal –
pa vmes ti pride, oh, ta srčni interval. –
Podúhajte te rož'ce, zrasle v soncih in viharjih,
duhtečo pesem v njih mladostnih dni,
a rož'ce druge, davne se suše v herbarjih,
da še pomlad jih več ne prebudi.

3

Da še pomlad jih več ne prebudi,
da, ganjen sem, se mi solzijo žalostne oči.
Blestijo vam se lica, žarijo vedri vam obrazi.
Prijatelji, v strmine kam vas vodijo stezé?
In jaz? Da jaz zamaknjen samcat v tej ekstazi
ne pojdem, res ne pojdem z vami na vrhé?

4

Ne pojdem, res ne pojdem z vami na vrhe?
Kaj hočete, da počí mi zaljubljeno srce?
Vsi skup povzpemo se z derezami, z vrvjo, s cepinom,
pa naj vihar podi nas, pláši nas temán oblak.
Zaukamo pod Voglom in tam pod Bogatinom.
Kaj nam infarkt, skleroza, kaj nesrečni rak?

5

Kaj nam infarkt, skleroza, kaj nesrečni rak?
Nad stenami, previsi razpnemo šótor, naš bivák.
Planinci kateri že slavili zlate so poroke?
Planinskih zlatih znakov kdo nosilci so z gora?
Kdo spil planinstvo je iz zlate čaše, ej globoke?
Rebulo zlato kdo izsrkal vso pobožno je do dna?

6

Rebulo zlato kdo izsrkal vso pobožno je do dna?
Zdaj v domišljijah plavamo vse višje – do nebá,
ker moramo mi péti, péti, se izpéti
zdaj skozi prečiščeno srebró, zdaj skoz prekaljeno zlató,
pa kaj, če ni, res ni zlato vse, kar se sveti.
Takó ali takó; prezračeni planinci smo.

7

Prezračeni planinci – pravoverni smo:
za sluh še tánko uhó, za vid še bistro nam okó.
Mi smo! – Brkati vi planinci, brhke ve planinke,
vaš znak je bronast, je srebrn ali je zlat?

Noben? Kaj to? Vam jaz pripnem zaslužene spominke,
za máno, kvišku preko teh cvetočih trat
spominčice, goréčice, pa zvánčice, pogáčice, pa očnice,
vse te in druge še planinske znake brat...

Bo hud napor? –
zato naj kratek bo odmor!
Odkošljaj se planinski zbor!

Šte videli? Prikázala se nad Tolminom je –
ej, letnica – v porodnih krčih ustvárjena,
ej, letnica – zdaj v slavnostih ožarjena!
Zarisali jo s čustvi so – v planinskih zarjah razodetimi,
zapisali jo v hrepenenjih so – z domoljubnostjo prežetimi
pred leti – sedemdesetimi.
Tedaj – v spočetju že proroška
SPD podružnica se je rodila – Soška.

(Ploskati prosim)

Rodili so Tolminci jo – od nas hitrejši,
o, tudi mi, štiri leta od podružnice starejši
čestitamo; naj raste, cvéte, naj živi
brez vseh finančnih, takih vrst skrbi!

Duhovi vstajajo: Triller, Lasič, Devetak,
Gruntar, Stres, Kutin,
se vračajo z nebeških večnostnih planin.
Pristopijo še živi – njih nasledniki,
tajniki, blagajniki, predsedniki.

Janez Vidmar,
spotil si se hodivši čez Tolminske Ravne
glasno trobeč na Rázorske pozavne.
Ko bil zavzet si v polnem, delovnem obratu,
spomine drage še ujel si v fotoaparatu.

Hinko Uršič, profesor, zgodovinar,
podrl s peresom si ovire zastarele planke
skoz Rázor v stene si klesál spodbudne članke.
Zato papirnat spomenik ti v vetru bom postavil.
si ti tolminsko zgodovino v en nahrbtnik spravil.

Janko Fili,
živél si in živiš in boš živél
kot je vpodobljen v tebi krnski akvarel,
v tolminski trmi, v neomahljivi veri eni,
mož jekléni – meddrušveni.

Kdo srnica bežeča je, s srčekom skeleča je?
Nam streže, nas podí – gor v stene čez čerí –
pred njo, za njo zaljubljena poslanica,
vihrá (š)orlič Tatjan – Tatjánica.

Mizaril kdo je in tesaril
s tovariši predelal kočó v pravljico, planinsko bajko,
če ne odbornik večni Šavli Rajko?

A kdo tako še mlad je že minister prvi,
ki prišel v kroniko je, v gorski letopis
loveč kozličke, ovčke, krnske še postrvi?
Cvetoči nov predsednik – Mikelíca jé – Narcís.

Poglejte tja:
planinska dvojčka sta, dva alpinista,
dva naših gor popisana že lista –
predsednika vrhovna, večna do zadnjega nju diha:
Márijan Breclj in Potočnik Miha.

Oj, ti planina Rázorska,
le bodi polna gorskih še vonjav
vseh ovčjih, kravjih vzvišenih dišav!
Oj, ti planina Rázorska, – rotim te s tega viška
ostani vedno nam deviška!

V transistorjih, magnetofonih, v harmonikah
ne godrnjaj, ne cvili –
kaj praviš k temu meddruštveni Janko Fili?
No, vzdigni se v ta jubilej,
in tja za Krn dol k jezeru poglej,
v ta svoj mejdan le vtргaj modri si encijan,
potem pa grádi v cvetu, vmes z bodečim trnom:
Planinski dom ob jezeru – pod Krnom.

Zletíte v orbito tolminsko dobrovoljci,
tolminskega nebá veseljici!
Udáríte le v dlan, zavihajte rokave,
potem pošljíte nam planinske – rázorske pozdrave.
Kdor z nami je – v vrhéh žarel bo – živi plámen!
Kdor proti nam, ojoj, v Zaláški jami bo ferdamen!
Amen!

IX. ZVEZNO ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE

Letošnje tekmovanje v orientaciji za člane planinskih društev Jugoslavije je bilo na Pokljuki. Organizacijo je imela na skrbi Planinska zveza Slovenije oziroma njena mladinska komisija. Sodelovale so po tri članske ekipe iz vsake republike ter ekipa iz avtonomne pokrajine Vojvodine. Udeležba je bila polnoštevilna. Planinska orientacija pridobiva na popularnosti. Zbor vseh ekip je bil že v petek 8. oktobra dopoldan na železniški postaji v Lescah. Stari znanci iz prejšnjih tekmovanj so si ponovno segli v roke. Tu smo jih pričakali nekateri člani mladinske komisije in sekretar Planinske zveze Jugoslavije tov. Posteljnjk, ki je vsem zaželel dobrodošlico. Nato smo se odpeljali proti Bohinju, si ogledali še blejski grad in se nastanili v mladinskem domu v Bohinju. Po kosilu smo si ogledali še slap Savice, proti večeru pa smo se pripeljali na Rudno polje. Tu je sledila slavnostna otvoritev tekmovanja – pozdrav zastavam in nagovor podpredsednika Planinske zveze Jugoslavije tov. Škrlja. Sledila je še najnujnejša tehnična obrazložitev tekmovanja (ing. Banovec) in seveda pozdravni nagovori pokrovitelja tekmovanja tovarne Tekstila iz Ajdovščine in predstavnikov Planinske zveze Slovenije.

V soboto zjutraj se je tekmovanje začelo in je trajalo ves dan in še v nedeljo dopoldan. Najprej je bil pregled opreme po pravilniku o zveznem orientacijskem tekmovanju in reševanje testov iz prve pomoči. Po prvi nalogi je vsaka ekipa dobila nalogo iz orientacije, ki jo je nato skušala rešiti po svojih močeh čim bolj uspešno. Nekaj ekip se je moralo posloviti od tekmovanja že prvi dan, ker niso izpolnile vseh pogojev tega tekmovanja za uvrstitev v drugo »kolo«.

V nedeljo smo se po končanem prvenstvu skupno odpeljali do hotela Jelovica na Bledu, kjer je bila slavnostna razglasitev rezultatov ter slavnostni zaključek tekmovanja. Predsednik Planinske zveze Jugoslavije tov. dr. Marijan Brecelj je z izredno toplimi in spodbudnimi besedami ponovno pozdravil tekmovalce in vse navzoče. V svojem govoru je poudaril pomembnost planinske organizacije, zlasti njenega mladega članstva za krepitev bratstva in enotnosti naših narodov, za poglobljanje in razvijanje naše samoupravne socialistične družbe ter obrambne sposobnosti naše domovine. Rezultate je razglasil predsednik organizacijskega komiteta IX. zveznega orientacijskega tekmovanja tov. Dokič. Letošnji prvak je postala ekipa Planinskega društva Jahorina, drugo mesto je osvojila druga ekipa istega društva, tretje pa ekipa planinskega društva Zagreb-matica. Ekipno so imeli največ uspeha hrvaški planinci. Prvoplasirana ekipa je dobila pokal: člani prvih treh najboljših pa kolajne in diplome. Najboljša slovenska ekipa je dobila pokal mladinske komisije, vsi tekmovalci pa diplome. Sledila je še podelitev praktičnih daril nekaterih naših podjetij.

Miha Marenče

ZBOR PLANINCEV SEVEROVZHODNE SLOVENIJE

V nedeljo 19. 9. 1971 se je pri planinskem domu na Boču pri Poljčanah zbralo okoli 400 planincev, med katerimi je bilo največ mladih iz severovzhodne Slovenije. Zbor na Boču lahko z gotovostjo imenujemo letošnje največje slavje planincev tega dela Slovenije. Najpomembnejša slavljenca sta bila mladinski odsek PD Maribor-matica iz Maribora in mladinski

odsek PD Poljčane. Prvi je slavil 13. obletnico, drugi pa 10. obletnico svojega uspešnega delovanja.

Na Boču je bil kraj proslave koordinacijskega odbora planinskih odsekov Štajerske in Pomurja ob tesnem sodelovanju gostov, planincev iz Kraljeva, Trstenika, Čačka, Ptuja, Maribora, Ruš, Senovega, Slov. Konjic, Laško in Poljčan. Med gosti smo lahko v tej sredini pozdravili tudi predstavnike UO PD Maribor-matica prof. Frančka Vogelnika, predsednika OK ZMS Maribor Ivana Tišlerja, predsednika PD Maribor-matica Cirila Verstovška, predsednika OK ZM Kraljevo Lazovića in še številne druge.

O srednja slovesnost se je pričela v nedeljo pred spomenikom NOB v neposredni bližini planinskega doma. O razvoju planinstva v Poljčanah je spregovoril predsednik PD Poljčane Jože Težak, nato so sledile kulturne točke, ki so jih pripravili mladi člani PD Poljčane, nato je o pomenu sodelovanja mladine v planinskih vrstah spregovoril predsednik mladinske komisije PZS Miha Marenče. Predsednik PD Maribor-matica Ciril Verstovšek je opisal 13-letno delovanje mladinskega odseka in izročil prapor njihovega praporščaku Miru Engelsbergerju. Častne trakove sta pritrčila botra praporja predsednik OK ZMS Maribor Ivan Tišler in predsednik OK ZM Kraljevo Marko Lazović, katerim so sledili še trakovi drugih predstavnikov.

Sledila je podelitev pokalov in priznanj, ki so jih mladi planinci osvojili v prvi polovici letošnjega leta ekipno in posamezno na številnih tekmovanjih po Sloveniji. PD Poljčane je s posebnimi priznanji nagradilo pet svojih članov, ki so od ustanovitve pa do danes aktivni člani mladinskega odseka. Dvajset mladih poljčanskih planincev pa je prejelo značko pionir-planinec.

Člani MO PD Zg. Velka so letos za dosežene uspehe sprejeli prehodni pokal in častno planinsko zastavo. Planinci iz Zg. Velke so za svojo dejavnost zbrali 735 točk, MO PD iz Zg. Kungote pa 583 točk, najvišji naslov mladih planincev.

Lep kulturni program so predvajali mladi planinci iz Poljčan, Ptuja, Zg. Kungote in Zg. Velke in lepo dopolnili slovesnost na Boču. Pohvaliti je treba dobro organizacijo prireditve, ki je bila v rokah PD Poljčane.

Viktor Horvat

PRIHODNJE LETO NA BOČ TUDI Z AVTOMOBILOM

V drugi polovici 1972. leta bo eden najprivlačnejših planinskih vrhov vzhodne Slovenije Boč (980 m) prenehal biti domena pešcev. Že v drugi polovici meseca septembra 1971 so v organizaciji Gozdnega gospodarstva Maribor, obrat

Slov. Bistrica, ki je tudi glavni investitor, pričeli z zemeljskimi deli za ureditev avtomobilske ceste od Zg. Poljčan do Planinskega doma na Boču.

Takšna odločitev ima nekatere negativne posledice zaradi hudega posega v naravno okolje, ima pa tudi ekonomske in turistične prednosti. 4 km dolga cesta bo mnogim prebivalcem na tem področju omogočila hitrejši gospodarski razvoj in stik z drugimi kraji v občini Slov. Bistrica. Z novo cesto bo največ pridobil Planinski dom na Boču, saj bodo odpravljene glavne težave z oskrbo doma. Ne bo več naporenega prenašanja, ki so ga v večini opravljajo in ga še opravljajo člani PD Poljčane.

Želja po hitrejšem razvoju turizma na Boču, izboljšani življenjski pogoji okoliških kmetij in bogate zaloge lesa so bili osnovni vzroki, da so se GG Maribor, obrat Slov. Bistrica, PD Poljčane in občina Slov. Bistrica odločili za to cesto. Kamenine Boča ovirajo dela, vendar bodo po zaslugi investitorjev GG Maribor, obrat Slov. Bistrica, in izdatni pomoči pripadnikov garnizona JLA iz Celja, ki v gradnji sodeluje s svojo mehanizacijo že več dni, dela končali v drugi polovici prihodnjega leta. Za izgradnjo ceste bodo porabili okoli 800 000 din, zato so k sodelovanju poklicali še občino Šmarje pri Jelšah in GG Celje, obrat Rogaška Slatina. Medtem ko so prvi že odobrili del sredstev, je GG Celje pripravljeno sodelovati pri končnih delih v prihodnjem letu.

Od posameznikov, ki so kakor koli podprli gradnjo te ceste, se je še posebno izkazal Franc Klevž, gradbeni mojster iz Maribora, ki je prispeval 2500 din.

Graditelji pričakujejo, da bodo v letošnjem letu lahko končali zemeljska dela od Zg. Poljčan do Planinskega doma na Boču, za promet pa bodo cesto usposobili v prihodnjem letu. Z njo bo do večje veljavnosti prišla tudi povezava Boča s Plešivcem in preko Čače vasi tudi z Rog. Slatino.

Viktor Horvat

OTVORITEV TUZLANSKE PLANINSKE TRANSVERZALE

V soboto 2. oktobra 1971 je bila na dan osvoboditve Tuzle odprta 600 km dolga tuzlanska planinska transverzala. Pred spomenikom padlim partizanom na Aleji svobode jo je odprl predsednik skupščine BiH Habdija Pozderac ob navzočnosti najvišjih predstavnikov političnih in družbenih organizacij ter JA. Poleg predsednika BiH so bili pri otvoritvi navzoči še Paša Gamandžić, član sveta federacije, generalpolkovnik Franjo Herljević, komandant štaba teritorialnih edinic BiH general podpolkovnik Miloš Zekić, Predsednik republiškega zbora Nikola Andrić,

predsednik skupščine občine Tuzla, sekretar občinskega komiteja SK, predsednik občinske konference socialistične zveze BIH, nekateri republiški poslanci ter vodilne osebnosti drugih družbenih organizacij.

V Banovičih se je planincem prdružilo nad 20 tabornikov, tako da je ekipa štela skupaj 74 udeležencev. Po kosilu v Banovičih so se povzpeli na Zelenboj (1060 metrov), od koder so se spustili v Mačkovac, kjer je bila pripravljena večerja in prenočišče v logarskih barakah. Tu je bila tudi uradna planinska otvoritev transverzale. Ob tej priložnosti so spregovorili organizatorji transverzale, gostje in udeleženci NOV, ki je med okupacijo hodil kot partizan po tamkajšnjih poteh. V imenu PZS je pozdravil Stanko Kos in jim čestital k uspehom. Po večerji se je razvilo prijetno planinsko veselje in tudi razgovori o planinskih problemih na tuzlanskem področju. Pri tem srečanju z bosanskimi planinci se je pokazalo, da si zelo želijo razvijati stike s planinci iz drugih področij zlasti še iz Slovenije.

Nedelja je bila namenjena vzponu na vrh Konjuha (1328 m). Pred vstopom v strmino Konjuha imajo lovci neoskrbovano kočo, ki je vedno odprta in na voljo tudi planincem. Pot je precej strma in terja od Mačkovca do vrha 4 do 5 ur hoje. En del gozdne ceste pod Konjuh pravkar gradijo.

Po lepih borovih gozdovih so se nato spustili v dolino do hotela »Konjuh« pri Klادنju, od koder so se vrnili z avtobusom v Kladanj oziroma v Tuzlo z namenom, da bodo nadaljevali s hojo po transverzali.

Da bi planincem ne bilo treba hoditi po cestah, je PD Tuzla poskrbelo za prevoz z avtobusi, kjer je bilo le mogoče. Izredno lepo vreme je še povečalo prisrčno vzdušje med udeleženci, vsi so bili eno, srečni in zadovoljni ob uživanju naravnih lepote. Ne gre pa zamolčati gostoljubnosti, ki jo je PD Tuzla delilo v teh dneh. Za to jim gre še posebna zahvala. Vse planince Slovenije pa vabijo, da bi obiskovali njihovo transverzalo in spoznali tudi Bosno in njene naravne lepote in znamenitosti.

S. K.

ALPINISTIČNE NOVICE

PLANINSKA EKOLOGIJA V ALPINISTIČNI ŠOLI

L. 1960 je znameniti Harlin v Leysinu, švicarskem mestecu, ustanovil alpinistično šolo »American Scool«. V predmetniku te zanimive šole stoji od septembra 1971 tudi predmet »planinska ekologija«. Učenci te visoke planinske šole bodo tri ure na teden poslušali, kako klimatske razmere vplivajo na alpsko favno in floro. Sola ta ukrep utemeljuje z zanimanjem za sistematično raziskavo pojavov, ki so v zvezi s specifično ekologijo, z značilnostmi planinske flore, ki ima izredno kratek čas za rast, cvet in sad. Predavatelji se bodo naslonili na študije, ki so nastale pri znanstvenem delu v švicarskem narodnem parku in jih bodo priredili za šolski pouk.

DRESDENSKI ALPINISTI V SIBIRIJI

O Sajanu in nenavadnih gorskih tvorbah blizu Krasnojarska smo v letošnjem letniku že poročali. Ko so se lani tam mudili vzhodnonemški alpinisti, so obiskali tudi vas Sušenskoje, kamor je leta 1897 car izgnal Lenina. Od Krasnojarska so po Jeniseju navzgor potovali s 60 km na uro in prišli do »največje elektrarne na svetu«. Presedli so na avtobus, nato

pa z gliserjem »Meteor 71« drseli po 400 km dolgem morju »Krasnojarsk«, kakor imenujejo zajezitev na Jeniseju. Lenin se je vozil do Sušenskega 7 dni, oni pa 7 ur. Vmes so se ustavili v pristanišču Abakan.

Vas Sušenskoje leži ob Suši, pritoku Jeniseja, in je spremenjena v »skansen«, muzej na prostem. Vse to je tako kot l. 1897, posebej pa skrbe za tri lesene hišice, v katerih je bival Lenin. »Nemški alpinisti so bili navdušeni nad vsem, čeprav niso razumeli vodnice, ki jim je muzej razkazovala.« In ves čas na vožnji po Jeniseju in v Sušenskom so »besno« lovili motive.

VIŠINOMER KOT ORIENTACIJSKI PRIPOMOČEK

Po navadi pri orientaciji govorimo o karti in kompasu, skoraj nikoli pa o višinomernu, ki je v megli, metežu ali ponoči tudi važen za ugotovitev, kje smo, v stenah pa važnejši kot kompas, med drugim tudi zato, ker meri zračni pritisk, na pojemanju in naraščanju zračnega pritiska pa temelji tudi barometrično merjenje nadmorske višine. Žepni višinomeri imajo aneroidno dno, ki se krči ali razteza glede na zračni pritisk. Spremembe

v dozi prenaša mehanizem na kazalec in jih kaže v višinskih metrih. Žepni višinomer »Everest«, najbolj preizkušen za alpiniste, pri širjenju doze za 0,75 mm zavrti konico kazalca za 690 mm tudi pri -30°C . Poleg višinske lestvice ima tudi skalo za zračni pritisk, višinomer je torej uporaben tudi za sklepanje o vremenu. Branje višine je na videz enostavno, vendar utegne priti do napak, če ne upoštevamo fizikalnih osnov. Zračni pritisk je odvisen od temperature, nekoliko od vlage in od geografske višine. Meteorološka gibanja zračnega morja tudi vplivajo na zračni pritisk in jih ne opazimo tedaj, če je horizontalna daljava med

merskimi točkami prevelika. Višinomer je prirejen normatmosferi. Izhajamo od tega, da temperatura od $+15^{\circ}\text{C}$ na morski višini, torej od 0 m do $-56,5^{\circ}\text{C}$ v višini 11 000 m enakomerno pojema. Poprečni padec temperature na 100 m višinske diference znaša $0,65^{\circ}\text{C}$, v Alpah pa med $0,5^{\circ}\text{C}$ do 1°C (pri fenu). Vpliv temperature na zračni pritisk moramo upoštevati, ker je lestvica razdeljena glede na normatmosfero. V višinah 400 do 4500 m je taka korektura nujna, ker sicer je meritev takoj za 100 višinskih metrov napačna, v večjih višinah pa brez potrebnih korektur višinomer vrhove zviša – ali zniža – za nekaj sto metrov.

VARSTVO NARAVE

ZAŠČITITE TARO!

Prevod originala apela 100 podpisnikov iz Zahodne Nemčije – Zaščitite Taro!

Tara – malokdo jo pozna – je ena najlepših rek v Jugoslaviji. Zlasti lep je njen kanjon, saj se dvigajo stene tega naravnega fenomena tudi do 1200 metrov visoko. Študentje iz Würzburga poznajo lepote te reke, saj so jih prevozili že nič kolikokrat s kajaki – turkizno modra voda, redka flora, popolna nedotaknjenost narave, ki prav gotovo predstavlja poslednji eldorado v Evropi.

Toda – Taro bodo po nekem planu, ko bodo gradili kemično tovarno na njenem gornjem toku, uničili. Dokaze za to trditev bomo zlahka našli na prenekaterih naših rekah! Zdi se, da Črni gori problem onesnaženja narave še ni znan. Prav zaradi tega smo se lotili akcije s podpisi, da bi morda tako preprečili onesnaženja te čudovite reke s kemikalijami.

Prosimo vas, da tudi s svojim podpisom prispevate k rešitvi Tare.

To pismo obenem s sto podpisi je pripelo iz Zahodne Nemčije, iz mesta Würzburga in sicer ga je poslal izvrstni poznavalec Tare, profesor Schmit Burkhard. Pismo je bilo naslovljeno na podjetje Ljubišnja iz Plevlja.

Temu pozivu nimamo kaj dodati, niti odvzeti. Po stari navadi lahko le ugotovimo, da nas odkrivajo – tujci. Zdi pa se, da bo tudi ta poziv izzvenel v prazno kot mnogi doslej, saj so v Črni gori že mnogo storili, da bi se prav ta čudoviti kanjon in reka ohranila v naravni prvobitnosti.

Ali smo res že tako daleč, da v takih problemih ne moremo nič storiti? Nam je res že vseeno, če bomo uničili eno

izmed redkih in največjih naravnih lepot v Evropi – kanjon Tare...

Kaj pa priporočila, zakoni, zahteve javnosti, priporočila republiških in zveznih organov. Se res ne da nič narediti?

Pismo s to vsebino, ki jo je narekoval poziv nemških študentov, da bi ohranili lepote Tare, je poslal Cene Janičijević, šef lova in ribolova podjetja Ljubišnja iz Plevlja.

M. Krišelj

KATEDRA ZA VARSTVO NARAVE

V Avstriji nekatere visoke šole predlagajo, naj se čimprej uvede katedra za varstvo narave na nekaterih tehniških visokih šolah ali na filozofskih fakultetah. Med drugim se sklicujejo celo na Južno Afriko, ki je lani v Stellenboschu tako katedro izročila v roke rednega univ. prof. dr. R. Bigalkeja. Tamkajšnja univerza ima 6500 študentov. Varstvo narave bodo morali študirati štiri semestre: varstvo živali in rasilinstva, varstvo in kultura divjih, roparskih živali, varstvo voda in naravnih rezervatov. Izpit iz zoologije in botanike je pogoj za vpis varstva narave.

PLANIRANJE REKREATIVNEGA PROSTORA

Na Bavarskem vodi varstvo okolja dr. H. Karl. Po njegovem so Alpe v zadnjih letih doživele veliko spremembo. Niso več rezervirane za planince in ljubitelje narave, postale so prostor za oddih množic. Zato jim grozi industrializacija in mehanizacija, kajti oddih je za komercializacijo prostora pomemben. Na Bavarskem imajo 9% ozemlja, ki pripada Alpam. Na teh 9% odpade 60% vseh turističnih prenočitev. Ogrožen je tudi

prostor, ki so ga doslej šteli za neuporabnega zaradi naravnih ovir. Ker pa človek zdaj »več more, kot pa sme«, te ovire nič ne pomenijo. Samo na Bavarskem je 61 žičnic in 300 sedežnic, torej relativno več kot na enakem prostoru v Švici ali v Avstriji.

Dr. Karl je pred tremi leti razdelil alpski prostor na mirno, nevtrarno in izkoriščano cono. V prvi naj bi narava ohranila prvobitno podobo (nobenih novih cest, vertikalnih naprav, letališč), v drugi naj bi se infrastruktura razvijala, vendar po trdnem načrtu, v tretji pa naj bi se vsak načrt za nov objekt skrbno pretresal, preden bi ga potrdili.

Plan dr. Karla je bil sprejet, čeprav ni šlo brez boja s tistimi, ki štejejo prvo cono za važnejšo od druge. Seveda je treba za turista odpreti tudi cono miru. Nesmisel je reči: »Pustite naravo, kakršna je, pa bodo turisti prišli!« Kdor tako čveka, ne ve, kako se suče svet, kakšna je človekova narava. Nujne so steze, obzirno speljane, prilagojene svetu in smotrno zasnovane. Na robu cone so potrebni tudi parkirni prostori, saj je avto sredstvo za doseganje cilja. Potrebni so zemljevidi na kažipotih, markacije in seveda kočje, po možnosti zgrajene po modernih načelih, to je prilagojene okolju.

IZ PLANINSKE LITERATURE

OB TRPINOVI LIKOVNI RAZSTAVI »GORSKI SVET«

V slovenskem kulturnem planinskem življenju je organizacija sleherne kulturne prireditve nedvomno pomemben dogodek, pa naj gre za izdajo leposlovne knjige, propagandno vodniške literature ali organizacijo fotografskega natečaja. Od vseh vej planinske kulturne tvornosti so najbolj redke likovne razstave in najbolj redki likovni tvorci, posebno še pod pokroviteljstvom planinske organizacije. Zato nam je toliko dragocenejša ustvarjalna dejavnost akademskega slikarja Jožeta Trpina iz Ljubljane in pokroviteljstvo PD Tržič, kjer je zamisel likovne razstave našla ugodna tla.

Likovna razstava »Gorski svet« je bila v paviljonu NOB v Tržiču od 9. do 18. julija 1971. Razstavo si je ogledalo precej prijateljev gora.

Trpinov slikarski in grafični opus spada v novejšo obdobje. Lani je slikar praznoval 60-letnico življenja. Redno je zaposlen v litografiji MK Ljubljana – sicer pa je kot likovnik mnogo sodeloval s planinsko organizacijo, če je bilo treba napraviti idejni osnutek za značko, naslovno stran, plakat, vinjeto ipd. Vselej je bil pripravljen pomagati hitro, skromen in predan planinski stvari.

Z gorami živi od rane mladosti in jih podaja, kakor jih doživlja. Zato so dela odraz njegovega trenutnega umetniškega čustvovanja, zdaj mračna, zdaj prešerna. Ne skopari s kontrasti, če mu to veleata trenutek in kraj, ne podreja se izključno standardnim motivom. Opajata ga simbolika in romantika, elementa, ki ju posrečeno združuje kot slikar in planinec. Resda večkrat ni likovno »čist«, saj grafično poenostavlja, kar bi slikarsko rad povedal v celoti. Planinec to razume, strog likovnik morda ne. Kot tak nam je gornikom Trpin bližji.

Težko je reči, kaj je Trpinu samemu bližje: slikarstvo ali grafika? Nasploh je planincu-likovniku prostorsko slikarstvo bližje, saj se mu gorski svet neposredno zrcali na slikarskem stojalu in še nekaj več. Umetnik mu dodaja »iz svojega«. Grafika, če je planinsko motivirana, postaja rezultat umetnikovega prostorskega odnosa do gora, morda bolj intenzivno prečiščena. Tu v ateljeju »realna fotografska« podoba gore zbledi in zaživi umetnikova vizija gorske lepote. Ne sodimo po tehniki, sodimo po doživetju! Ob tem nam slike postanejo anonimne, umetnost pa lažje razumemo.

Tone Strojín

HANS MÜNCH, ZOOLOG NA SPITZBERGIH

Knjiga obsega 292 strani, ima 62 barvnih slik in 5 zemljevidov. Prvo naklado so razgrabili, tako da je v l. 1970 izšla druga izdaja. Avtor je priznan strokovnjak, vendar mu gre v tej knjigi bolj za poljudnoznanstveno opisovanje arktičnega živalstva. – V arktičnem grenlandskem svetu se je l. 1971 mudila hrvatska alpinistična ekspedicija, tudi naši alpinisti so l. 1970 sprožili misel na podobno podjetje. Knjiga bi torej prav prišla tudi na policah naše planinske knjižnice. Stane 18,60 DM.

TILL FJÄLLS

Pod tem naslovom izdaja švedski alpinistični klub svoje letno glasilo že 40 let. Sem in tja pride list tudi v našo redakcijo. Iz letnika 1968 smo izvedeli, da imajo Švedi v Dolomitih svojo smer z imenom Via nordica (v Torre Grande/Cinque Torri). O tem poroča Ralph Hoi-back, čigar ime se med švedskimi alpinisti imenuje na prvem mestu.

R A Z G L E D P O S V E T U

KARL WINKLER, 34, zdravnik, ginekolog v Münchenski kliniki, je obenem eden od najuspešnejših nemških alpinistov. Preplezal je vse najtežje vzpone v Berchtesgadenskih Alpah, v Dachsteinu, Gesäusu, Wilder Kaiserju in Karwendlu. V Dolomitih ima z seboj severozahodno steno Punta Civetta, v Zahodnih Alpah zahodno steno Druja in severno steno Eigerja. Udeležil se je mnogih ekspedicij in bil na Islandiji, v Pirenejih, Visokem Atlasu, Olimpu, Hindukušu, Wakhanu, Taurusu, v Patagoniji, Visokih Tatrah in v Andih. L. 1969 je bil član nemške ekspedicije na Annapurno I. Alpinizem je mladega zdravnika gnal skoraj po vsem svetu. Poleg tega se udeležuje tudi v bobu in je zadnje dve leti zdravnik nemškega državnega bob-moštvu.

DR. EDUARD RABOFSKY je izredno dinamična osebnost, ki s svojim delovanjem na razne načine vpliva na gibanje in razvoj avstrijskega planinstva, alpinizma in smučarstva. Že nekaj let sem mu priznavajo globoko strokovno izvedenost v pravnih vprašanjih, ki so v zvezi z alpinizmom. Je sekretar delavsko-nameščenske zbornice na Dunaju, obenem pa docent na pravni fakulteti v Salzburgu, o čemer smo že poročali. Dr. Rabofsky je član vodstva VAVO (Zveza avstrijskih planinskih društev) in član zveznega odbora »Die Naturfreunde«. Pred kratkim mu je Humboldtova univerza v Berlinu podelila naslov »doctor scientiae iuris« za njegova dela o delovnem in kazenskem pravu. Z naslovom je dobil tudi »facultas docendi« – usposobitev za predavanja na isti univerzi. Dr. Rabofsky je širši javnosti znan tudi kot specialist za pravne zadeve gorskih vodnikov, za predpise o gorskih potih in napravah in za predpise o žičnicah ter smučarskih progah. Poleg vsega tega je duša »Kaprunskih razgovorov« vsakoletnega simpozija o perečih alpinističnih vprašanjih (o tem smo že poročali, obširneje pa je o zadnjih razgovorih informiral našo planinsko javnost inž. P. Šegula).

IZLET V PERU je eden od aranžmanov firme Sport-Schuster, svetovnoznane tudi po njenem prizadevanju za izboljšanje ekspedijske opreme. Prvi izlet v Peru 1970 je vodil Hannes Gasser, vodja alpinistične šole v Innsbrucku. Za las je manjkalo, da izletniki niso prišli v žrelo pošasti s Huascarana – potresa in velikanskega plazu. Nesreče jih je rešil defekt na turbini Boeinga 707, zaradi katerega so izletniki imeli nekaj zamude. Izlet je zadela še druga težava: nosači. Gasser jih je moral zbirati več dni, medtem pa sam kuhati za vso svojo skupino. Kljub temu je

s skupino opravil tritedensko andinistično turo in z vso skupino celo prvenstveni vzpon na 5328 m visoki Nevada Caerzial v skupini Santa Rossa. Najstarejši udeleženec izleta je bil 67 let stari dr. Hamberger iz Rosenheima.

GEORGE INGLE FINCH (1888–1970), nekdanji predsednik Alpine Cluba, je bil po stroki kemik. Izobrazil se je v Franciji, Švici in Angliji in je bil od l. 1912 nameščen v Arsenal royal. Od mladih let do pozne starosti je bil na glasu kot najboljši angleški alpinist – poleg Malloryja. L. 1922 se je udeležil prve ekspedicije na Everest, ki jo je vodil general Bruce. L. 1924 je izdal knjigo *The making of a mountaineer*, klasično delo angleškega alpinizma. Ko je bil prvič v Parizu, je s svojim bratom plezal po stenah katedrale Notre-Dame. V Švici je večkrat zaporedoma preživel dopust v Alpah in opravil vrsto velikih vzponov. V prvi svetovni vojni se je boril v Franciji, Egiptu in na solunski fronti. L. 1923 je preplezal severno steno Dent d'Hérens. Na Everestu je dosegel višino 8350 m. Sebi in Bruceu je olajšal vzpon s kisikom in s humorjem, ki ga je imel na pretek. Imel je s svojimi idejami močan vpliv na mladino, posebno z znanim izrekom, ki ga je kasneje zagovarjal Maduschka: *Mountaineering is not a sport, but a way of life*. Bil je od l. 1923 častni član ženevskega CAS.

Uspel je tudi kot kemik in fizik z odkritji v elektrolitični difrakciji. L. 1927 je postal docent, l. 1936 pa redni profesor za kemijo in aplikativno fiziko na londonski univerzi. L. 1952 se je umaknil in postal direktor National Chemical Laboratory of India. V 30 letih je izdal vrsto znanstvenih del. L. 1959 je bil za tri leta imenovan za predsednika Alpine Cluba. Tedaj se aktivno z alpinizmom zaradi bolezni ni več ukvarjal, pač pa ga je vneto propagiral med akademsko mladino. Kasneje jo je navduševal tudi za jadranje, smučanje, drsanje in celo za letalski šport.

VITAREAL je koncentrirana hrana za planince in posebej za alpiniste. Je lahka in okusna tudi v neugodnih okoliščinah, je pa tudi draga, en kos (300 kalorij) stane 1,65 DM. Prodaja ga znana firma Salewa. Pripravljajo ga po istem principu kakor hrano za astronaute. 15 g vitareala vsebuje 100 kalorij, ima biološko visoko hranilno vrednost, koncentrirajo pa ga po najmodernejšem postopku suhega zmrvovanja. Vsebuje vse hranilne snovi in vitamine, zdrži več let in ga lahko dalj časa uporabljamo kot edino hranilno sredstvo.

VITTORIO VARALE, žurnalist, alpinist in publicist, je v alpinistični javnosti znan tudi po svoji ženi, ki jo alpinistična zgodovina šteje med najboljše alpinistke vseh časov. Varale je zdaj star 80 let, vendar še vedno aktiven kot pisatelj planinskih knjig. L. 1970 je prejel drugo literarno nagrado CONI (Premio Letterario CONI) v znesku 1 000 000 lir.

SINTISOL je umetna snov, ki jo je težko ločiti od papirja. Zemljevidi na sintosilu so skoraj neuničljivi. Čeprav je sintosil dražji od papirja, bi se kartografom izplačalo oprijeti se novega materiala. Zazdaj menda še ni prodrli.

GUERRILLA je ime novega ameriškega šotora, ki ga prodaja že tudi Schuster v Münchnu. Ima dvojno steno iz umetnega vlakna, notranja diha. Opornice so elastične in zdrže tudi najhujši vihar. Stane 298 DM.

ZA FILATELISTE: Švicarska pošta je lani izdala nove znamke s Piz Palüjem (3905 m), najznačilnejšim vrhom v Bernini. Nemška pošta je švicarsko posnemala in izdala znamko za 150-letnico vzpona na Zugspitze.

DR. HERRLIGKOFFER je neugonobljiv. Ne glede na spore in pravde, ki so se razvnele zaradi ekspedicije na Nanga Parbat, je že razglasil nove načrte in visoke cilje. Everest ostane v njegovi ekspedicijski mapi za l. 1972. Zanj mora zbrati pol milijona nemških mark gotovine, kar je sorazmerno malo. V načrtu ima tudi Brood Peak (8047 m) v Karakorumu in sicer srednji, doslej še neobiskani vrh (8016 m). Ta bi mu moral pasti v naročje še letos. Če bi se to zgodilo, bi morali dr. Herrligkofferju priznati tudi dobre živce, ne samo debelo kožo.

LADINI ALI RETOROMANI so ostanek nekdanje romanizirane rimske province, ki je zajemala skoraj vse alpsko ozemlje. Njeni prebivalci niso bili Rimljani, vendar so sprejeli latinski jezik in rimsko kulturo. Ohranili so svoje značilnosti, jezik, bajke in pripovedke in svoj prostor v centralnih Dolomitih. Njim sorodni so Romani v južni Švici (Engadin) in v Furlaniji. Jezik je nastal iz narečja vulgarne latinščine. Označujejo jih, da so nasproti tujcem zaprti in neprijazni. Vendar to najbrž ne drži. Novi časi so ustavili njihovo izseljevanje, saj množični turizem daje dober kruh tudi najbolj nepristopnim dolomitskim dolinam. Zaradi tega razvoja so se pogoji za obstanek starega ladinskega sveta izboljšali.

DR. PIERRO ROSSI, zelo ugleden alpinist in planinski pisatelj, znan po svojih diskusijah pri alpinistični »okrogli mizi« v Trentu, predsednik bellunske sekcije CAI,

je lani postal direktor neke severno italijanske trgovske firme. Zato je odložil predsedniško čast, na njegovo mesto pa je bellunska sekcija izvolila vdovo znamenitega plezalca Attilia Tissija. Tissiju v spomin so l. 1963 zgradili rifugio A. Tissi na Col Rean (2250 m) v skupini Civetta.

MONOSKI so bolj eksperiment kot splošno priznani športni rekvizit. Ena sama smučka ima čeljusti in vezi za obe nogi – vsekakor huda preizkušnja za ravnovesje in krmarjenje.

PRAZGODOVINA V GORAH današnjemu človeku med drugim zastavlja vprašanje, kaj je gnalo neandertalskega človeka pred 5000 leti v gorske zijalke Onnion v savojški dolini Risse, zakaj je živel predzgodovinski človek v Olhi v baskiških gorah, v Apeninih, v Pirenejih in ne nazadnje v Potočki zijalki. Mnogo nerešenih vprašanj je tudi pri prdiranju neolitskega človeka v Alpe. Pierre Minvielle v »La Montagne« 1971/2 razmotriva predvsem alpski neolitik in to umetniške pisave, katerih smisel do danes še ni odkrit. Domneva, da gre za mistični dialog naših prednikov z naravnimi silami, vendar se kaj določenega ne da reči, čeprav ta davnja ne seže dalj od 4 tisočletja st. e. Avtorju se zde zelo važne značilnosti krajev, kjer so te stare risbe nastale: gre za lepe razgledne vrhove (o 36 000 risbah na Mt. Bego v Val des Mervilles in v Val Camonica smo po »La Montagne« že poročali. Op. ur.). Minvielle obravnava skrivnostna znamenja v Héraultu, na višinah med dolino Jaur in Orb, posebno pa one v Dauphiniji, ki potekajo od davnih neolitskih prebivalcev Vercorsa od Trouc de Voreppe do slavnega žrela Berger, grebena Sornin in do planšarije Molière. Tamkajšnji pastirji poznajo Puits aux Ecritures-Kal pri pisavah. Na skalah je tam okoli 30 m² najrazličnejših znamenj, križev, sonc, človeških shem in obrazov. Kaj se je tu godilo ali zgodilo pred tisočletji? So bili tu pastirski obredi, daritve, obredni plesi? Še l. 1970 so odkrili nove podobe, 2 km stran od prvotnega najdišča, kaže pa, da bo prišlo do novih odkritij.

POSTARAN HUMOR IZ NEKDANJEGA TURIZMA

PRITOŽBA

Turist: »Gospod oštir, na stranišču je že zjutraj toliko muh, da komaj zdržim.«
Oštir: »Zakaj pa hodite ven na vsezdaj, stopite tja opoldne, takrat so vse muhe v gostilni.«

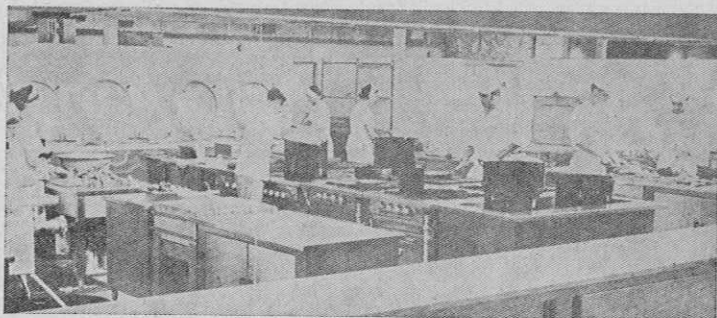

POGLED NA DEL TOPLE SODOBNE KUHINJE
OPREMO IZDELALA TOVARNA IGO, LJUBLJANA

**INDUSTRIJA GOSTINSKE
OPREME
LJUBLJANA — JUGOSLAVIJA**

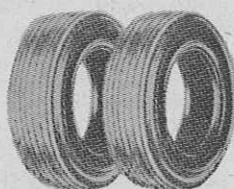
Podjetje za projektiranje, izdelavo
in montažo opreme za vse vrste
kuhinj, samopostrežnih restavracij
in gostinskih obratov.

Uprava: Trnovski pristan 8, Telefon:
h. c. 20-869, 21-747, direktor: 22-778,
komerciala: 24-415, servis: interno
05, telegram: IGO Ljubljana, Tek.
račun: KB 501-1-502-3.

Sava Kran

industrija gumijevih, usnjenih
in kemičnih izdelkov

pri zamenjavi gum le -
Sava plašči

100% sigurnost
odlična kvaliteta
nizke cene
tradicija

impol

industrija metalnih polizdelkov, Slovenska Bistrica

proizvaja:

pločvino, trakove, rondelice in rondelice, palice, cevi in profile,
žico, varilno žico in pletene elektro-vodnike, okna, vrata, fasade in nosilne
konstrukcije iz aluminija in vseh standardnih aluminijevih zlitin.

ZASAVSKI PREMOGOVNIKI- TRBOVLJE

Zasavski premogovniki - Trbovlje proizvajajo kvaliteten rjavi premog, zidno
opeko, betonske oblikovance in pesek. S svojim obratom za specialna ru-
darska dela izvajajo razna investicijska dela v domovini in v tujini, z obratom
avtopark pa tovarne prevoze.

ZDRUŽENO ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO PODJETJE LJUBLJANA

TRANSPORTNO PODJETJE MARIBOR

prevažata potnike in blago po železnici v tuzemskem in mednarodnem javnem prometu

Na razpolago so vam:

- vse informacije in usluge v zvezi s prevozom potnikov in blaga,
- hitri motorni vlaki,
- spalni in jedilni vozovi,
- gostinske storitve na postajah in v vlakih,
- skupinska in posebna potovanja,
- prevzemi in dostava blaga na dom,
- kombinirani prevozi,
- posebni sezonski vlaki.

EM – HIDROMONTAŽA

MARIBOR

Montira:

- hidro in termoelektrarne vseh vrst in moči
- energetske naprave vseh vrst in moči
- kompletne tovarne in industrijske naprave vseh vrst
- rudniške naprave
- nuklearne reaktorje
- transformatorske postaje in razdelilne naprave vseh vrst in napetosti
- električne naprave šibkega toka za avtomatizacijo tovarn, industrijskih obratov in elektro-energetskih objektov
- jeklene konstrukcije in transportne naprave

Izdeluje:

- razne konstrukcije, cevovode, rezervoarje in naprave za energetske, industrijske in rudniške objekte po načrtih naročnikov ali lastnih projektih

Transportira:

- po cesti, železnici, rekah in morju opremo največjih tež in gabaritov

Projektira:

- konstrukcije in strojne naprave
- transformatorske postaje, razdelilne naprave in električne razvode vseh vrst

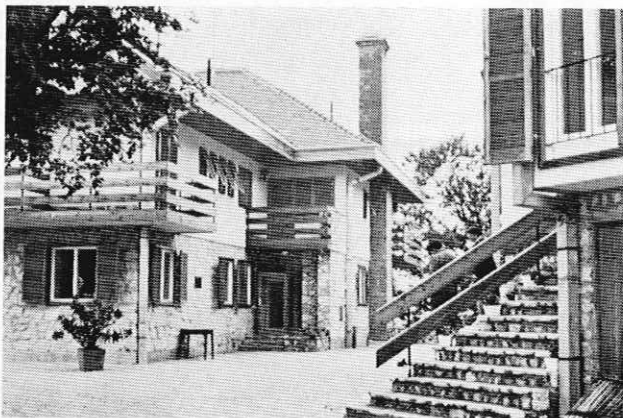
Kolektiv Hidromontaže izvaja svoja dela doma in na tujem ter nudi ugodne delovne pogoje in možnost strokovne specializacije vsem profilom strokov. delavcev, tehnikov in inženirjev

EM - HIDROMONTAŽA, Maribor, Gosposvetska cesta 86, telefon (062) 25-820

TONČKOV DOM

NA LISCI (947m) NAD SEVNICO

obnovljen, povečan, odprt vse leto

Dostop z vozili

iz Brega pri Sevnici 10 km
iz Rimskih toplic
preko Jurkloštra 26 km
iz Radeč
preko Brega 17 km
iz Sevnice 20 km.

Kapaciteta doma
z dependanso

3 apartmaji
13 dvoposteljnih
5 enoposteljnih sob
skupno ležišče - 17 postelj.

V vseh sobah tekoča topla in
hladna voda, skupni tuši.
Centralna kurjava. Finska
sauna, balinišče, rusko
kegljišče. Smučarski tereni.

Domače jedi — pristna vina.

Skupine, ki se predhodno
najavijo, dobijo
poseben popust.

Informacije —

Tončkov dom na Lisci
68290 Sevnica
Telefon (068) 74-171

ljubljska banka

pravi naslov za denarne zadeve

TRGOVSKO PODJETJE

nama

LJUBLJANA

nudi potrošnikom v svojih poslovalnicah

- VELEBLAGOVNICA PRI POŠTI, Ljubljana
- BLAGOVNICA S STANOVANJSKO OPREMO, Ljubljana
- KONFEKCIJA »ELITA«, Ljubljana
- BLAGOVNICA »NAMA«, Kočevje
- BLAGOVNICA »NAMA«, Škofja Loka

kvalitetni izbor blaga

- za osebno garderobo
- za opremo stanovanja in gospodinjstva
- za šport in rekreacijo, za oddih in razvedrilo
- za darila
- za nego
- vse za dojenčke in otroke
in
- v samopostrežnih oddelkih dnevno sveže delikatesno blago, živila, sadje in zelenjavo ter vse vrste pijač

